

MAŁŻEŃSKIE
TRENDY s. 12

GENDER
W SZKOLE s. 18

WIELKIE OTWARCIE
VATICANUM II s. 42

LITURGIA
ODNOWIONA s. 38

09.10.2022
nr 41 (884)
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)
NR INDEKSU 205 109
ISSN 1734-9079
www.idziemy.pl

idziemy

Jeśli chce się budować
małżeńską jedność,
trzeba przejść z etapu
„moje, twoje” do „nasze”

Jedność jako zadanie

s. 10

W JEMENIE NA 10 PORODÓW TYLKO 3 ODBYWAJĄ SIĘ W PLACÓWCE MEDYCZNEJ

www.caritas.pl/jemen

Caritas Polska od 2019 r. wspiera służbę zdrowia w Jemenie. Apelujemy o wsparcie finansowe dla 5 ośrodków zdrowia w regionie Adenu. Zebrane środki zostaną wykorzystane m.in. na konsultacje położnych, asysty przy porodach, wizyty kontrolne matki i noworodka oraz szczepienia.

możesz pomóc

Dokonując
wpłaty na stronie
caritas.pl/jemen

Wpłacając dowolną kwotę na konto:
PL 77 1160 2202 0000 0000 3436 4384
z dopiskiem **JEMEN**

Wysyłając SMS pod numer
72052 o treści **JEMEN**
(koszt 2,46 zł z VAT)

ks. Henryk Zieliński

Szukanie skały

Cieszę się, że kard. Konrad Krajewski wyszedł cało z rosyjskiego ostrzału na Ukrainie. Ale zarazem wierzę w sens tego, co się stało. Nikt inny bowiem nie mógł tak przejmująco podzielić się z papieżem Franciszkiem osobistym doświadczeniem rosyjskiego ataku przeciwko niewinnym ludziom, jak papieski jałmużnik, którego papież darzy szczególnym zaufaniem. Od niego Ojciec Święty zapewne usłyszał również o Ukraińcach – cywilnych ofiarach rosyjskiego bestialstwa, w których ekshumacji kard. Krajewski uczestniczył. To świadectwo z pewnością nie pozostało bez wpływu na ton wypowiedzi Ojca Świętego dotyczących rosyjsko-ukraińskiego konfliktu. W czasie rozważania przed modlitwą „Anioł Pański” 2 października tego roku papież, zwracając się do „prezydenta Federacji Rosyjskiej” z błaganiem o zakończenie wojny, uznał publicznie, kto jest jej sprawcą. Wiadomo, na czym stoimy.

Tematem aktualnego numeru „Idziemy” jest małżeństwo. W ostatnich latach samo jego pojęcie i świętość ulegał rozmocy. Wpływ na to mają przemiany nie tylko kulturowe, ekonomiczne i społeczne, ale także religijne. Ślub przestał być potrzebny jako rodzaj zabezpieczenia – zwłaszcza dla kobiet. Tę funkcję częściowo wypełniają instytucje państwowe i społeczne. Prócz tego kobiety są dzisiaj ekonomicznie samodzielne. Lansowana koncepcja wolności zakłada wolność od wszystkiego, nie wyłączając wolności od zobowiązań, zasad moralnych, a nawet od norm religijnych.

Coraz częściej także nowożeńcy próbują ograniczać skutki zawieranego małżeństwa. Po części wynika to z osłabienia ich wiary. Jak bowiem ma pojąć istotę sakramentu człowiek, który już nie wierzy w Boga? Bez zakorzenienia w Chrystusie pozostaje mu tylko katolicka obrzędowość. Sakrament małżeństwa, rozumiany jako uczynienie całkowitej i nieodwołalnej ofiary dla Pana Boga ze swojej miłości do drugiego człowieka, staje się niezrozumiałą. Chodzi przy tym o takie ofiarowanie, które nie jest wyrzeczeniem się miłości, ale jej uświęceniem, swoistą petryfikacją w odniesieniu do Boga. Stąd Kościół zwraca uwagę, że w ramach przygotowania do małżeństwa trzeba zaczynać od przy-

wracania ludziom wiary. To jest dzisiaj fundament.

Ze względu na przypadającą w tym tygodniu 60. rocznicę inauguracji Soboru Watykańskiego II rozpoczynamy publikację cyklu artykułów przybliżających treść i znaczenie czterech konstytucji soborowych. Zająmą się tym najwybitniejsi profesorowie krajowych i zagranicznych

uczelni. Zaczynamy od Konstytucji o liturgii – jako ogłoszonej najwcześniej, a zarazem noszącej najbardziej odczuwalne dla ogółu wiernych skutki. Do dzisiaj to wokół zmian w liturgii toczą się najgorętsze spory nie tylko z lefebrystami, ale także ze zwolennikami przedsoborowego rytu Mszy świętej w Kościele rzymskokatolickim.

Przeglądając się dziełu soborowemu, warto zwrócić uwagę na rolę, jaką odegrali na soborze biskupi niemieccy i ich doradcy. Wśród tych ostatnich szczególnie wybijał się młody profesor teologii Joseph Ratzinger. Niemcy okazali się niezwykle skutecznymi w forsowaniu swoich poglądów. Zależało im szczególnie na usunięciu z praktyki i nauczania Kościoła tego, co stanowiło trudność w dialogu z protestantami. Chodziło m.in. o nieakcentowanie kultu Matki Bożej i autorytetu papieża, „desakralizację urzędów” w Kościele oraz podkreślenie możliwości zbawienia poza Kościołem katolickim.

Ratzinger zaledwie kilka lat po Soborze zorientował się, do czego prowadzi rozszerzona interpretacja tych soborowych tez. Z uznania roli innych wyznań i religii w drodze do zbawienia niektórzy wyciągali wnioski o zaprzestaniu ewangelizacji niechrześcijan oraz o równości wszystkich religii. Od desakralizacji urzędów przechodzono do desakralizacji kapłaństwa i zatarcia jego tożsamości. A z dopuszczenia języków narodowych w liturgii wprowadzono zakaz używania łaciny i dawnych ksiąg liturgicznych. Swoistą reakcją na te błędy była choćby deklaracja kard. Ratzingera z roku 2000 „Dominus Iesus” – o jedyności i powszechności zbawczej Jezusa Chrystusa i Kościoła. Potem Benedykt XVI przywracał ryt przedsoborowy jako równoprawny w liturgii, używał odesłanych do lamusa szat, umacniał podwaliny świętości kapłaństwa. Wyznaczał granice interpretacji soborowych dokumentów.

Intencją Soboru nie było przecież wymyślenie Kościoła od nowa ani takie dostosowanie go do świata, żeby niczym się od świata nie różnił. Chodziło o powrót do fundamentu, którym jest Chrystus. Celem nie była zmiana wiary, tylko wypracowanie sposobów świadczenia o niej w dzisiejszym świecie.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

09.10.2022 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Jedność jako zadanie – rozmowa z ks. dr. Robertem Wielądkiem s. 10

foto: Jeremy Wong/unsplash.com

Małżeńskie trendy s. 12

MOJA WIARA

Co to znaczy żyć w prawdzie? – Dzieło Nowego Tysiąclecia s. 20

Liturgia odnowiona – soborowa konstytucja „Sacrosanctum concilium” s. 38

NA CZASIE

Wojna w energetyce s. 4

Jedność po niemiecku s. 8

Gender w szkole – kiedy Asia chce być Alexem s. 18

Kryzys gorszy niż wojna – sytuacja w Wenezueli s. 36

WARTO WIEDZIEĆ

Miłość w czasie s. 23

Gregoriana – papieska uczelnia w sercu Rzymu s. 34

Wielkie otwarcie – 60-lecie rozpoczęcia Soboru Watykańskiego II s. 42

Warto uniknąć grypy s. 43

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.

E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Jakie znaczenie dla Polski ma otwarty 27 września gazociąg Baltic Pipe?

Gazociąg Baltic Pipe ma mieć docelową przepustowość 10 mld m sześć. rocznie. To mniej więcej tyle, ile Polska sprowadzała z Rosji na mocy kontraktu jamalskiego, zerwanego przez Rosjan w maju 2022 r. Baltic Pipe w połączeniu z rozbudowanym terminalem LNG o mocy docelowej 8,3 mld m sześć. pozwolą razem pokryć całe zapotrzebowanie roczne (szacowane w roku 2022 na 17 mld m sześć.) dostawami spoza Rosji, co jest szczególnie ważne wobec inwazji na Ukrainie oraz stałej eskalacji kryzysu energetycznego przez Gazprom. Polska, oprócz terminalu LNG oraz Baltic Pipe, ma prawie pełne magazyny i połączenia z sąsiadami. Powinniśmy więc przejść przez zimę bez niedoborów gazu, które w najczarniejszym scenariuszu dotknęłyby prawdopodobnie przemysł.

foto: arch. prywatne

gły to zrobić bez likwidacji obligo, poprzez inne rozwiązania, jak dopłaty do depozytów, a już teraz można je opłacać na papierze, poprzez deklarację dotyczącą nawet 90 procent obrotów. Te dane prowadzą do wniosku, że likwidacja obligo to realizacja postulatów związków zawodowych górnictwa albo element walki wewnętrznej w partii rządzącej, a nie reforma.

Rząd zaproponował też zamrożenie gospodarstwom domowym, do pewnego pułapu zużycia, cen energii elektrycznej w 2023 r. Co to da?

Ta zmiana wpłynie na każdego obywatela, bo każdy otrzyma zamrożenie cen energii do 2000 kWh zużycia rocznego. Limit zachęca do oszczędności, aby się w nim zmieścić lub do niego zbliżyć. Lepsze to niż rozwiązanie bez ograniczeń, które dodatko-

Wojna w energetyce

Z **Wojciechem Jakóbikiem**, ekspertem Instytutu Jagiellońskiego, redaktorem naczelnym portalu Biznes Alert, rozmawia Patryk Lubryczyński

Paradoksalnie, tym, co sprzyja oszczędnościom jest tak zwana destrukcja popytu. Kryzys energetyczny zamienia się w gospodarczy przez drożyznę. Polacy oszczędzają gdzie mogą bez przymusu regulacyjnego, przez to, że jest tak drogo, co boleśnie odczuwa na przykład przemysł spożywczy.

W dniu otwarcia polsko-duńskiego przedsięwzięcia wystąpiły eksplozje w gazociągu Nord Stream...

Nie wiemy, co zdarzyło się na dnie Bałtyku. Niemcy ustalili, że wybuchy musiały być wynikiem detonacji odpowiednika kilkuset kilogramów trotylu. To musiała być sprawa określonego państwa. Gazociągi Nord Stream 1 i 2 nie tłoczyły gazu, bo Rosjanie zatrzymali ten pierwszy, podsycając kryzys energetyczny, i nie mogli uruchomić drugiego po blokadzie w Niemczech i sankcjach USA w związku z atakiem Rosji na Ukrainę. Cena gazu wzrosła przez obawy inwestorów o kolejne ataki zagrażające Europie, a NATO ostrzegło, że odpowie na wszelkie zagrożenia tego typu. Rosjanie mają teraz wymówkę, by nie płacić kar za to, że systematycznie nie wywiązują się z umów od wakacji 2021 r., kiedy na Kremlu prawdopodobnie zapadła decyzja o duszeniu Europy

kryzysem energetycznym, by ta nie wspierała Ukrainy w czasie inwazji.

Uzasadnione są hipotezy, że Rosja przeniosła broń energetyczną przeciwko Europie z poziomu wojny ekonomicznej na hybrydową?

Wojna hybrydowa w energetyce trwa jeszcze dłużej niż wojna na Ukrainie, rozpoczęta przecież w 2014 r. Rosjanie atakowali infrastrukturę energetyczną w cyberprzestrzeni oraz przestrzeni fizycznej, zagrażając kablom na Ukrainie i rurociągom w obszarze kaspijskim. Kolejne ataki nie byłyby niczym nowym, ale teraz każą martwić się także o infrastrukturę NATO. To dowód na to, że Polska powinna mieć

silną marynarkę wojenną – wbrew modnym ostatnio teozom, że mogłaby ją zlikwidować.

W parlamencie procedowany jest projekt likwidacji obligo giełdowego. Na czym polega proponowana zmiana?

Likwidacja obligo giełdowego zdejmie z firm obowiązek stuprocentowego obrotu giełdowego energią, który wiąże się z koniecznością opłacania depozytów, rekordowo drogiego w dobie kryzysu – do tego stopnia, że zagrażały płynności firm. Teoretycznie mogą one teraz zaoferować energię taniej. Faktem jest jednak także, że mo-

wo zwiększyłyby presję inflacyjną, a zatem uderzyło w gospodarstwa domowe jeszcze wyższymi stopami procentowymi.

W jaki sposób rodziny mogą mądrze oszczędzać energię?

Należy używać energii wtedy, gdy jest niezbędna, nie zostawiać urządzeń w trybie standby, wprowadzać sprzęt energooszczędny, ocieplać domy, inwestować w OZE w energetyce oraz ciepłownictwie. Najgorzej mają najbiedniejsi, którzy oszczędzają od zawsze i zapewne teraz nie mają już gdzie ciąć. To do nich głównie powinna trafiać pomoc na walkę z kryzysem energetycznym.

A co z przedsiębiorcami? Dostrzega Pan rozwiązania, które ograniczyłyby wzrost cen energii dla firm?

Rekompensaty dla firm energochłonnych będą w niektórych przypadkach niezbędne do ich przetrwania. Nie da się jednak anulować kryzysu poprzez decyzję administracyjną. Jego presja to źródło jak najszybszych zmian na rynku, pozwalających przedsiębiorcom zaadaptować się do sytuacji. Tutaj także tylko najsłabsi powinni otrzymywać pomoc, aby nie zaburzyć znanego rynku, bo kiedyś będziemy chcieli do niego wrócić. Alternatywa to cena chleba ustalana w ministerstwie i jego faktyczne niedobory. Węgrzy przesadzili z regulacją mającą zapewnić tanie paliwo, więc mają jego niedobory. Walka z kryzysem nie powinna nas cofać do czasów słusznie minionych.

Delegaci XXII Zebra-
nia Generalnego 1 paź-
dziernika wybrali ks. Zenona
Hanas SAC, dotychczasoso-
wego przełożonego warszaw-
skiej prowincji pallotyńów,
na generała Stowarzyszenia
Apostolstwa Katolickiego
(pallotyńów).

Ks. Zenon Hanas SAC
urodził się 16 czerwca
1963 r. w Legionowie. Świę-
cenia kapłańskie przyjął
6 maja 1989 r. w Ołtarzewie,
z rąk kard. Józefa Glempa.
Ukończył studia teologiczne
w Ołtarzewie i na KUL oraz
studia filozoficzne zakończono-
doktoratem w dziedzi-
nie komunikowania społecz-
nego w Instytucie Mediów
i Komunikacji Społecznej
w Hochschule für Philoso-
phie in Monachium. W la-
tach 1996–1999 był redaktorem
naczelnym wydawnictwa
Apostolicum w Ząbkach.
W latach 1999–2004 pełnił
funkcję wiceprowincjała
pallotyńskiej prowincji

fol. arch. ks. Zbigniewa Hanasa

Generał pallotyńów

Chrystusa Króla. Wykłada
na UKSW w Warszawie
i w Wyższym Seminarium
Duchownym w Ołtarzewie.

Od października 2004 r.
był wikariuszem generalnym
(wicegenerałem) Stowarzy-
szenia Apostolstwa Katolic-
kiego w Rzymie. W 2017 r.

został wybrany na przełożo-
nego pallotyńskiej provin-
cji Chrystusa Króla, gdzie
w 2022 r. został ponownie po-
wołany na urząd prowincjała.

Ks. Zenon jest również
prezesem Fundacji Arcy-
biskupa Henryka Hosera
„Familiaris Laetitia” oraz

prezesem Fundacji Rozwo-
ju UKSW, przewodniczą-
cym Europejskiego Spotka-
nia Wyższych Przełożonych
SAC.

Ks. Hanas jest 23. prze-
łożonym generalnym Sto-
warzyszenia Apostolstwa
Katolickiego i drugim po
ks. Wojciechu Turowskim
(1947–1953) Polakiem wy-
branym na ten urząd. Jako
prowincjałowi bliskie jest
mu seminarium w Ołtarze-
wie, gdzie powstaje Pallotyń-
skie Centrum „Przyszłość dla
Ukrainy”, oraz kampus edu-
kacyjny w Wadowicach.

Pallotyńi na całym świe-
cie skupiają się w 406 wspól-
notach tworzonych przez
1720 księży, 106 braci, 5 dia-
konów stałych, 295 współ-
braci po konsekracji cza-
sowej, 157 nowicjuszy i 209
postulantów. Głównymi ob-
szarami działalności są mi-
sje, apostołstwo i praca ze
świeckimi.

Krzysztof Ziemięć

Czasy kryzysu

„Nie chcę oszczędzać! Nie
chcę się martwić o jutro! Chcę
normalnie żyć! Spełniać za-
chcianki! Pracować dla przy-
jemności, a nie na prąd, gaz
i ratę kredytu!”. „Upodlili
nas. Proponują zbierać chrust,
kupować mniej węgla, jeść
mniej. Sami obrastają sadłem
i majątkami”. „Chcę móc ku-
pić sobie książkę, bilet na kon-
cert i do opery. Chcę wyjść
na obiad od czasu do czasu
do restauracji. Chcę plano-
wać kolejne wakacje”. „Za ko-
muny była vegetacja, teraz
nam fundują to samo. Ja też
chcę móc pojechać na waka-
cje. To nie żadna fanaberia” –

to kilka przykładowych opinii
z Internetu.

Nie wiem, na ile jest to ak-
cja sterowana i programo-
wana przez tzw. farmy trolli
w sieci, ale z pewnością wie-
lu, szczególnie młodych ludzi,
naprawdę obawia się tego, co
może nas czekać w najbliż-

szych miesiącach. Pytanie,
na ile jest to zasadne, a na ile
„zawdzięczają” obawy me-
diom, którym ufają, i ich wła-
snej bańce internetowej.

Jednak problem jest. In-
flacja, kryzys energetyczny
i strach przed zimą uderza we
wszystkie gospodarki, niezale-
żnie od granic. W Wielkiej
Brytanii weszła właśnie w ży-
cie kolejna w ostatnich mie-
siącach podwyżka cen ener-
gii. Podobnie trudna sytuacja
jest w Niemczech, gdzie wyła-
zione wcześniej elektrownie
na węgiel brunatny – wbrew
wieloletniej narracji Berlina
– wracają do pracy, by produ-

kować prąd. A z początkiem
października do niemieckich
rachunków za gaz doliczana
jest specjalna opłata na pokry-
cie kosztów sprowadzanego
surowca. Wielu pracowników
boi się o zatrudnienie. W licz-
nych gminach już są dni bez
cieplej wody. Z kolei w Fin-
landii obniża się dopuszczalną
temperaturę w biurach i zale-
ca mniej sauny.

Globalny kryzys energetycz-
ny uderza także w nasz kraj.
To, co jeszcze rok, dwa lata

**Właściwie wszystko
może się wydarzyć,
gdyż żyjemy
w epoce wielkich
i nieprzewidywalnych
zmian.**

temu wydawało się nam nie-
wiarygodne, dzieje się na na-
szych oczach, jak choćby ostat-
ni celowy atak na gazociąg
Nord Stream na dnie Bałtyku.

Co jeszcze może się wyda-
rzyć? Właściwie wszystko, gdyż
żyjemy w epoce wielkich i nie-
przewidywalnych zmian. Wy-

daje się, że po prostu powoli
trzeba się do tego przyzwyczaić.
Wiem, to nie jest pro-
ste, szczególnie dla nas – spo-
łeczeństwa, które dopiero co
zaczęło odrabiać straty i odbi-
jać się od dna; wierzącego na-
iwnie, że nie poznamy wojny
i biedy ani komuny czy faszy-
zmu, że może być tylko lepiej.
Ale nie będzie, przynajmniej
na razie. Wiem, że marnym
pocieszeniem dla niektórych
może być fakt, że nasi rodzi-
ce mieli znacznie gorzej, a nasi
dziadkowie – którzy zmaga-
li się z ubóstwem i wojną – nie
mieli żadnej nadziei. Mimo
to przetrwali, by czerpać po-
tem z życia to, co najlepsze.
Spróbujmy choć na moment
wzniesić się na inny poziom
i spróbować pomyśleć, czy to
aby nie jest dla naszego do-
bra. Jeśli ufamy Bogu, to wie-
my, że tak jest, że wszystko jest
po coś – by nas ocalić, zmienić,
a może nawrócić? A jeśli jesz-
cze nie ufamy dostatecznie, to
zastanówmy się, jaki może być
ten Boży plan wobec nas.

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Papież pojedzie do Bahrajnu.** Przyjąwszy zaproszenie władz cywilnych i kościelnych, papież Franciszek odbędzie zapowiadana podróż apostolską do Królestwa Bahrajnu w dniach od 3 do 6 listopada br. Odwiedzi miasta Manama i Awali z okazji Bahrajńskiego Forum Dialogu „Wschód i Zachód na rzecz ludzkiego współistnienia”.

■ **Zamrożone relacje.** „Obecnie stosunki między Rosyjską Cerkwią Prawosławną a Kościołem rzymskokatolickim są praktycznie zamrożone” – powiedział metropolita Antoni z Wołokołamska, przewodniczący Wydziału Zewnętrznych Kontaktów Kościelnych Patriarchatu Moskiewskiego.

■ **„Czyniąc prawdę w miłości”.** Stolica Apostolska ogłosiła temat przyszłorocznego Orędzia na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Brzmi on: „Mówić z sercem: veritatem facientes in caritate – czyniąc prawdę w miłości” (Ef 4, 15).

■ **Kapituła Oblatów Maryi Niepokalanej.** 37. Kapituła Generalna obradująca w Nemi we Włoszech wybrała Hiszpana, 59-letniego o. Luisa Ignacio Rois Alonso OMI, na superiora generalnego Zgromadzenia Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Jego zastępcą będzie Polak o. Antoni Bochm OMI, dotychczasowy radny generalny na Europę, który został wikariuszem generalnym.

■ **Likwidacja Caritas w Algierii.** Na żądanie władz Algierii tamtejszy Kościół katolicki „całkowicie i ostatecznie” zaprzestał z dniem 1 października działalności Caritas. Jednocześnie zapewnił, że Kościół katolicki pozostanie wierny swej „misji charytatywnej w służbie braterstwa” w łączności ze wszystkimi ludźmi dobrej woli. Decyzja władz o zakończeniu działalności algierskiej Caritas zapadła bez przekazania hierarchii kościelnej jakiegokolwiek uzasadnienia.

■ **Antychrześcijańskie zmiany na Kubie.** Niemal 67 proc. Kubańczyków głoszących w referendum opowiedziało się za nowym kodeksem rodzinnym. Wprowadza on na tej karaibskiej wyspie m.in. „małżeństwa” osób tej samej płci, adopcję dzieci przez pary jedнопłciowe oraz korzystanie z usług matek surogatek przy zapłodnieniu pozaustrojowym.

■ **Bluznierstwa Cyryla.** Rosyjski Kościół Prawosławny zapowiada odpuszczenie wszystkich grzechów żołnierzom, którzy oddadzą swoje życie w wojnie z Ukrainą. Podczas nabożeństwa w Moskwie zwierzchnik tego Kościoła, patriarcha Cyryl, porównał śmierć „podczas pełnienia obowiązków wojskowych” z tym, że Bóg ofiarował swego Syna Jezusa.

■ **Inflacja w Holandii.** Holenderski Urząd Statystyczny poinformował, że inflacja w tym kraju wzrosła we wrześniu do rekordowego poziomu 17,1 proc. To najwyższa inflacja w Holandii od czasów II wojny światowej – podał CBS.

fol. PAP/EPN/Ole Berg-Rusten

USZKODZONE GAZOCIĄGI

Wycieki gazu z dwóch gazociągów Nord Stream wykryto 26 września na Morzu Bałtyckim. Do zdarzenia doszło w jednym miejscu w gazociągu Nord Stream 2 na południowy wschód od Bornholmu oraz w dwóch miejscach w gazociągu Nord Stream 1 na północny wschód od Bornholmu. 29 września Szwedzi podali informację o czwartym wycieku. Stacja pomiarowa szwedzkiej Narodowej Sieci Sejsmologicznej zarejestrowała dwie sil-

ne podwodne eksplozje na obszarach, gdzie stwierdzono wycieki. – Uszkodzenie gazociągów Nord Stream było celowym aktem sabotażu – oznajmił prezydent USA Joe Biden. Jak dodał, choć nieznane są jeszcze wszystkie okoliczności ataku, to Rosja rozsiewa na ten temat dezinformacje. Premier Norwegii Jonas Gahr Store powiedział, że sojusznicy pomogą jego krajowi w patrolowaniu platform naftowych i gazowych na morzu.

ZMARŁ BOŻY PRZEMYTNIK

W wieku 94 lat zmarł 27 września w hollenderskim Harderwijk Anne Van der Bijl, znany jako Brat André, założyciel organizacji Open Doors, wspierającej prześladowanych chrześcijan. Zwany był „Bożym przemytnikiem”, gdyż w okresie zimnej wojny przemycał Biblię do krajów za żelazną kurtyną. Ponadwyznaniowa organizacja Open Doors zajmuje się duchowym i materialnym wspieraniem chrześcijan. Corocznie publikuje raport na temat stanu prześladowań chrześcijan na świecie. Jest on jednym z podstawowych źródeł, na podstawie któ-

fol. archiwum

rych określana jest skala zagrożeń wobec wyznawców Chrystusa.

HURAGAN NA FLORYDZIE

Co najmniej 45 osób zabił na Florydzie huragan Ian – podała CNN. Żywiół spowodował ogromne zniszczenia, bez prądu było 1,2 mln gospodarstw domowych i firm. Energii elektrycznej pozbawionych jest także 400 tys. mieszkańców Wirginii oraz Karoliny Połu-

dniowej i Karoliny Północnej. Meteorolodzy ostrzegają, że na Florydzie oraz w Karolinie Północnej i Karolinie Południowej możliwe są kolejne powodzie. W obawie przed przewraniem wałów ochronnych ewakuowano mieszkańców okolic Sarasoty.

fol. PAP/EPN/Cristobal Herrera-Ulaskievich

fot. PAP/EPA/Grigory Sisyov

ANEKSJA UKRAIŃSKICH TERYTORIÓW

Swoimi dekretemi Władimir Putin włączył cztery okupowane ukraińskie obwody: doniecki, ługański, chersoński i zaporoski do Rosji. Prezydent Rosji powiedział, że jest gotów bronić tych terytoriów wszelkimi dostępnymi środkami, wskazując, że byłby skłonny do ataku nuklearnego, aby powstrzymać wysiłki Ukrainy na rzecz wyzwolenia jej suwerennego terytorium.

Po podpisaniu dekretoów obecni na ceremonii namaszczeni przez Kreml samozwańczy

przywódcy terytoriów Ukrainy, trzymając się wspólnie za rękę z Putinem, skandowali: „Rossija!” (na zdjęciu). Prezydent USA Joe Biden oświadczył, że Stany Zjednoczone nigdy nie uznają roszczeń Rosji do suwerennego terytorium Ukrainy, a „tak zwane referenda” zorganizowane przez Moskwę na kontrolowanych przez nią ukraińskich terytoriach „były absolutną fikcją”. Podobne stanowisko wyrazili prezydenci państw Europy Środkowo-Wschodniej.

APOSTOLSTWO RÓŻAŃCOWE

150 lat temu do naznaczonego biedą i przestępczością włoskiego miasteczka Pompeje przybył młody adwokat Bartolo Longo. Szybko zmienił on miejscowy krajobraz, tworząc jedno z najważniejszych w całym kraju sanktuariów, poświęcone Matce Bożej Różańcowej. Od 1 października przez najbliższych 13 miesięcy tamtejsza archidiecezja obchodzi w związku z tym specjalny jubileusz powiązany z możliwością uzyskania odpustu.

Jak wskazał ordynariusz Pompejów abp Tommaso Caputo, potrzebujemy brać przykład z bł. Bartolo Longo. Jego promocją modlitwy różańcowej zaowocowała powstaniem nie tylko miejscowego sanktuarium, ale także wielu dzieł miłosierdzia, działających aż do

fot. Wikipedia

dziś na rzecz przeróżnych grup potrzebujących wsparcia. Świętowanie jubileuszu połączone jest z wieloma spotkaniami, modlitwami i Mszami nadawanymi na żywo przez włoską telewizję, zwłaszcza w październiku.

ZAMACH STANU W BURKINA FASO

Kapitan armii Burkina Faso Ibrahim Traore odsunął od władzy dotychczasowego przywódcę kraju płk. Paula-Henri Damibę i rozwiązał rząd. – Wcześniej budynek telewizji został opanowany przez grupę

oficerów. Był to już drugi zamach stanu od zaledwie ośmiu miesięcy w tym niestabilnym kraju w Afryce Zachodniej, borykającym się z coraz większą aktywnością dżihadystów.

Traore oświadczył, że grupa zbuntowanych oficerów postanowiła obalić Damibę, ponieważ „nie radził sobie z pogarszającą się sytuacją w kraju, spowodowaną coraz większą aktywnością skrajnych ugrupowań islamiistycznych”. Tymczasem siły wierne poprzedniemu rządowi rozpoczęły kontrofensywę. Zamach stanu potępiła Wspólnota Gospodarcza Państw Afryki Zachodniej, oświadczając, że nastąpił on w okresie, w którym kraj uczynił postępy na drodze przywrócenia rządów demokratycznych.

fot. PAP/EPA/Assane Ouedraogo

■ **Nowy generał redemptorystów.** Zgromadzenie redemptorystów ma nowego przełożonego generalnego – 48-letniego o. Rogerio Gomesa CSsR z prowincji São Paulo w Brazylii, który w poprzednim sześcioleciu był radnym generalnym. Poprzedni przełożony generalny, o. Michael Brehl CSsR z Kanady, pełnił tę funkcję przez dwie kadencje, czyli przez dwadzieścia lat.

■ **Pomagał Rosjanom uciekać.** Alejandro Astesiano, szef osobistej ochrony prezydenta Urugwaju Luisa Lacalle Pou, został zatrzymany w związku z udziałem w procedurze korupcyjnym, który polegał na nielegalnym wydawaniu urugwajskich paszportów obywatelom Rosji uciekającym z kraju przed mobilizacją.

■ **Pożar kościoła.** W Czerwonym Kościele w Mińsku Białoruskim, jednej z głównych katolickich świątyń tego miasta, doszło do pożaru. Władze podjęły decyzję o „czasowym zakazie eksploatacji budynku”. Przyczyną było zapalenie się instalacji elektrycznej. Nikt nie ucierpiał.

■ **Wspólne ćwiczenia.** Korea Południowa i USA rozpoczęły pierwsze od pięciu lat wspólne ćwiczenia morskie w pobliżu Półwyspu Koreańskiego – podała agencja Yonhap, podkreślając, że dzień wcześniej Korea Północna wystrzeliła rakietę balistyczną.

■ **Pamięci gen. Hallera.** Tablica pamiątkowa poświęcona gen. Józefowi Hallerowi została umieszczona na fasadzie budynku Windsor Hall przy kościele Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła na Ealingu w Londynie. W dzielnicy Ealing Haller mieszkał w ostatnich latach życia.

■ **Ostatni Lenin w Finlandii.** Popiersie Lenina zostanie usunięte z miejskiego skweru w Kotce i wraz z „brakującą lewicą” – towarzyszącą mu groteskową rzeźbą – zostanie przekazany do muzealnego magazynu.

■ **Długo czekała.** Jedenaście lat na liście oczekujących na operację – taki rekord padł w Como na północy Włoch. Mieszkanka tego miasta zapisała się na zabieg chirurgiczny w 2011 r. Teraz otrzymała telefon ze szpitala z pytaniem: „Czy jest pani dalej zainteresowana?”. Przypadek ten opisała lokalna gazeta.

■ **Antykatolicki reżim w Nikaragui.** Reżim skrajnie lewicowego prezydenta Nikaragui Daniela Ortegi zamknął w tym roku około 30 różnych instytucji należących do Kościoła katolickiego, w tym 10 rozgłośni radiowych – wynika z szacunków pozarządowych organizacji praw człowieka oraz danych władz USA. Wśród zlikwidowanych od stycznia 2022 r. podmiotów są zarówno szkoły, jak również wydawnictwa oraz redakcje o profilu katolickim.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Jedność po niemiecku

Cały Kościół katolicki patrzy z niepokojem na kolejne spotkania niemieckiego episkopatu, czy to w ramach tzw. drogi synodalnej, czy zebrań plenarnych.

W ubiegłym tygodniu to ostatnie miało miejsce w Fuldzie, a jego głównym tematem była kwestia tego, jak zorientowana na reformy większość biskupów niemieckich i konserwatywna mniejszość chcą w przyszłości „obchodzić się ze sobą”. Reformy niemieckiej drogi synodalnej bowiem nie tylko wprowadziły podział w Kościele powszechnym, izolując Kościół w Niemczech od reszty Kościoła, ale także spowodowały głęboki podział w łonie samego episkopatu Niemiec.

„Jesteśmy zgodni co do tego, że panuje wśród nas niezgoda. I to nie jest nieestosowne”, stwierdził w Fuldzie bp Georg Bätzing, przewodniczący niemieckiego episkopatu. Chodzi o to, że podczas ostatniego zgromadzenia tzw. drogi synodalnej część biskupów uniemożliwiła przyjęcie tekstu dotyczącego reformy katolickiej etyki seksualnej, za co zostali określani jako zacofani. Bp Bätzing podkreślił: „większość niemieckich biskupów katolickich chce reform. Nie możemy być powstrzymywani przez tych, którzy po prostu wszystko blokują”, odnosząc się do nierozstrzygniętego głosowania w kwestiach moralności. Przewodniczący niemieckiego episkopatu odniósł się również do gło-

sów z zewnątrz ostrzegających przed schizmą w Kościele. „Ta schizma istnieje, ponieważ wielu ludzi odwraca się od Kościoła”, powiedział.

Pomimo jego zapewnień i tłumaczeń coraz większa liczba ludzi Kościoła oba-

wia się o jedność katolików, coraz bardziej otwarcie krytykując poczynania niemieckiej wspólnoty. W liście przesłanym do biskupów uczestniczących w zebraniu plenarnym nuncjusz apostolski w Niemczech abp Nikola Eterović ponownie wyraził obawy Watykanu i papieża związane z tzw. drogą synodalną, którą podąża Kościół katolicki w Niemczech. Wezwał też biskupów niemieckich do „jedności członków całego episkopatu z biskupem Rzymu” oraz podkreślił, że „nie ma potrzeby popa-

Reformy drogi synodalnej spowodowały głęboki podział w łonie episkopatu Niemiec.

dania w parlamentaryzm, gdzie ustala się większości i mniejszości oraz stosuje się nadmierną presję, by osiągnąć pożądane cele”.

To jeszcze dość łagodne upomnienie w porównaniu ze słowami kard. Kurta Kocha, prefekta watykańskiej Dykasterii ds. Popierania Jedności Chrześcijan. Stwierdził on mianowicie, że obecne dyskusje nad reformami w Kościele w Niemczech przypominają te z czasów narodowego socjalizmu. „Irytuje mnie, że obok objawionych źródeł Pisma Świętego i Tradycji przyjmuje się nowe źródła; i przeraża mnie, że dzieje się to znowu w Niemczech”, powiedział w wy-

wiadzie dla gazety „Die Tagespost”. I dodał, że „to zjawisko istniało już w czasie dyktatury narodowo-socjalistycznej, kiedy tak zwani «niemieccy chrześcijanie» widzieli nowe objawienie Boga we krwi i ziemi oraz w wynoszeniu Hitlera”.

Po krytyce ze strony przewodniczącego niemieckiego episkopatu kard. Koch wyjaśnił, że nie miał zamiaru porównywać tzw. niemieckiej drogi synodalnej do ideologii nazistowskiej. Sytuacja ta pokazuje jednak, jakie emocje wywołują kolejne etapy procesu, który Kościół w Niemczech prowadzi od 2019 r.

Podczas zebrania plenarnego biskupów niemieckich w Fuldzie nie obyło się także bez odniesień do Polski. Na zakończenie jesiennego zebrania bp Bätzing określił polskie żądania reparacji od Niemiec jako „przeszkodę” we wzajemnych relacjach. Według niego właściwą drogą do pojednania jest wzajemne poznawanie się, odwiedzanie i praca nad wspólnymi projektami. „Uważam, że w tym kontekście żądanie reparacji jest bardziej przeszkodą niż pomocą”, stwierdził. Dodał jednak, że temat ten nie był omawiany przez biskupów i episkopat Niemiec, który nadal będzie starał się wspierać polsko-niemieckie pojednanie.

Tymczasem biskupi niemieccy przygotowują się do wizyty *ad limina apostolorum*, która zaplanowana jest na listopad tego roku. Podczas spotkania z papieżem zamierzają przedstawić mu postanowienia tzw. drogi synodalnej, pomimo że Ojciec Święty już kilkakrotnie krytykował tę inicjatywę. Cóż, widać, że dla niektórych jeszcze nie dość jasno i wyraźnie.

Papieskie nominacje

Pracujący od 21 lat w służbie dyplomatycznej Stolicy Apostolskiej ks. prał. Tomasz Grysa został nuncjuszem apostolskim na Madagaskarze i delegatem apostolskim na Komorach, z funkcjami delegata apostolskiego na Reunion. Papież Franciszek podniósł go jednocześnie do godności arcybiskupa. 52-letni dyplomata watykański pochodzi z Poznania, ukończył Papieską Akademię Kościelną.

Nowym prefektem watykańskiej Dykasterii ds. Kultury i Edukacji został portugalski kardynał, 56-letni José Tolentino Calaña de Mendoça, dotychczasowy archiwista i bibliotekarz Stolicy Apostolskiej. Sekretarzem Dykasterii będzie 57-letni prałat Giovanni Cesare Pagazzi, profesor Papieskiego Instytutu Teologicznego Jana Pawła II dla Studiów nad Małżeństwem i Rodziną.

Włoski arcybiskup, 72-letni Angelo Vincenzo Zani, został nowym archiwistą i bibliotekarzem Świętego Kościoła Rzymskiego. Dotychczas był on sekretarzem Kongregacji (obecnie Dykasterii) ds. Edukacji Katolickiej.

Ewa Kusz, wicedyrektor Centrum Ochrony Dziecka przy Akademii Ignatianum w Krakowie, została powołana przez papieża Franciszka w skład Papieskiej Komisji ds. Ochrony Małoletnich na pięcioletnią kadencję./wś

Zachęta z Ukrainy

Rzymskokatolicy biskupi Ukrainy zachęcali wiernych, aby w październiku zintensyfikowali modlitwy o pokój. W tej intencji proponują codzienną modlitwę różańcową i zachęcają do piątkowego postu o chlebie i wodzie. Ich zdaniem modlitwa i post mogą stać się skutecznym środkiem do zatrzymania wojny./wś

Dariusz Kowalczyk SJ

Musisz udowodnić, że...

W czasach, kiedy jeszcze ceniono dojście do ślubu w dziewictwie, młodzi mężczyźni, którzy nie chcieli czekać, mówili swoim dziewczynom, że oczekują od nich dowodu miłości. Tęgo rodzaju manipulacja często była skuteczna. Chłopak rozkochał dziewczynę, a potem – udając zrozpaczonego – wyrzucił jej, że ona jego w ogóle nie kocha. Dziewczyna powtarzała ze łzami w oczach, że go kocha, na co chłopak odpowiadał, że skoro tak, to niech to udowodni. Dowodem miało być oczywiście tzw. pójście do łóżka.

To domaganie się „dowodu miłości” przypominało mi się, kiedy w lewicowo-liberalnej włoskiej prasie zaczęły pojawiać się teksty, że stojąca na czele partii Fratelli d'Italia (Bracia Włosi) Giorgia Meloni wygrała wybory, ale jednak ciągnie się za nią podejrzenie o inklinacje faszystowskie. Manipulatorzy łaskawie biorą pod uwagę to, że być może owe podejrzenia nie odpowiadają rzeczywistości, ale Meloni powinna to udowodnić. Ten sam mechanizm, co w domaganiu się „dowodu miłości”. Najpierw tyleż fałszywe, co historyczne wyrzuty, a potem domaganie się, by kobieta udowodniła, że naprawdę jest niewinna. Nie kochasz mnie! Ale skoro twierdzisz, że kochasz, to daj dowód! Jesteś faszystką! No może nie jesteś, ale musisz to udowodnić!

Chłopakowi, który w ten sposób manipuluje, chodzi o uwiedzenie dziewczyny. W przypadku polityki chodzi o coś analogicznego, a mia-

nowicie o to, aby atakowany polityk zmięknął, przestraszył się, wycofał w pewnych sprawach ze swoich przekonań i zamierzeń. Oskarżenia pani Meloni o faszyzm są oszczerzym absurdem, ale nie w tym rzecz. Rzecz w tym, że jak się ktoś umęczy bez-

sensownymi oskarżeniami, to ktoś taki może rzeczywiście zacząć udawanie, że nie jest wielbłądem, co w praktyce oznacza uleganie przeciwnikom. W ten sposób ten, kto

Wobec Kościoła katolickiego stosuje się różne manipulacje.

wygrał wybory, przestaje wierzyć, że może coś zrobić, jeśli w jakiejś mierze się nie ugnie. Pozostaje ufać, że Meloni jest zbyt silnym i mądrym politykiem, aby dała się przestraszyć i zwieść.

Znani są w Polsce politycy, którzy – jak się wydaje – radykalnie zmienili poglądy i towarzyskie kręgi. Niektórzy z nich bardzo się zradzykalizowali. Czuli bowiem, że muszą udowodnić, iż rzeczywiście się zmienili i dawni przeciwnicy mogą im teraz zaufać, że stoją po ich stronie. Renegaci wysilają się na coraz większe złośliwości wobec swoich dawnych przyjaciół. Liczą, że dzięki temu staną się pełnoprawnymi członkami nowej społeczności. Takie udawanie prowadzi do tego, co określamy jako ześwinienie się, choć przecież sympatyczne świnki takich rzeczy nie robią.

Wobec Kościoła katolickiego stosuje się podobne manipulacje. Benedykt XVI w książce „Światłość świata” słusznie zauważył, że chrześcijaństwo jest „poddane nie-

ślenia – a następnie w ramach pozornej rozumności chce ograniczyć przestrzeń jego życia i działania”. O ile jednak stara komuna zasadniczo chciała zmieścić Kościół z powierzchni ziemi, o tyle nowa lewica, w tym szczególnie lewica liberalna, chce Ko-

ściół zmienić, ukształtować na nowo na swoją modłę. Ma to być Kościół tęczowo-zielony, który nieustannie przeprasza za swoją przeszłość, w tym za rzesze misjonarzy i świętych. Jeśli zatem jakiś duchowny lub świecki chce pozostać katolikiem, ale jednocześnie być zaakceptowanym przez dominujące dziś w świecie nurty, to musi udowodnić, że zrozumiał, w jakim kierunku Kościół musi się zmieniać.

Katolik, który chce udowodnić swoje „nawrócenie” na nowoczesność i postępowość, ma regularnie ubolewać nad upadkiem Kościoła i podkreślać, że jedyną szansą na odnowę jest pokorne podążanie za światem, który określa, co myśleć i czynić należy. A zatem skoro świat mówi np., że aborcja jest prawem człowieka, a wszelkie próby jej ograniczenia wynikają z nienawiści do kobiet, to katolik, który udowadnia, że jest „fajny”, ma zawzięcie popierać najdziksze liberalizacje aborcji. Dopuszcza się jedynie, by gdzieś na marginesie, po cichutku bąknął, że on sam jako katolik aborcji by nie dokonał. Ale zaraz musi trzy razy dodać, że nie osądza nikogo i innym aborcji nie chce zabronić. A świat pochwali go za ten „dowód miłości” i zakrzyknie, że takich właśnie katolików nam potrzeba... Ale potem oddający się światu Kościół i tak zostanie odepchnięty.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Zgodnie z powołaniem

Sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Hiszpanii abp Luis Argüello wezwał posługujących w tym kraju kapłanów do noszenia koloratek oraz sutann. Wskazał, że jego apel odnosi się również do innych osób życia konsekrowanego, które poprzez swoje ubranie „są rozpoznawalne w społeczeństwie”, a zarazem świadczą o wyborze takiego powołania.

Duchowny, który jest także rzecznikiem prasowym hiszpańskiego episkopatu, przyznał, że pojawianie się w habitach i sutannach może wzbudzić zdziwienie ze strony reszty społeczeństwa. Nazwał noszenie tych ubrań mianem „postawy rewolucyjnej”, która jednak przyciąga osoby poszukujące rozmowy z duchownymi.

Abp Argüello, kierujący archidiecezją Valladolid, przyznał, że podczas swoich licznych podróży do Madrytu na sesję Konferencji Episkopatu Hiszpanii rozumiał, że duchowny, który ubrany jest zgodnie ze swoim powołaniem, przyciąga do rozmowy, a nawet do spowiedzi inne osoby. – Myślę, że kierowały się one do mnie, ponieważ widziały we mnie księdza – dodał.

Hiszpański hierarcha podkreślił też konieczność zachowywania celibatu przez osoby duchowne. Dodał, że we współczesnym świecie, który doprowadził do banalizacji życia seksualnego, taka postawa może być postrzegana jako przeciwna dominującej kulturze. /wś

Kara dla nauczyciela

Francuski nauczyciel Didier Lemaire potępił islamizację szkół i został zmuszony do opuszczenia pracy i miasta. W obawie o życie mieszka teraz w nieznanym nikomu miejscu i ma policyjną eskortę. Napisał książkę, w której apeluje o stawienie czoła postępującej islamizacji Francji. /wś

Coraz więcej – w trosce o trwałość małżeństw – mówi się o potrzebie jedności małżeńskiej. Na czym ma ona polegać?

Jedność jest zadaniem do zrealizowania, które stoi przed każdym bez wyjątku małżeństwem. Pamiętajmy, że mąż i żona to osoby pochodzące z dwóch różnych światów. Mają dwie różne dotąd historie życia, różne wychowanie, doświadczenia, charaktery, charyzmaty, talenty itd. Często mają także różne pragnienia. Te dwa światy spotykają się, by wyruszyć na wspólną, trwającą odtąd całe życie przygodę, której na imię małżeństwo. By ta przygoda się udała, stoi przed małżonkami zadanie zbudowania z tych różnych światów jedności, prawdziwej wspólnoty życia.

Czasami rozumie się tę jedność jako upodabnianie się do siebie.

Jedność – jeśli chce się być w małżeństwie szczęśliwym – trzeba rozpatrywać na różnych płaszczyznach: psychicznej, duchowej, fizycznej, intelektualnej, emocjonalnej itp. Nie warto tej jedności zawężać do sfery duchowej czy seksualnej. I są płaszczyzny wspólnego życia, na których takie upodabnianie się do siebie jest możliwe. Nie chodzi jednak o to, i nawet nie ma możliwości, by mąż i żona byli identyczni. To jest bardzo złudne i wiele mał-

for. xhtz

Jedność jako zadanie

Z ks. dr. **Robertem Wielądkiem**, dyrektorem Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin KEP, rozmawia Radosław Molenda

żeństw się o to mylne założenie rozbija. Można by zapytać: mąż ma się upodobnić do żony czy żona do męża?

Różnimy się – i dobrze, że tak jest. Jednak by nasze światy pogodzić, musimy te nasze różnice poddać pewnej pracy. I to nie jest tylko kwestia dotarcia się, ale zadanie na całe wspólne życie. Każdy człowiek jest dynamiczny, zmienia się. Cały czas jesteśmy w procesie przemian nie tylko fizycznych, ale także np. duchowych. Wciąż się nawracamy, zmieniamy w naszym myśleniu. A jeśli tak – całe życie trzeba nad naszą jednością pracować. Nie wystarczy żyć w zgodzie z samym sobą. Mamy nie mocować się z żoną czy mężem, by stali się tacy jak my, ale odkrywać nasze różnice jako dar, który nas wzbogaca, dopełnia i wspiera we wzajemnym pokonywaniu przeciwności. Mężczyzna niech będzie męski, a kobieta – kobieca. To nas

do siebie przyciąga, a nie nasze podobieństwa. Gdybyśmy byli tacy sami, nie byłibyśmy sobie potrzebni.

Mówi się o trzech ołtarzach, na których buduje się i dokonuje jedność małżeńska: Eucharystii, stołu i łoża. Przypomnijmy o nich.

Pierwszy stół warto rozszerzyć na modlitwę i formowanie się duchowe. Tu także trzeba podkreślić, że inna jest duchowość kobiety i mężczyzny. I tak ma być. Czasem słyszę narzekanie, że mąż modli się inaczej niż żona. Tymczasem ilu ludzi, tyle dróg do Pana Boga. Ktoś modli się z Pismem Świętym, a ktoś inny woli na różańcu czy z brewiarzem. I chwała Bogu.

To, co jest ważne, gdy chodzi o ten ołtarz, to dbanie o osobistą, a następnie wspólną relację małżonków z Bogiem – zgodnie ze znanym obrazkiem „trójkąta

małżeńskiego”: ja, ty i Bóg. Im bardziej zbliżamy się do Pana Boga, tym bardziej zbliżamy się do siebie. Mniej przy tym świadomość, że każdy z nas ma swoje tempo i model duchowości, który ukształtował się – lub nie – jeszcze przed ślubem. Nie mamy tego modelu porzucać, ale wnieść jako dodatkową wartość w nasze małżeństwo.

Namawiam wszystkie małżeństwa, by – jeśli chcą się formować – szukały wspólnot małżeńskich. Wszelkiego rodzaju „duszpasterstwa męskie” – jak np. Ryccerze Kolumba czy Droga Odważnych – są dobre, ale jako wsparcie. Natomiast styl życia mężów wynika z sakramentu małżeństwa jako zasadniczej, wybranej przez nich drogi. Bycie mężem swojej żony ma nas definiować mocniej niż różne pomysły na duchowość męską. Jeśli więc ktoś stoi przed dylematem: formacja męska czy

małżeńska?, odpowiadam: zdecydowanie małżeńska, zwłaszcza obecnie, gdy ludzie mają coraz mniej czasu dla siebie. Jeśli odkrywamy, że mamy zbyt wiele aktywności, rezygnujemy z tego, co robimy oddzielnie, a inwestujemy tam, gdzie jesteśmy razem jako małżeństwo. A gdy chodzi o wspólne rekolekcje: jeśli mąż przeżyje je inaczej niż żona, nie oznacza to, że przeżyje je gorzej.

Mówiąc o jedności na ołtarzu modlitwy, trzeba wspomnieć, że zbyt rzadko, zastanawiając się nad wyborem męża czy żony, narzeczeni biorą pod uwagę sferę jego/jej duchowości.

To nie tylko kwestia tego, czy współmałżonek ze mną pójdzie czy nie pójdzie do kościoła w niedzielę. Gdy w małżeństwie przychodzi doświadczenia kryzysu, ale i w zwykłej codzienności, gdy przyjdzie podejmować decyzje – im są trudniejsze, w tym większym stopniu odwołujemy się do naszego świata wartości. I jest to niezwykle istotne w kwestii budowania małżeńskiej jedności: czy mamy, i jakie, życie duchowe.

Drugi ołtarz: stół.

To ołtarz wspólnych działań, bycia razem: wspólnych posiłków, rozmów przy stole, wspólnej pracy i odpoczynku, ale również wspólnych finansów. To bardzo ważna przestrzeń. I jest pewnym paradoksem, że gdy spotykam pary, które są w kryzysie lub się rozpadają, okazuje się, że właśnie tego stołu zabrakło. Są np. sytuacje, że przychodzi do mnie żona w kryzysie małżeńskim i mówi, że w tym roku mąż pojechał sam na wakacje, ponieważ jego było stać, a jej nie. Jeśli chce się budować małżeńską jedność, trzeba w kwestii finansów przejść z etapu „moje, twoje” do „nasze” i np. zdecydować się na wspólne konto w banku.

Z niepokojem obserwuję, że w coraz większej liczbie mieszkań nie ma kuchni. Gdy nie ma kuchni – nie ma stołu. Do budowania jedności potrzebujemy czasu dla siebie: przy stole, a nie przed telewizorem. Potrzebujemy też w małżeństwie swoich rytuałów, wspólnej porannej kawy na werandzie, słów i gestów zarezerwowanych jedynie dla żony czy męża. Także odkrywania wspólnych pasji, zainteresowań.

Gdy kogoś kochamy, choć trochę zainteresujemy się także tym, co jest jego pasją. I choć jazda motocyklem czy chodzenie po górach to nie jest nasz świat, ze względu na męża wsiądźmy z nim raz czy dwa razy w miesiącu na ten motocykl, pojedźmy z nim w góry. Mąż z kolei niech się zre-

wanżuje i pójdzie z żoną na dłuższy spacer czy podejmie inną jej ulubioną aktywność.

Ważne moim zdaniem, chociaż nie najważniejsze do budowania jedności, jest także kryterium intelektualne, by kiedyś nie uświadomić sobie: „nie mam o czym z mężem/żoną rozmawiać”. To może z czasem tworzyć między małżonkami bariery.

Ołtarz trzeci: łożo małżeńskie.

Na pewno powinno być jedno, wspólne. Trudno utrzymać jedność małżeńską, śpiąc w osobnych łóżkach, tym bardziej w dwóch osobnych pokojach, albo śpiąc w jednym pokoju z dzieckiem powyżej pewnego wieku.

Ten ołtarz bardzo jednoczy, trzeba jednak podkreślić, że na jakość nocy wpływa jakość poprzedzającego ją dnia. To nie są rzeczywistości od siebie odseparowane. Im bliżej jesteśmy ze sobą i fascynujemy się sobą na poziomie emocjonalnym, duchowym, intelektualnym, tym prościej będzie podtrzymać tę fascynację na płaszczyźnie seksualnej. Tymczasem spowiednicy dobrze wiedzą, jak wielki jest problem wygasania w małżeństwach życia seksualnego. Można powiedzieć, że małżeństwa, które nie mają problemów z trzecim ołtarzem, to dopiero te, które mają zadbane dwa pierwsze ołtarze, dorzucając do ogniska jedności na różnych poziomach, a nie tylko dbają o ten ostatni ołtarz i na nim się koncentrują.

Ważnym wskazaniem jest to, o czym mówił św. Jan Paweł II w swojej teologii ciała: że szczególne małżeństwo to takie, w którym „ja troszczę się o nią, ona troszczy się o mnie”. Jesteśmy i żyjemy dla siebie nawzajem. Jesteśmy dla drugiej osoby darem. I to pięknie przekłada się na wszystkie trzy wspomniane wyżej ołtarze.

Jedność małżeńską możemy budować już w narzeczeństwie?

Możemy i powinniśmy. Dlatego tak dużą rolę odgrywa dobre przeżycie kursu przedmałżeńskiego i całego okresu narzeczeństwa. Nade wszystko w tym okresie, ale i później, w małżeństwie, bardzo istotne jest, by dużo ze sobą rozmawiać – jak najwięcej spraw i problemów ze sobą omówić. Nieprzegadane często prowadzą do kryzysów małżeńskich. Oczywiście,

pewnych rzeczy nie da się przewidzieć, ale im lepiej poznamy naszego przyszłego współmałżonka przed ślubem, tym lepiej to potem zaowocuje. Na szczęście dziś nie brakuje propozycji dla narzeczonych, by porozmawiali na tematy, które jeszcze im nie przychodzą do głowy, a w przyszłości okażą się ważne. Wyróżniłbym m.in. sprawę dzieci – czy, ile, jak chcielibyśmy je wychowywać? Także tematy finansów, kontaktów z teściami czy choćby sposobu spędzania wolnego czasu. Przy okazji już wtedy zobaczymy, czy osoba, którą pokochaliśmy, chce się zmieniać, czy chce ze względu na nas pracować nad sobą. Dobrze wybrać partnera na wspólne życie – to też recepta na jedność i małżeńskie szczęście.

O czym jeszcze warto pamiętać?

Aby jedność małżeńska była realna, dla męża numerem jeden w rodzinie musi być żona, dla żony – mąż. To dotyczy zwłaszcza młodych par, które mają tendencję do przekierowania uwagi i miłości z męża na dzieci. To niełatwe zadanie dla żon – nie zgubić gdzieś męża, a dla mężów – nie dać się wypchnąć z życia i serca żony. Oboje muszą podejmować wysiłek, by tak się nie stało.

Jeszcze gdy chodzi o wspólną rozmowę: bardzo ważne jest to, by otworzyć się na siebie i o sprawach trudnych, naszych słabościach, błędach, tym, z czym sobie nie radzimy, sprawach najbardziej osobistych – nie rozmawiać w pierwszej kolejności z mamą, kolegą, przyjaciółkami, ale z żoną czy mężem. To jest najwyższy poziom jedności. W końcu warto przywołać papieża Franciszka, który mówiąc w jednej z katechez o jedności małżeńskiej, podkreślił

trzy słowa, które jej budowaniu bardzo służą. Pierwsze: „czy mogę?” w miejsce „to mi się należy”. A kolejne dwa słowa to „przepraszam” i „dziękuję”. W małżeństwie bardzo ważna jest delikatność i szacunek, które bardzo wspierają budowanie jedności małżeńskiej. Warto z tej papieskiej wskazówki jak najczęściej korzystać. Mieć świadomość, że jedność małżeńska jest procesem – Franciszek mówi, że projektem do realizowania przez całe nasze życie. I jako taki ma swoją dynamikę. Potrzebuje czasu, a nie ocen otoczenia oraz porównywania się z innymi małżeństwami. Dlatego budujemy tę jedność, nie zrażając się trudnościami.

Małżeństwo z intercyzą, świadomie wyrzekające się dzieci, „bamboccioni”. Różne mody pojawiają się ostatnio wśród nowożeńców. Czy zakończą się one happy endem?

Jak żartował kiedyś ks. Piotr Pawlukiewicz, wiele par dopiero na kursach przedmażeńskich dowiaduje się, na czym tak naprawdę polega małżeństwo. Oprócz prawa do dziedziczenia i wspólnego rozliczania podatku dochodowego ma oznaczać również przymierze dwóch osób, dla których powinny się liczyć jeszcze cztery cechy: jedność, nierozzerwalność, płodność i świętość. Niektóre z nich bywają obecnie traktowane z coraz większym luzem.

ŚLUBUJĘ TOBIE – NIE PORTFELOWI

Zanim para zjawi się przed ołtarzem, coraz częściej składa w kancelarii notarialnej podpisy na umowie zwanej intercyzą. Pomijając przypadki, kiedy jest ona przejawem troski o rodzinę, bo zabezpiecza współmałżonka przed ryzykiem finansowym i możliwymi długami, intercyzy są też podpisywane bez wyraźnego powodu.

Małżeńskie trendy

Nina
Baumann

– Wśród moich znajomych stało się to dość popularne i wielu z pewnością rozważa taką ewentualność. Nikt nie zakłada, że im się nie uda, raczej stosują zasadę ograniczonego zaufania – mówi Joanna, która dokumenty o rozdzieleniu finansowej podpisała, kiedy w jej związku zaczęło się dziać coraz gorzej. – Bałam się, że mój małżonek może popaść w dług, które ja będę musiała potem spłacać, a mam jeszcze na utrzymanie dziecko. Teraz wiele osób, które znają moją sytuację, woli być mądrym przed szkodą – dodaje.

Skoro według statystyk mniej więcej co trzecie małżeństwo w Polsce kończy się rozwodem, może jest to rozsądne wyjście? – Z pewnością wygodne i praktyczne, ale jeśli ludzie wstępują w związek małżeński, zakładając, że się nie uda, to może zadziałać mechanizm samospełniającej się przepowiedni – wyjaśnia psycholog Paulina Kujawska. Krótko mówiąc, jeśli

osoba A fałszywie postrzega osobę B, to podświadomie wywołuje u niej takie zachowania, które prowadzą do prawdziwości stawianych tez. Można więc założyć, że takie małżeństwo z gruntu jest skazane na porażkę.

Jak zapewniają duszpasterze, nie są oni informowani o zamiarach młodych w kwestiach podziału majątku. – Nie ma takich pytań w protokołach przedślubnych ani podczas załatwiania innych formalności. Jeśli młodzi coś takiego podpisują, to jest to ich prywatna sprawa. Taki fakt może wyjść na jaw podczas rozpoczęcia sprawy o stwierdzenie nieważności małżeństwa – mówi proboszcz z Bielana. – To niepokojące, a jednocześnie coraz bardziej powszechne stwierdzenia: „to są moje pieniądze, moje konto, a tobie nic do tego”. Pytam wówczas: czyli jesteście wspólnotą, rodziną, a jeśli przyjdzie jakiś niespodziewany wydatek, to co – zrzucacie się po połowie?

Zdaniem Pauliny Kujawskiej to również skutek braku zaufania zakochanych. Jeśli nie ufamy sobie w małych sprawach, to ta podejrzliwość będzie infekować inne dziedziny i rzucać cień także na te poważniejsze. Nawet w zakładach pracy ludzie muszą sobie ufać w sprawach finansowych, a małżeństwo nie powinno być zawierane tylko po to, aby łatwiej można było uzyskać zdolność kredytową. Poza tym wszystko toczy się gładko, dopóki nie nastąpią poważne wydatki lub któreś z małżonków nie straci pracy. Wówczas nie jesteśmy już „wspólnikami”, ale jedno przechodzi na utrzymanie drugiego, co z pewnością będzie rodziło konflikty – wyjaśnia psycholog.

NIE MA JAK U MAMY

Inny trend to śluby tzw. gniazdowników, czyli osób, które po usamodzielnieniu się i zdobyciu pracy przez wiele lat mieszkają z rodzicami. Według badań

foto: Jeremey Wong/unsplash.com

dojrzałość to nie tylko wiek – ostrzega kapłan.

BEZ DZIECI

Jednym z ważnych elementów przysięgi jest odpowiedź na pytanie: „Czy chcecie przyjąć i po katolicku wychować potomstwo, którym Pan Bóg was obdarzy?”. Chociaż młodzi z rozpędu odpowiadają: „Chcemy!”, to wielu z nich zakłada, że dzieci mieć nie będzie. – W takim przypadku łatwo można stwierdzić, że odrzucenie płodności w jej wymiarze biologicznym może skutkować nieważnością zawieranego małżeństwa – twierdzi proboszcz jednej z parafii na warszawskich Bielanach, a zarazem sędzia w sądzie biskupim.

Zdarza się też, że chociaż oboje mają w tym względzie jednoznaczne stanowisko, to ich plany różnią się w kwestii czasu, kiedy dzieci miałyby przyjść na świat. I tu może pojawić się problem, bo młode kobiety często wolą rozwijać się w pracy, niż pozostać „uwięzione” w domu przez kilka miesięcy.

Ciekawe wyniki przyniosły badania zrobione na zamówienie Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej z marca 2021 r., w których osoby bezdzietne najczęściej deklarowały, że w przyszłości chcą mieć dziecko, przy czym im młodszy respondenci, tym częściej wskazywali właśnie tę odpowiedź. Osoby w wieku powyżej 35 lat nie myślały już o powiększeniu rodziny. Co warto podkreślić, to mężczyźni w znacznej większości deklarowali chęć posiadania dziecka. Kobiety zaś podkreślały wartość stabilnej sytuacji zawodowej i finansowej.

Zdaniem Pauliny Kujawskiej na zaiscienie w ciąży nigdy nie ma idealnego momentu. – Dla kobiety zawsze będzie to wybór pomiędzy karierą a rodziną, jednak w poprzednich latach te priorytety były inaczej ustawione. Dziś coraz częściej panie mówią o stabilizacji, własnych potrzebach i samorozwoju, co nie sprzyja założeniu rodziny – tłumaczy psycholog. Warto jednak dodać, że macierzyństwo pozwala kobiecie na rozwinięcie wielu kompetencji potrzebnych w życiu zawodowym, takich jak np. lepsza organizacja.

Trend opóźniania rodzicielstwa jest jednak wyraźny – zauważa Joanna, zatrudniona w dużej korporacji. – Pracuję w dość młodym zespole. Większość ludzi ma około 30 lat i jedynie połowa z nich posiada potomstwo. Ci, którzy go nie mają, wprost przyznają, że jest to dla nich wygodna sytu-

acja, a nawet, że nie lubią dzieci. Twierdzą, że jeszcze chcą się wyszaleć, a na pieluchy przyjdzie czas – opowiada.

I NIE OPUSZCZĘ CIĘ – PO RAZ DRUGI

W ostatnich latach dynamicznie rośnie liczba spraw o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Pomimo pandemii w 2020 r. sądy kościelne w Polsce wydały wyroki w 3643 sprawach, z czego pozytywnie skończyło się 2512 spraw. Kiedy ustają przeszkody – czy to dzięki stwierdzeniu nieważności, czy w wyniku śmierci współmałżonka – wiele osób chce uregulować nowy związek, który w międzyczasie zdążył zaistnieć.

Jak podkreśla ks. Jacek Dębski, takich związków, w którym przynajmniej jedna osoba znajdzie się przed ołtarzem po raz drugi, zdarza się w ciągu roku od 25 do 30 proc. To duża liczba, jednak zdaniem duszpasterza potwierdza ona, że ludzie cenią sobie sakramenty. – Kiedy już raz człowiek poniósł porażkę i dłuższy czas żył z niemożnością korzystania z sakramentów, szanuje daną mu drugą szansę – tłumaczy ks. Dębski. – Ponadto zwy-

kłe są to osoby w wieku około 40 lat i dojrzałe podejmują decyzje. Na ich twarzach zamiast radości widać raczej powagę i większe zrozumienie. Nie ma tam już efektu nowości, oni nie szukają wrażeń, ale odpowiedzialności i stabilności – dodaje.

– Patrząc czasem na te pary niesakramentalne, które stoją z tyłu kościoła jak pokutnicy i przeżywają swoją sytuację, widzę w nich często więcej wiary niż u tych w formalnych związkach, którzy żyją jak poganie – podkreśla proboszcz z Bielan. – Moi rekordziści mieli w sumie 170 lat, kiedy mogli zgłosić się do kancelarii, aby aktualny związek sformalizować w kościele. Później zdążyli spędzić ze sobą jeszcze cztery lata! – opowiada.

Zdaniem duszpasterza nasze konsumpcyjne podejście do życia przekłada się też na relacje, w których coraz mniej rozumienia i kompromisu. – Ludzie coraz rzadziej zdają sobie sprawę z tego, jak poważne są słowa „ślubuję ci miłość, wierność i uczciwość małżeńską”, więc kiedy pojawiają się pierwsze trudności i kłopoty, to pierwszą myślą nie jest naprawić tę relację, ale zniszczyć. Stąd tyle rozwodów, a myślę, że przy odrobinie dobrej woli i rezygnacji z własnego egoizmu wiele małżeństw udałoby się naprawić – dodaje.

GUS „gniazdownikami” można określić nawet 36 proc. Polaków w wieku 25–34 lata. W przypadku badania Eurostatu odsetek ten był jeszcze wyższy i wyniósł 45 proc. Zarazem był to rezultat znacznie przewyższający średnią UE, która wyniosła 28,6 proc. Zdarza się, że kiedy gniazdownik wystarczająco się już wyszaleje, zamienia się w „bamboccioni” (włoskie zgrubienie od „bambino” – dziecko). Szuka sobie młodszej wersji własnej matki i bierze ją za żonę.

– Ta granica wieku bardzo się podnosi, bo dla młodych liczy się przede wszystkim wygoda. Chcą najpierw skończyć studia, ustawić się, dopiero potem myślą o opuszczeniu rodzinnego domu i własnym gnieździe – tłumaczy ks. Jacek Dębski, proboszcz z Kobyłki. – Kiedyś chłopak wracał z wojska, poznawał dziewczynę, pobierali się i żyli długo i szczęśliwie. Teraz do ołtarza docierają najczęściej po trzydziestce, często z dość dużym bagażem doświadczeń, i to jest bardzo niepokojące.

Zdaniem duszpasterza młodzi nie mają zaufania do siebie, ale i do Boga. – Chcą mieć wszystko pod kontrolą, dlatego zwlekają z podjęciem decyzji. Daj Boże, jeśli to ma służyć trwałości, ale

Jeśli ludzie wstępują w związek małżeński, zakładając, że się nie uda, to może zadziałać mechanizm samospełniającej się przepowiedni.

W SKRÓCIE

■ **Powrót krzyża.** Krzyże w Przedszkolu Publicznym nr 75 w Szczecinie znów wiszą. To efekt konsultacji dyrektor placówki z Radą Pedagogiczną i Radą Rodziców. Dwa tygodnie wcześniej dyrektorka zdjęła je na żądanie jednego z rodziców.

■ **Zmarła siostra od klasztorów.**

W wieku 52 lat zmarła s. prof. Agata Mišek, przełożona generalna Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej. Ostatnio pracowała przy projekcie „Atlas klasztorów X–XXI w.”, ale jej domeną była historia najnowsza Kościoła, zwłaszcza zgromadzeń zakonnych w dobie PRL.

■ **Sakra w Poznaniu.** Kard. Pietro Parolin, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, udzielił sakry biskupiej ks. Tomaszowi Gryś z archidiecezji poznańskiej, nuncjuszowi apostolskiemu na Madagaskarze w uroczystości Wszystkich Świętych, 1 listopada o godz. 11, w katedrze w Poznaniu. Współkonsekratorem będzie abp Stanisław Gądecki.

■ **KUL dla niepełnosprawnych.**

Centrum Aktywizacji Osób z Niepełnosprawnością KUL CAN zostało laureatem regionalnego konkursu Lodołamacze, wyróżniającego instytucje oraz pracodawców wrażliwych społecznie, którzy działają na rzecz osób niepełnosprawnych. Na KUL pracuje 57 osób z niepełnosprawnościami. W roku akademickim 2021/2022 opieką centrum objętych było 230 studentów.

■ **Odszkodowanie dla Dody.** Polski rząd może odwołać się do Wielkiej Izby Trybunału ws. wyroku, jaki Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał 15 września – uważa mecenas Jerzy Kwaśniewski z Instytutu Ordo Iuris. Europejski Trybunał uznał, że Polska naruszyła Europejską Konwencję Praw Człowieka, skazując piosenkarkę za obrazę uczuć religijnych przez określenie autorów Biblii jako „naprutyh winem i palących jakieś zioła”. Wyrok Trybunału mówi, że złamany został przepis konwencji gwarantujący każdemu prawo do wolności wyrażania opinii. Polska ma za to zapłacić Dodzi 10 tys. euro.

■ **Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo i misja** – to hasło 393. Zebrania Plenarnego KEP, które w dniach 11–12 października odbędzie się w Kamieniu Śląskim. Gościem specjalnym spotkania związanego z kolejnym etapem synodu biskupów będzie kard. Mario Grech, sekretarz generalny synodu.

foto: archidiecezja.poznan.pl

NIEDZIELA ZE ŚW. FRANCISZKIEM

9 października pod hasłem „Mniej znaczy więcej. Radość z dzielenia” będziemy obchodzić Niedzielę św. Franciszka. To zwieńczenie miesiąca modlitwy i refleksji nad darem świata stworzonego „Czas dla Stworzenia” (1 września – 4 października).

Zielone Parafie – inicjatywa polskiego zespołu Światowego Ruchu Katolików na rzecz Środowiska – zachęcają parafie do tworzenia Podzielników i spotkań modlitewnych w intencjach ważnych dla świata. Podzielnik to przestrzeń wzajemnego dzielenia się czasem i rzeczami materialnymi. W 2019 r. zorganizowała go Ania Oleksy z Krakowa. – Ktoś przyniósł telefon dla seniora, który z wielkim wzruszeniem przyjął nieco zawstydzona starsza pani, jedna osoba ucieszyła się z sukni ślubnej, zdarzyło się też, że parafianie przekazali, do podania dalej, ekspres do kawy – mówi animatorka Laudato si’.

– Wierzmy, że nasz pomysł wskazuje kierunek radzenia sobie z wyzwaniami współczesności. Dzielić się dobrymi rzeczami, które

foto: mat. pras.

nam nie są niezbędne, a mogą przydać się innym, dajemy im „drugie życie”, zapobiegamy wyrzucaniu i marnotrawstwu, a przez to chronimy zasoby ziemskie i środowisko. Tak samo się dzieje, gdy sami, zamiast kupować nową rzecz, wypatrzmy sobie coś z Podzielnika – mówi Piotr Abramczyk, prezes Zarządu LSM Polska, Światowego Ruchu Katolików na rzecz Środowiska.

PODWODNE MUZEUM

foto: www.gov.pl

– To muzeum wpisuje się w proces umacniania roli morza, Bałtyku, w polskiej historii – powiedział wicepremier, minister kultury i dziedzictwa narodowego prof. Piotr Gliński podczas uroczystości zawieszenia wiechy na nowo budowanym Muzeum Archeologii Podwodnej i Rybołówstwa Bałtyckiego w Łebie.

Muzeum powstaje w pobliżu ujścia rzeki Łeby do Bałtyku. Na powierzchni 3 tys. mkw. prezentowana będzie m.in. sztuka szkatunkowa odkrytych tam wczesnośredniowiecznych łodzi słowiańskich. Prace budowlane mają zakończyć się pod koniec czwartego kwartału 2023 r., a w 2024 r. rozpocznie się montaż wystawy stałej.

TERMINATOR W OBOZIE ŚMIERCI

– Nikt nie zasługuje na to, by być ofiarą dyskryminacji i nienawiści – powiedział aktor i były gubernator stanu Kalifornia Arnold Schwarzenegger, który odwiedził oświęcimskie Centrum Żydowskie, a wcześniej zwiedził KL Auschwitz. Dziękował za spotkanie Lidii Maksymowicz, byłej więźniarce, z którą rozmawiał w Centrum Żydowskim. – To, że pani Lidia była tu dziś, jest dowodem, że mamy misję: pamiętać, by w przyszłości takie rzeczy się nie działy – powiedział, dodając niepokojące w kontekście odwiedzanego miejsca słowa: – Nienawiść należy eksterminować. Kończąc, obiecał, że to nie jest ostatni raz, gdy przyjechał do Oświęcimia.

foto: PAP/Tomasz Wiktor

„Jeszcze wrócę” – zadeklarował w Centrum Żydowskim, cytując słowa z filmu „Terminator”, w którym grał rolę tytułową.

fot. PAP/Adam Wójcik

ZMARŁ BP JAN STYRNA

Biskup elbląski senior miał 81 lat. Był doktorem teologii, duszpasterzem pracowników polskich w NRD w latach 1978–1980 (diec. berlińska), wykładowcą w Instytucie Studiów nad Rodziną Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1980–1982 oraz w seminarium w Tarnowie, duszpasterzem rolników w latach 2001–2011. Msza pogrzebowa pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycz,

metropolity warszawskiego, odbyła się w katedrze św. Mikołaja w Elblągu. Po niej ciało złożono w krypcie biskupów elbląskich. Prezydent RP pośmiertnie uhonorował bp. Jana Styrnę Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi w pracy duszpasterskiej i działalności społecznej. Odznaczenie w imieniu zmarłego odebrała jego siostra.

ŁOWICZ W WARSZAWIE

Do Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu zgłosił się w tym roku jeden kandydat do kapłaństwa, a wszystkich kleryków jest siedmiu, dlatego bp Andrzej Dziuba zdecydował o przeniesieniu kształcenia alumnów do Wyższego Metropolitalnego Seminarium Duchownego w Warszawie. Zgodnie z ustaleniami biskupów obu diecezji łowickie seminarium zachowa swój status. Ks. Zbigniew Kielan, rzecznik prasowy diecezji łowickiej, podkreśla, że seminarium zostanie przeniesione, a nie zamknięte. Wyjaśnia też, że decyzja biskupa łowickiego o przeniesieniu Wyższego Seminarium Duchownego w Łowiczu do Warszawy, począwszy od przyszłego

fot. shz

roku formacyjnego 2023/2024, wychodzi naprzeciw watykańskiemu wytycznym zawartym w „Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia”, promulgowanym przez Konferencję Episkopatu Polski, i wiąże się ze zmniejszającą się liczbą powołań kapłańskich w diecezji łowickiej.

KATYŃ POLICJANTÓW

W Kalwarii Pałacowskiej odsłonięto tablicę upamiętniającą funkcjonariuszy Policji Państwowej będących ofiarami zbrodni katyńskiej. W uroczystości uczestniczył m.in. prezes IPN Karol Nawrocki.

fot. PAP/Darek Delmanowicz

■ **Impuls świeckich.** Od 18 do 20 listopada potrwa Forum Świeckich w Kościele „Impuls”. W Sali Papieskiej sanktuarium na Jasnej Górze wystąpią m.in. Monika i Marcin Gajdowie, Magdalena Korzekwa-Kaliszucka, Weronika Kostrzewa, a wśród duchownych: abp Grzegorz Ryś, s. Maria Pudełko, ks. Tomáš Halík. Zapisy: www.forum-impuls.pl.

■ **Miliony od USA.** Kongres USA za-twierdził przekazanie Polsce 288,6 mln dolarów. Czyni to Polskę jednym z największych w Europie odbiorców Zagranicznej Pomocy Wojskowej, ma na celu wzmocnienie zdolności Polski do odstraszania i obrony przed zwiększonym zagrożeniem ze strony Rosji.

■ **Śledztwo na dnie Bałtyku.** Prokurator generalny polecił wszczęcie śledztwa w sprawie uszkodzeń rurociągów i wycieków gazu na dnie Morza Bałtyckiego. Prokuratorzy „będą również wyjaśniali, czy nie doszło do uszkodzenia podmorskiego kabla elektrycznego łączącego Polskę i Szwecję”.

■ **Na wzór niemiecki.** Jak powiedział PAP prof. Mieczysław Prystupa, ekspert wyceny nieruchomości, wykładowca Politechniki Warszawskiej, współautor raportu o polskich stratach wojennych, Niemcy celowo nie bombardowali zakładów zbrojeniowych, lecz cywilną zabudowę, by po odbudowie polskie miasta upodobniły się do miast niemieckich.

fot. PAP/Paweł Superniak

■ **Wybicki na znaczku.** W Centrum Medialnym MSZ w Warszawie zaprezentowano znaczek pocztowy emisji „Józef Wybicki – autor słów hymnu polskiego”.

■ **W TVN źle.** Anna Wendzikowska, przez ostatnie 15 lat reporterka „Dzień dobry TVN”, opisała, że w miejscu pracy przez długi okres była źle traktowana, co pogłębiło jej problemy ze zdrowiem psychicznym. – W redakcji „DD TVN” zdarzały się niestety zachowania, które nie powinny były mieć miejsca w dobrze zarządzanej, przyjaznej firmie, jaką chcemy, żeby był TVN – przyznał nadawca.

Jacek Karnowski

Diabelskie kłamstwa

Pytanie, kto i w jaki sposób zniszczył dwie nitki gazu Nord Stream na dnie Bałtyku, pozostaje bez odpowiedzi. Prawdę poznamy, ale kiedy, trudno powiedzieć. Dziś możemy jedynie dociekać, w czym interesie było wysadzenie rosyjsko-niemieckiej rury, i zastanawiać się, na ile eksplozje zmieniają sytuację naszego coraz bardziej rozdrażnionego świata.

Zniszczenie Nord Streamów – jak się wydaje, trwale, bo słona morska woda dostała się do wnętrza gazociągu – oznacza symboliczne pogrzebanie idei bliskiej współpracy Berlina i Moskwy. W jedną stronę miały płynąć surowce, w drugą pieniądze i technologie. Korzystać miały oba mocarstwa, kosztem przede wszystkim naszego regionu, który mógł być odcinany od energii, zmuszany do posłuszeństwa, a nawet najeżdżany bez ryzyka, że wywoła to przykre reperkusje na Zachodzie. Teoretycznie wszystko można odbudować, ale praktycznie, po doświadczeniach ostatniego roku, to wykluczone. Inwestor musiałby uzyskać nowe zgody ze strony Finlandii i Danii, co przy silnym oporze amerykańskim – i nie tylko – zamyka sprawę.

Kto mógł wysadzić obie rury? Radosław Sikorski wskazał na Amerykanów, co zamknął słynnym już zdaniem „Thank you, USA”. Teoretycznie nie możliwe, ale nawet gdyby tak było, były szef MSZ nie powinien tak pisać, nawet żartem. Zgodnie z oczekiwaniami wpis Sikorskiego natychmiast wykorzystala rosyjska propaganda, od lat budująca wizerunek agresywnego Zachodu,

który stoi za każdym nieszczęściem i za każdą wojną. Polski polityk wystawił piłkę, którą Moskwa mocno zbiła, także na forum ONZ. Oczywiście, CIA podejmowała różnego rodzaju operacje specjalne, ale czy zdecydowałaby się na tak ryzykowny ruch na obszarze

plytkiego Bałtyku, w tak napiętej sytuacji międzynarodowej? To więcej niż wątpliwe.

Eksploduje pasują zarówno do sposobu działania Moskwy, jak i do bieżącego kontekstu. W czasie ostatniego przemówienia w Moskwie Putin ogłosił wojnę o wszystko, o cały porządek światowy. Wyraźnie liczy na to, że udręczona inflacją, drożyzną i brakiem energii Europa pęknie. Wysadzając Nord Stream, Kreml mówi światu,

Widok tysięcy Rosjan uciekających za granicę przed wezwaniem do wojska albo często pod wpływem alkoholu maszerujących w kamasze pozostanie w pamięci na długo.

zwłaszcza Niemcom, że rzuca wszystko na szalę. Ogłasza także czynem kolejną eskalację konfliktu, zapowiadając ataki na infrastrukturę krytyczną. Zwiększa poczucie niepewności na całym świecie. Pokazuje, że jest zdolny do wszystkiego, nawet do sięgnięcia po broń masowej zagłady.

Jak wysadzono obie rury? Możliwe, że Rosjanie zainstalowali ładunki wybuchowe jeszcze na etapie budowy gazociągu, zabezpieczając sobie taką możliwość. Możliwe, że wykorzystali specjalne maszyny, które jeżdżą w środku rury, sprawdzając parametry techniczne całej instalacji. Mogli też wykorzystać ekipę nurków lub łódź podwodną. Nie było to szczególnie trudne zadanie. Dziś warto wyciągnąć wnioski i za-

dbać o bezpieczeństwo naszych instalacji, z nowo otwartym Baltic Pipe.

Rosja przegrywa wojnę, którą wypowiedziała Ukrainie, a szerzej całemu Zachodowi. Ukraińcy odbili Izjum, ruszyli też z ofensywą na Chersońszczyźnie. Ogłoszona przez Putina mobilizacja nie rozwiąże większości problemów, stwarzając jednocześnie nowe. Co zmienia masę źle wyszkolonych i źle uzbrojonych żołnierzy o niskim morale w zderzeniu z broniącą swojej ojczyzny, coraz lepiej uzbrojoną i wyszkoloną armią ukraińską? Na frontach zmienia niewiele, tym bardziej że oficerowie niskiego szczebla, czynnik kluczowy w czasie walk zbrojnych, wyginęli w pierwszej fazie wojny. Ukraińcy mają rację, gdy mówią, że pokonali zawodową armię rosyjską, pokonają więc i jej amatorską następczynię. Putin ma więc tylko jedną kartę: eskalację, i to właśnie robi. Ale znów przecenia swoje siły. Jeśli wykona rzeczywiście brutalny ruch, upadnie szybciej, niż sądzi. Jeśli nie zdecyduje się na uderzenie z całej siły, utonie pod ciężarem własnej niekompetencji. Eksperci twierdzą, że jak Hitler w 1942 r., tak teraz Putin osobiście przejął dowodzenie siłami zbrojnymi i to on decyduje o ruchach nawet niewielkich oddziałów.

Widok tysięcy Rosjan uciekających za granicę przed wezwaniem do wojska albo ze smętną miną, często pod wpływem alkoholu maszerujących w kamasze pozostanie w pamięci na długo. Pokazuje też smutne realia rosyjskiej rzeczywistości: zdemoralizowane, chwilami szokująco biedne społeczeństwo, które nie potrafi się przeciwstawić państwowej przemocy. I wszędzie kłamstwo, wręcz diabelskie, zapierające dech w piersiach, obezwładniające, oblepiające. Rosja jest chorem człowiekiem nie tylko Europy, ale i świata. Jeśli nie zostanie powstrzymana, znów będziemy jej niewolnikami.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Zbiórka na Dzieło

XXII Dzień Papieski (16 października) połączony będzie z przyznaniem Nagród „Totus Tuus” i zbiórką na wsparcie zdolnej niezamożnej młodzieży, przebiegnie pod hasłem „Błask Prawdy – Veritatis splendor”. Zeszlóroczne zbiórki przyniosły ponad 8,7 mln zł. Razem z wpłacanymi przez cały rok darowiznami od osób fizycznych (ponad 5 mln zł) pozwalają na utrzymanie programu stypendialnego dla niemal 2000 stypendystów.

Gwałt w Homokomando

Działająca od 2019 r. organizacja LGBT+ Homokomando przedstawiana była w mediach często jako organizacja gejowskiej samoobrony przed agresją homofobów. „Gazeta Wyborcza” pisze tymczasem o agresji jednego z członków jego zarządu, Macieja L., molestującego innych homoseksualistów, dopuszczającego się gwałtów, także z użyciem pistoletu. Ale też krytyce tych czynów przez najbardziej wpływową część zarządu Homokomando, z jego pomysłodawcą Linusem Lewandowskim, przyjacielem Macieja L. i aktywistą LGBT+, mającym w życiowych planach start w wyborach do sejmiku. Dziennikarz zarzuca też władzom organizacji – utrzymującej się ze składek, zbiorów na Patronite i darowizn, także zagranicznych – nierozliczanie uzyskanych w ten sposób pieniędzy.

Mural Wyklętych

W Lublinie odsłonięto mural pamięci Żołnierza Wyklętego kpt. Hieronima Dekutowskiego ps. „Zapora”.

Feniks dla ks. prof. Waldemara Chrostowskiego

fot. Patryk Lubryczyński

wanych przez Uniwersyteckie Centrum Badań Wolności Religijnej UKSW; festiwal „Chrześcijańskie Granie” i Katolicka Inicjatywa Kulturalna – Kołobrzeg, mająca w swoim dorobku ponad sto przedsięwzięć, w tym m.in. o zasięgu ogólnopolskim, które trwale wpisały się w zachodniopomorski pejzaż kulturalny.

Dodatkowo w ramach 19 kategorii konkursowych uhonorowano najbardziej wartościowe z ponad 250 publikacji wydanych w 2021 r. i zgłoszonych do konkursu przez

Święto kultury chrześcijańskiej

Tysiące odwiedzających, dziesiątki spotkań czytelników z autorami oraz 25-lecie istnienia nagrody Feniks – to w telegraficznym skrócie XXVII Targi Wydawców Katolickich.

Wydarzenie odbyło się w dniach 29 września – 2 października w Arkadach Kubickiego i Ogrodach Zamku Królewskiego w Warszawie. Wzięło w nim udział ponad 140 wystawców, ofertę zaprezentowało też kilka oficyn z Ukrainy i Białorusi. Tradycyjnie nie zabrakło przedstawicieli Wydawnictwa Watykańskiego. Swoje stoisko miał także tygodnik „Idziemy”, a odwiedzający mogli nabyć premierowo książkę „Rozmowy z Ojcem Jackiem”.

Z targami nierozdzielnie związana jest Nagroda Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Feniks. Wyniki tegorocznego konkursu zostały ogłoszone podczas uroczystości oficjalnego otwarcia targów, która odbyła się w Sali Wielkiej Zamku Królewskiego. Uczestniczyli w niej przedstawiciele władz państwowych i kościelnych, m.in. nuncjusz apostolski w Polsce abp. Salvatore Pennacchio, bp Witalij Krywicki SDB z diecezji kijowsko-żytomierskiej oraz metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz.

JUBILEUSZOWE FENIKSY

Tegoroczna impreza była szczególnym momentem w historii Stowarzyszenia Wydawców Katolickich, ponieważ świętowano jubileusz 25-lecia istnienia nagrody Feniks. Gala wręczenia statuetek odbyła się 1 października w katedrze polowej Wojska Polskiego Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski przy ul. Długiej w Warszawie. Główną nagrodę Stowarzyszenia Wydawców Katolickich Złotego Fenik-

sa 2022 otrzymał ks. prof. Roman Bartnicki – biblista, teolog i badacz ewangelii synoptycznych. Statuetka została przyznana za trwały wkład w życie Kościoła oraz rozwój polskiej nauki i życia akademickiego, w tym realizację dzieła przekształcenia Akademii Teologii Katolickiej w Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Kapituła przyznała także Feniksy specjalne, otrzymali je m.in.: bp Antoni Pacyfik Dydyca, wieloletni ordynariusz diecezji drohiczyńskiej, za niezachwianą postawę w działaniach podejmowanych na rzecz obrony wartości cywilizacji chrześcijańskiej, Kościoła i ojczyzny; seria wydawnicza „Biblia Impulsy” pod redakcją naukową ks. dr. hab. Janusza Wilka w dowód uznania dla nowatorskiej edycji Biblii dla odbiorcy XXI w., publikacja „Wiara zawsze mnie ratowała. Wspomnienia o kardynale Świątku” wydawnictwa Pro Christo za publikację zbiorowego świadectwa osób, które poznały kard. Kazimierza Świątko jako człowieka przepełnionego żywą i niezachwianą wiarą, bezgranicznie oddanego Chrystusowi oraz Kościołowi. Feniks specjalny w kategorii medialnej przypadł abp. Wacławowi Depo w podziękowaniu za dziesięcioletni okres przewodniczenia Radzie KEP ds. Środków Społecznego Przekazu, który był cza- sem dzielenia się prawdą Ewangelii, tro- ski o wizerunek Kościoła i ewangelizację, przekazywania nadziei oraz obrony wartości religijnych i patriotycznych.

Przyznano również nagrody Małego Feniksa, które co roku trafiają do osób i instytucji szczególnie zasłużonych na polu promocji książek o tematyce religijnej w mediach. W gronie laureatów znalazł się: „Rycerz Niepokalanej” – najstarszy katolicki tytuł prasowy w Polsce, który w tym roku obchodził setną rocznicę ukazania się pierwszego numeru; akademicka telewizja internetowa „Panda TV”, funkcjonująca w ramach działań realizo-

Feniks dla dr. hab. Tomasza Korpysza

fot. Patryk Lubryczyński

kilkadziesiąt podmiotów wydawniczych. Nagrodzeni zostali dwaj stali współpracownicy tygodnika „Idziemy”. W kategorii tłumacz nagrodę otrzymał ks. prof. Waldemar Chrostowski za przykład mistrzowskiego przekładu Biblii hebrajskiej, zrealizowanego w oparciu o XI-wieczny Kodeks Leningradzki, który zyskał trwale miejsce w biblistyce i teologii polskiej. Natomiast w kategorii eseistyka kapituła przyznała nagrodę dr. hab. Tomaszowi Korpysowi, doceniając pracę zbiorową pod jego redakcją „Norwid – interpretacje”. Jury wysoko oceniło rezultat konfrontacji literaturoznawców z poezją Cypriana Kamila Norwida, przybliżający współczesnemu czytelnikowi niezwykłość oraz artystyczne i intelektualne bogactwo jego utworów. Galę zwieńczył koncert Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk im. Stanisława Hadyny.

Ostatniego dnia targów w katedrze polowej Wojska Polskiego w Warszawie odprawiona została Msza święta w intencji wystawców i uczestników wydarzenia.

Patryk Lubryczyński

fot. Alexander Grey/Ursplash

Gender w szkole

Kiedy Asia chce, by nazywać ją Alexem, wielu nauczycieli lawiruje między formą bezosobową a brakiem kontaktu. Również nie wszyscy uczniowie odnajdują się w takiej sytuacji. A jak mają zareagować rodzice, gdy ich dziecko przedstawi kolegę jako koleżankę?

Monika Odrobińska

Na początku nauki w jednym z warszawskich liceów uczennica poprosiła, by zwracać się do niej męskim imieniem. – Powiedziałam, że dopóki w jej dokumentacji nic się nie zmieni, będę używać jej imienia metrykalnego, nie protestowała – przyznaje jej

była wychowawczyni, pragnąca zachować anonimowość. Reagowała na imię „Magda” przy czytaniu listy obecności, jednak na klasówkach podpisywała się „Karol”. Problem mieli z nią nie tylko nauczyciele – połowa zwracała się do niej męskim imieniem, często nie z przekonania, ale dla świętego spokoju, druga połowa – bezosobowo lub unikała komunikacji z nią; na radzie pedagogicznej nauczyciele dokonywali ekwilibrystyki gramatycznej typu „Karol zaliczyła test”. Trudności mieli też uczniowie, którzy mówili: „Magda, znaczy Karol, się spóźni, bo poszła, znaczy poszedł do biblioteki”. A i sama Magda zaczynała zdanie czasownikiem w formie żeńskiej, a kończyła czasownikiem w formie męskiej.

OSOBY UCZNIOWSKIE

O decyzji Magdy wiedziała tylko mama. Tata dowiedział się o niej podczas specjalnie w tym celu zorganizowanego spotkania uczennicy, rodziców i wychowawcy u szkolnego pedagoga. Wbrew obawom nie oburzył się, jednak twardo oświadczył, że dopóki dziecko jest niepełnoletnie, będzie nosić imię metrykalne.

– Gdy skończyła osiemnaście lat, zapytałam, czy planuje zmianę płci – mówi nauczycielka. – Odpowiedziała: „A po co? Skoro miałam przyzwolenie na bycie kimś innym, dlaczego miałam nie spróbować?”.

W naszej szkole było kilka podobnych przypadków, wskazujących nie na prawdziwe problemy z tożsamością płciową, ale na testowanie granic wyznaczanych przez dorosłych.

Nie negując problemów, z jakimi borykają się podobni młodzi ludzie, ale i nie ograniczając źródeł tych problemów wyłącznie do kwestii płci, nauczycielka stwierdza, że Magda wyrządziła krzywdę chłopcu, który się w niej zakochał. – Odkąd związał się z Magdą, którą konsekwentnie nazywał Karolem, zaczął się zastanawiać, czy skoro zakochał się w chłopaku, to nie jest homoseksualistą. W ostatniej klasie nosił już damskie ubrania, długie włosy, makijaż, biżuterię, malował paznokcie i afirmował się jako kobieta.

Nauczycielka przyznaje, że z rozmów na godzinach wychowawczych wynikało, że noszenie tęczyowych atrybutów czy dopominanie się o używanie imienia niezgodnego z płcią nie wynikają z osobistej sytuacji danej osoby, ale z chęci solidaryzowania się z osobami LGBT+. A z jakich toalet korzystają identyfikujący się z inną płcią uczniowie? – U nas od jakiegoś czasu toalety są koedukacyjne, dla świętego spokoju organizują je także inne szkoły – odpowiada nauczycielka. Na pytanie, jak oceniłaby wypracowanie bazujące na języku inkluzywnym, typu „zapomniałxm”, „poszłom”,

„jenu”, „chciałus”, odpowiada, że uznałaby to za błędy językowe. – Także na maturze byłyby tak potraktowane.

Laura Lipińska, wolontariuszka Fundacji Życie i Rodzina, liceum skończyła trzy lata temu. – Zawsze uchodziło za liberalne, pamiętam dwie homoseksualne pary uczniów, nauczyciele popierali czarne marsze, ale kwestia uczniów transpłciowych czy gender fluid to nowość – mówi. – Wciąż udzielałam się na grupach społecznościowych szkoły i widzę, jak szybko to postępuje. Nauczyciele zwracają się do podopiecznych per „osoby uczniowskie”, działa tam tęczyowy kolektyw. Pedagogom niepodzielającym podobnych postaw trudno jest zarówno w klasie, jak i w pokoju nauczycielskim.

ALEX I MOBBING

Wobec zagubienia nauczycieli i rodziców uczniów w opisywanej sytuacji Fundacja przygotowała ekspertyzę prawną, a na jej bazie oświadczenia, które można złożyć u dyrekcji szkoły. – Nauczyciel ma prawo odmówić prośbie o zwracanie się do ucznia imieniem niezgodnym z jego płcią, powołując się na szereg aktów prawnych – przekonuje Laura Lipińska. – Nadrzędną wobec wszystkich, także wewnętrznych regulaminów szkoły, jest Konstytucja RP, a jej art. 83 mówi o obowiązku przestrzegania prawa przez wszystkich obywateli. Dotyczy to m.in. przestrzegania zapisów ustawy z 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska, co można uczynić wyłącznie z ważnych powodów. Nie należy do nich osobiste odczucie tożsamości płciowej, co w wyroku z 2017 r. usankcjonował Sąd Administracyjny w Łodzi.

Z kolei art. 53 konstytucji zapewnia każdemu wolność sumienia i religii, i na niego może się powołać nauczyciel odmawiający wspierania ideologii sprzecznej z nauką np. Kościoła katolickiego i ze zdrowym rozsądkiem. Godność i inne dobra osobiste pracownika każe szanować także art. 11 kodeksu pracy, a godność zawodu – art. 75 ust. 1 Karty Nauczyciela. Gdyby jednak dyrektor w ramach polecenia służbowego kazał nauczycielowi nazywać Asię Alexem, ten ostatni może zgłosić zachowanie przełożonego do związków zawodowych, wojewódzkiej komisji dyscyplinarnej i jednostki samorządowej prowadzącej szkołę, a w myśl art. 94 kodeksu pracy – żądać zadośćuczynienia z tytułu mobbingu. Jeśli to nie pomoże, zostaje zgłoszenie właściwym organom ścigania o mobbingu w rozumieniu art. 218 kodeksu karnego.

Identyfikowanie się uczniów z inną płcią może być testowaniem granic lub wyrazem solidarności z osobami LGBT+.

Jak jednak postąpić, gdy Asia pragnąca być Alexem podpiera się orzeczeniem? – Jeśli zostałaby postawiona nie wobec opinii, ale orzeczenia, w którym psychiatra potwierdza zaburzenia tożsamości czy osobowości, przychyliłabym się do prośby ucznia, bo stoi za nią autorytet lekarza – mówi nauczycielka.

TO STUDENCIE

Na Uniwersytecie Wrocławskim, podobnie jak na wielu innych uczelniach, działa już rzecznik ds. równego traktowania, którego aktywność ostatnio obejmuje także sprawy osób LGBT+ i niebinarnych. – Udało mu się doprowadzić do tego, że w systemie elektronicznym osoby nieidentyfikujące się z płcią biologiczną mogą zmieniać imię, jedna z nich zmieniła nawet końcówkę nazwiska „-ski” na „-skie” – mówi dr Katarzyna Ochman z tamtejszego Instytutu Studiów Klasycznych, Śródziemnomorskich i Orientalnych. – System ten nie jest jednak częścią dokumentacji administracyjnej, w której figurują dane metrykalne, dlatego o ile przy wystawianiu ocen widzę imię zmienione przez studenta, o tyle na dyplomie będzie miał wpisane to zgodne z dowodem osobistym.

Dr Ochman miała dotąd dwie studentki, które nie identyfikowały się z płcią biologiczną. – Jedną z nich rozpoczęła studia jako kobietą, obserwowałam jej działalność aktywistyczną na Facebooku oraz transformację, teraz nosi już wąsy – mówi. – Druga jeszcze przed rozpoczęciem roku akademickiego poprosiła mnie mailowo o używanie wobec niej imienia niepozwalającego na identyfikację płci i zaimków rodzaju nijakiego. Każdej z tych osób szłam na rękę i – za ich zgodą – mówiłam im „ty”, co pozwalało na zachowanie neutralności gramatycznej lub rodzaju nijakiego. Nie stanowi dla mnie kłopotu powiedzenie: „Zależy mi, żebyś na moich zajęciach czuło się bezpieczne” – takie formy należą do kanonu poprawnej polszczyzny, są spotykane w literaturze. Dodaję jednak zawsze, że podważanie kategorii płci jest dla mnie z antropologicznego punktu widzenia nie do przyjęcia. Staram się zrozumieć trudności, jakie przeżywają te osoby, i naprawdę chcę im stworzyć przestrzeń do budowania relacji, pomimo dzielących nas różnic w opiniach.

Katarzyna Ochman podkreśla, że w przeciwieństwie do uczniów późnej pod-

stawówki i szkół średnich studenci są już dorośli, dojrzalsi i ich prośby rzadziej wynikają z kaprysu czy chęci sprawdzenia granic dorosłych. – Dla niektórych może to być jednak sposób na wyróżnienie się z tłumu – przyznaje łacinniczka. – Uświadamiam im, że wśród studentów więcej jest osób, do których zwracamy się tak, jak przewiduje to konwencja. Jeśli na zajęciach pojawia się zakonnik, to większość prowadzących zwraca się do niego jako „brata” albo „ojca”, choć przecież biologicznie nimi nie są. W ten sposób definiują jednak swoją tożsamość i osoby w ich otoczeniu to szanują, nawet jeśli w to nie wierzą. Myślę, że w myśl tej samej zasady można traktować osoby niebinarne. Są też młodzi ludzie, którzy eksperymentują ze swoim wizerunkiem, i nie czuję się upoważniona do wyprowadzania ich z błędu, nawet jeśli mam wątpliwości co do słuszności ich wyborów. Jako filolog na bieżąco śledzę proponowane zmiany językowe i wyznaczam swoje własne granice. Proszę studentów o zrozumienie, że sformułowania typu „to studencie” czy „osoba studencka” albo formy inkluzywnie z końcówką -x ranią moje poczucie estetyki językowej, dlatego nie będę ich używać.

ROZMOWY Z DZIEĆMI

Wyznaczanie granic mieści się w pojęciu tolerancji, dlatego Janusz Wardak, moderator Akademii Familijnej, nie wahałby się odmówić zwracania się do koleżanki dziecka imieniem męskim. – Jako rodzice mamy prawo wyrazić swoje zdanie, nawet jeśli grozi to zgrzytem towarzyskim – mówi. – Należy jednak odróżnić osoby, dla których zmiana imienia jest fanaberią czy podążaniem za modą, od osób, które faktycznie zmagają się z dysforią płciową. Znam trzy rodziny z dziećmi, które od wczesnego dzieciństwa nie akceptują swojej płci. Dla nich to poważny problem i pole do terapii. Ale jeśli zmuszany

będę do używania zaimka „oni” wobec kobiety pod rygorem oskarżenia o mowę nienawiści, a tak już jest w Kanadzie, to skłonny jestem uznać to za element totalitaryzmu. Znamy przypadki zakazywania używania pewnych sformułowań, ale po raz pierwszy w historii mamy do czynienia z nakazem.

Janusz Wardak proponuje, by poruszać ten problem z dziećmi, niezależnie od tego, czy stykają się z nim w bezpośrednim otoczeniu. – Jeśli nie w klasie, to natkną się na niego w mediach społecznościowych. Przygotowujemy je na to spokojną, rzeczową rozmową. Sami też podchodzimy do tego na chłodno, bez agresji – radzi.

Blask prawdy

XXII Dzień Papieski
16 X 2022

Pomóż zdolnej
i niezamożnej młodzieży
z małych miejscowości.
Wyślij SMS „STYPENDIA”
pod numer 74 265 (4,92 zł z VAT)

www.dzielo.pl

Postawione Chrystusowi przez Piłata pytanie:

„Cóż to jest prawda?” (J 18, 38a) dziś także nurtuje pełnego niepewności człowieka, który często nie wie, kim jest, skąd pochodzi, dokąd zmierza, a przede wszystkim – co jest dobre, a co złe. Zdaniem św. Jana Pawła II jedynie blask Prawdy, którą jest Jezus Chrystus, może oświecić ludzkie umysły tak, by każdy człowiek mógł odkryć sens swojego życia, powołania oraz określić azymut moralny swoich czynów.

Na kartach Pisma Świętego odnajdujemy bowiem odpowiedzi na pytania o sens i cel świata, źródło zła i cierpienia oraz sposoby walki z nim, przede wszystkim zaś odpowiedź na pytanie, kim jest człowiek i jaka jest wartość jego życia.

ŻYC PRAWDĄ W CODZIENNOŚCI

Przestrzenią spotkania objawionej prawdy z „codziennością” jest serce człowieka, czyli jego sumienie. Jest ono „naszym wewnętrznym przewodnikiem i jest także sędzią naszych czynów. Jakże ważne jest więc, aby nasze sumienia były prawe,

Co to znaczy żyć w prawdzie?

ks. dr Łukasz Nycz

GDZIE JEST PRAWDA?

Współcześnie coraz trudniej odróżnić prawdę od fałszu. Zatarciu ulega granica pomiędzy faktami a opinią, reklamą a kłamstwem. Media, a zwłaszcza Internet i media społecznościowe, które dla wielu stanowią podstawowe źródło informacji, coraz częściej zalewane są falami fake newsów (tzw. faktów alternatywnych). Doborem treści, których poszukujemy w Internecie, kierują algorytmy, które zarządzają publikowanymi w sieci treściami, niektóre z nich promując, a inne ukrywając czy wręcz blokując, jako niezgodne z polityką serwisu lub zasadami „politycznej poprawności”. Konsekwencją tej sytuacji jest trudność w wyrobieniu prawidłowego osądu o rzeczywistości, ale także spadek zaufania do publikowanych treści.

Opisane sytuacje dotyczą także, a może przede wszystkim, zagadnień moralnych. Dziś, jak nigdy wcześniej, człowiek ulega pokusie, której zostali poddani Adam i Ewa – że oto może zająć miejsce Boga i tak jak On „znać”, czyli decydować, co jest dobre, a co złe (por. Rdz 3, 4). Prowadzi to do sytuacji, w której prawdę uzależnia się od woli większości, grup interesów, okoliczności, kontekstów kultury, mody oraz indywidualnych osądów poszczególnych ludzi. „Dramatyczność obecnej sytuacji – wskazywał św. Jan Paweł II – w której wydają się zanikać podstawowe wartości moralne, w znacznej mierze uzależniona jest

od utraty poczucia grzechu” (Katecheza z 25 sierpnia 1999 r., Rzym).

CHRYSTUS OBJAWIA PRAWDĘ

Papież Polak jeszcze w latach 90. poprzedniego wieku, jako odpowiedź na próby podważania lub zniekształcania prawd z zakresu moralności, opublikował encyklikę „Veritatis splendor” („Blask prawdy”), w której jednoznacznie przypomniał, że tylko Bóg jest jedynym źródłem wszelkiego dobra i celem ostatecznym człowieka, a Jezus Chrystus jedynym Nauczycielem, przekazującym człowiekowi prawdę o tym, co jest dobrem, a co złem.

Drogą do poznania prawdy jest więc wiara. „Trzeba ponownie odnaleźć i ukazać prawdziwe oblicze chrześcijańskiej wiary – pisał w „Veritatis splendor” św. Jan Paweł II – [która jest] poznaniem Chrystusa w wewnętrznym doświadczeniu, żywą pamięcią o Jego przykazaniach, (...) [to] decyzja, która angażuje całą egzystencję. Prowadzi ona do aktu zaufania i zawierzenia Chrystusowi i pozwala nam żyć tak, jak On żył (por. Ga 2, 20), to znaczy miłując ponad wszystko Boga i braci”. Tylko człowiek, który wchodzi w głęboką relację z Jezusem poprzez modlitwę, sakramenty, lekturę Bożego Słowa i aktywne uczestnictwo we wspólnotę Kościoła, tym samym otwierając się na działanie Ducha Świętego, jest gotowy przyjąć Jego nauczanie i kierować się nim w swoich codziennych decyzjach. Jednak orędzia Chrystusa nie można sprowadzić tylko do nakazów i zakazów moralnych.

aby ich osądy oparte były na prawdzie, aby dobro nazywały dobrem, a zło – złem. Aby – wedle słów Apostoła – «umiały rozpoznać, jaka jest wola Boża: co jest dobre, co Bogu przyjemne i co doskonałe»” (św. Jan Paweł II, 22 maja 1995 r., Skoczów). Tym samym tylko właściwe ukształtowanie sumienia pozwala człowiekowi odróżnić prawdę od fałszu i uniknąć ślepej samowoli w podejmowaniu decyzji.

Troska o formację sumień dzieci i młodzieży jest jednym z celów Fundacji „Dzieło Nowego Tysiąclecia”. Udział w programie stypendialnym pomaga młodym ludziom z niezamożnych rodzin, pochodzącym z małych miast i wsi, wierzyć, że mogą zrealizować swoje naukowe aspiracje oraz marzenia. Otrzymywane co miesiąc stypendium pozwala im zakupić niezbędne pomoce naukowe lub wziąć udział w dodatkowych kursach i szkoleniach. Oprócz tego podopieczni Fundacji, podczas wakacyjnych obozów, rekolekcji oraz spotkań, odbywają swoją formację w duchu nauczania św. Jana Pawła II, stając się „ludźmi sumienia”.

Chcąc wesprzeć fundacyjne dzieło, można wysłać SMS o treści STYPENDIA pod numer 74 265 (4,92 zł z VAT), a także wziąć udział w październikowych obchodach Dnia Papieskiego. W tym dniu Kościół przypomina nauczanie papieża Polaka, a przy kościołach i w innych miejscach publicznych jest przeprowadzana zbiórka na stypendia. Więcej informacji o Fundacji i stypendystach można uzyskać na stronie www.dzielo.pl.

Marek Jurek

Nie ma ceny postępu

OKO.press to jeden z najważniejszych lewicowych tytułów w naszym kraju. Zaangażowanie jego twórców z pewnością jest szczere, co nie znaczy, że szczere są deklaracje, którymi je upiększają: „sięganie do korzeni dziennikarstwa – do prawdy”, „sprawdzanie faktów”, zatrzymywanie „zalewu półprawd, przekłamań”.

Od długiego czasu widzę, że te fantazyjne berety gerylasów Prawdy są dla nich trochę za duże. Pewnie więc lepiej byłoby, gdyby się po prostu ograniczyli do stwierdzenia, że będą wszelkimi dostępnymi metodami zwalczać „populizm, fundamentalizm i nacjonalizm” (jak definiują swych wrogów). Ale cóż, skromność nie jest cnotą liberalnej demokracji.

A teraz kolejny przykład ich zaangażowanej publicystyki. W artykule poświęconym sukcesowi Szwedzkich Demokratów publicysta OKO.press pisze, że jedną z przyczyn poparcia Szwedów dla tej partii było to, że w ich niegdyś spokojnym kraju na krańcu świata coraz częściej „dochodzi do strzelanin, w których wprawdzie giną gangsterzy (w tym roku ponad czterdziestu), ale zdarza się też, że zostanie postrzelony ktoś postronny. Co gorsza, nie da się już za bardzo ukryć, że gangi mają charakter etniczny”.

I tak z portalu, który chce „sięgać do prawdy” i zwalczać „przekłamanie”, dowiadujemy się, że dla liberalnej demokracji w Szwecji byłoby lepiej, gdyby dało się dalej ukrywać prawdę o charakterze grasujących na ulicach gangów.

Przy czym (bo stanowisko to zasługuje na chwilę analizy) ukrywanie faktów publicznie wiadomych to tak naprawdę eufemizm. Ponieważ aby je „ukrywać”, trzeba wmawiać ludziom (również dotkniętym przemocą), że nie ma tego, co widzą, że to, co widzą, to wy-

jątek bez żadnego społecznego znaczenia, i że jeśli od innych ludzi słyszą, że to, co widzą, spotkało nie tylko ich – wtedy najlepiej przedstawiać te opinie (by sięgnąć do deklaracji OKO.press) jako „zalew półprawd i przekłamań”. I to dopiero będzie prawda prawdziwa jak „Prawda” moskiewska, nie jakaś tam prawda materialna.

Oczywiście, OKO.press ma powody do rozżalenia. Jeszcze niedawno mogło im w Szwecji podobać się bardziej. Mówiłem o tym parę lat temu w Parlamencie Europejskim, oceniając stan praw obywatelskich w tym kraju. Policja ukrywała wtedy dane na temat korelacji między imigracją a przestępczością, żeby nie dostarczać argumentów antyimigracyjnej opozycji. Tak gwarantowano prawo do informacji i prawo do bezpieczeństwa. Teraz jest „gorzej”, bo korelacji między przestępczością a imigracją „nie da się już za bardzo ukryć”.

OKO.press martwi się zagrożeniem, jakie dla szwedzkiej demokracji stanowi Szwedzcy Demokraci. To jest o wiele większy problem niż strzelaniny na ulicach. Bo choć – jak pisze OKO.press – „zdarza się, że zostanie postrzelony ktoś postronny” (!), „co gorsza” nie można ukryć etnicznej identyfikacji sprawców. I to jest najgorszy aspekt problemu. Istotnie, budowa Nowego Wspaniałego Multikulturalnego i Multi-seksualnego Świata wymaga ofiar, a w walce z tymi, którzy tej budowie chcą przeszkodzić – na ofiary oglądać się nie można.

Praca, pobożność, pokora

Pogrzeb Franciszka Pieczki, jednego z najwybitniejszych polskich aktorów filmowych i teatralnych, odbył się 29 września w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa w Falenicy, a ciało artysty spoczęło na cmentarzu w Aleksandrowie, u boku zmarłej kilkanaście lat temu małżonki Henryki.

Uroczystość miała charakter państwowy, a trumna zmarłego, kawalera Orderu Orła Białego, okryta była

Podczas pogrzebu wiceminister kultury Wanda Zwińgrodzka odczytała okolicznościowy list wicepremiera Piotra Glińskiego.

Franciszek Pieczka pochodził z Górnego Śląska. Zagrał w ponad stu filmach, w tym takich dziełach, jak „Perła w koronie”, „Wesele”, „Cztery pancerni i pies”, „Chłopi”, „Jasminum”, „Żywił Mateusza”, „Quo vadis” z niezastąpioną rolą św. Piotra, a w ostatnich

fot. PAP/Leszek Szymański

biało-czerwoną flagą. Obecna była kampania reprezentacyjna Wojska Polskiego, a także chór Zespołu Pieśni i Tańca Śląska, który czuwał nad oprawą muzyczną uroczystości.

Mszy świętej pogrzebowej przewodniczył bp Romuald Kamiński, ordynariusz warszawsko-praski. W homilii zwrócił uwagę, że zmarły artysta w życiu dorosłym, kiedy przyszło rozpoznać i wypełnić powołanie, pięknie przygotował się do tego powołania. – Trudno mi to nazwać zawodem. Nie, niech pozostanie to ujęte w formie, w treści, jako powołanie poszczególnych darów – mówił bp Kamiński. Przemawiając na pogrzebie, prezydent Andrzej Duda oddał hołd artyście: – Praca, pobożność, pokora – jak powiedział przed chwilą ksiądz biskup Kamiński. Jakże to bardzo śląskie. – Prezydent powiedział, że zmarły cieszył się powszechnie niezwykłą sympatią i szacunkiem jako aktor, człowiek, Ślązak.

latach w serialu „Ranczo”. Angażował się w produkcje teatralne i Teatru Telewizji.

„Jestem człowiekiem starym, któremu już nie zależy na karierze, splendorach. Zatem motywacji do życia już sam z siebie nie mogę wykręcać. Wiara ratuje mnie od ludzkiej pazerności, pomaga egzystować i poświęcać się dla moich dzieci i wnuków” – mówił naszemu tygodnikowi („Idziemy” nr 11/2005).

Ostatnie jego słowa, będące swego rodzaju duchowym testamentem, znalazły się na kartkach pożegnalnych, które otrzymali uczestnicy Mszy pogrzebowej: „Dziś moją duszę w ręce Twe powierzam, mój Stworzycielu i najlepszy Ojcie. Do domu wracam, jak strudzony pielgrzym, a Ty z miłością przyjmij mnie z powrotem. Tułaczka moja dobiegła kresu, dla moich oczu słońce ziemi zgaśło. Ty będziesz dla mnie niegasnącym światłem. Amen”.

Wojciech Świątkiewicz

Nowy humanizm

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele, znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte”. Jakiś wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić. (...) Wreszcie – jakiś porządek prawd i wartości, które trzeba „utrzymać” i „obronić”.

Jan Paweł II

Sprostać wyzwaniom klimatycznym: więcej rozwoju! Taką tezę głosi amerykański ekolog Michael Shellenberger. Podkreśla, że „ochrona przyrody wymaga obejścia mieszaniny ekstremizmu klimatycznego, antykapitalizmu i antyhumanizmu, które leżą u podstaw dominującego dyskursu”. Technologia i postęp pozwoliły człowiekowi stać się bardziej przyjaznym dla środowiska. Z historycznego punktu widzenia obserwujemy stałe przechodzenie na czystsze i wydajniejsze źródła energii. Gaz zastąpił węgiel, a węgiel zastąpił spalanie drewna, źródła silnie zanieczyszczającego środowisko, nadal wykorzystywanego w wielu biednych regionach.

Demonizacja plastiku to kolejna z bitew prowadzonych przez apokaliptyków, którzy przemilczają, że jego stosowanie uratowało różne gatunki, na przykład żółwie, które wcześniej były masowo wykorzystywane do produkcji różnych przedmiotów. Nie wspo-

W obliczu apokaliptycznej religii ekologizmu warto promować nowy humanizm, który nie potępia, ale potwierdza wkład człowieka w ochronę środowiska.

minając już o dużej części odpadów, które obywatele bogatszych krajów sortują z wojskową dyscypliną, a następnie wysyłają do Malezji, Chin, Indonezji czy Indii, by gromadzić je na wysypiskach pod gołym niebem. Kolejny mit: to, co naturalne, jest nieuchronnie korzystniejsze, zdrowsze itd. Produkty sztuczne są w swoim pochodzeniu również naturalne i często najlepszym sposobem uniknięcia eksploatacji przyrody jest właśnie promowanie stosowania jej substytutów.

W obliczu apokaliptycznej religii ekologizmu, sekularystycznej i przeciwnej koncepcji judeochrześcijańskiej, warto promować nowy humanizm, który nie potępia, ale potwierdza wkład człowieka w ochronę środowiska. „Opisy stworzenia w Księdze Rodzaju zawierają w swoim symbolicznym i narratywnym języku głęboką naukę na temat ludzkiego istnienia i jego rzeczywistości historycznej. Sugerują one, że ludzka egzystencja opiera się na trzech podstawowych relacjach ściśle ze sobą związanych: na relacji z Bogiem, z innymi ludźmi i z ziemią. Według Biblii te trzy istotne relacje uległy zerwaniu nie tylko zewnętrznie, ale również w nas samych. Tym zerwaniem jest grzech. Harmonia między Stwórcą, ludzkością a całym stworzeniem została zniszczona, ponieważ człowiek usiłował zająć miejsce Boga, odmawiając uznania siebie za ograniczone stworzenie. Fakt ten wypaczył także naturę przykazania, by «panować» nad ziemią oraz «uprawiać ją i doglądać jej» (por. Rdz 2, 15). W rezultacie pierwotnie harmonijna relacja między człowiekiem a naturą przetrwała się w konflikt» (Laudato si, nr 66).

Autor jest duchownym Prałatury Opus Dei w Warszawie

Miłość w czasie

Anna Wardak

na, bo bycie wiernym wymaga niezwyklej aktywności i dynamizmu.

J. Diéguez w książce „Wzrastać w wolności” pisze: „Wierność nie ma absolutnie nic wspólnego z inercją! Wierność wymaga wciąż na nowo, w każdej chwili życia podejmowania decyzji”. Nie można jej utożsamiać z trwaniem. Można wytrwać, a nie być wiernym. Nie jest wiernym ten, kto jedynie trwa z rezygnacją ze strachu przed konsekwencjami bądź utratą dobrej opinii – pisze Diéguez – ani ten, kto wierność od-czuwa jako kaganiec nałożony własnej wolności, który go uwiera i który zrzuca on przy pierwszej lepszej okazji.

Widzimy ludzi, którzy zdradę przysięgi małżeńskiej lub kapłańskiej tłumaczą prawem do realizacji własnej wolności. Jest to jednak ewidentny wyraz zniewolenia nałogiem, namięt-

nością czy relacją z kimś. „Kiedy jakaś osoba zaczyna sądzić, że w swojej wierności nie czuje się wolna, to tak naprawdę oznacza, że [...] przestaje kochać to, co wcześniej kochała”.

Mówi się, że wierność to jest miłość w czasie. Wierność „drodze miłości”, którą wybraliśmy przed laty, realizuje się dzień po dniu w konkretnych decyzjach.

Poświęcić czas na modlitwę czy wykorzystać go inaczej, zostać gdzieś czy wyjść, przerwać rozmowę, gdy wyraźnie zbliża się do granicy flirtu, czy pozwolić, by nabierała rumieńców.

Brak wierności małżeńskiej nie zawsze i nie od razu dotyczy relacji z innymi osobami. To zaczyna się od małych niewierności „wewnętrznych”: od tego, że zaczynamy myśleć źle o mężu czy żonie, nie usuwamy z serca cierni, aby znów zbliżyć się do siebie i na nowo

rozpalić naszą miłość. Brak wierności to nie tylko tak spektakularne „wyczyny”, jak zdrada czy porzucenie, lecz każde działanie i zaniechanie szkodzące miłości, której mamy być wierni.

Gdy pozwalamy, aby miłość gasła, sami sprawiamy, że wierność staje się ciężarem, że coraz więcej nas kosztu-

Gdy pozwalamy, aby miłość gasła, sprawiamy, że wierność staje się ciężarem.

je walka z pokusami. Starajmy się wciąż roz-palać naszą miłość, dokładając do ognia setki drobnych patyczków i gałązek, wtedy wierność będzie dla nas czymś radosnym i oczywistym. W trudnych chwilach prosimy o pomoc Maryję, która w całej dynamice niełatwego przecież po ludzku życia wciąż powtarzała Bogu swoje *fiat*. *Virgo Fidelis, ora pro nobis!*

Autorka jest doradczą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Bierny, mierny, ale wierny – tak z ironią mówi się o kimś, kto pozycję zawodową lub miejsce w strukturach partii zdobył nie dzięki osobistym kompetencjom, lecz swoistej „wierności”, polegającej na odpowiednim głosowaniu i niekwestionowaniu poleceń przełożonych.

Taką postawę można nazwać lojalnością, uległością, czasem zwykłym wyrachowaniem. Z wiernością jednak nie ma ona wiele wspólnego. Prawdziwa wierność nie jest ani mierna, ani bierna. Nie jest mierna – byle jaka – bo jej pokarmem jest żywa miłość. Nie jest też bier-

Trzecia droga

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Nie mam powołania do zakonu. Jeździłam na rekolekcje ignacjańskie, gdzie to rozpoznawałam. Nie odnajduję też w sobie powołania do małżeństwa – mimo pozytywnych doświadczeń rodzinnych i braku „przeciwskazań”. Nie czuję się zablokowana seksualnie. Jestem wewnętrznie jedynie wstydliwa i pomimo namów koleżanek i rodziców flirty, sympatie, chodzenie z chłopakami odbieram jako „nie dla mnie”. Są dawaniem komuś nadziei na coś więcej, gdy ja tymczasem albo nie spotkałam kogoś, dla kogo chciałam otworzyć się do małżeństwa, albo nie mam żadnego powołania. Czy to możliwe?

Po grzechu pierwotnym ludzie są osłabieni moralnie bardziej lub mniej. Wygląda na to, że Pani należy do grupy osób naturalnie czystych, a rodzice i inni ludzie tego nie zepsuli. Tęgo rodzaju dziewczyny są odważne, dobre i ciepłe, ale powściągliwe. Nie lubią się bawić uczuciami innych i swoimi, poważnie traktują zobowiązania, każde słowo o miłości, oraz są skromne, czyli nieagresywne w myśleniu i zachowaniu. Często pierwsza miłość jest dla nich miłością na całe życie. Pierwszy chłopak zostaje mężem. A jeśli w tej miłości zostaną odrzucone, bywa, że zostają singielkami do końca życia.

Naturalnie, normalnie każdy człowiek jest powołany do życia w małżeństwie. Owo powołanie wpisane zostało przez Boga w ciało. Cieleśność kobiety jest stworzona celowo tak, że potrafi ona pokochać mężczyznę, urodzić dzieci, wykarcić je i wychować. Układ kostny, krwionośny, odporność fizyczna i psychiczna pasują idealnie do macierzyństwa. Także system psychiczny

nastawiony jest na relacje międzyludzkie, empatyczność, troskę o kogoś, potrzebę doświadczania miłości, budowania rodziny. Jeśli nie odbiera Pani innego, specjalnego powołania, to znaczy, że jest Pani powołana do małżeństwa.

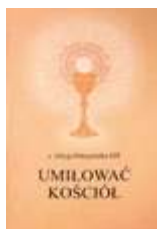
Istnieje jednak w Kościele oprócz małżeństwa i zakonu powołanie do bezżennego, świeckiego życia w czystości. Jeśli mimo pozytywnego nastawienia nie realizuje ktoś życia w zakonie lub małżeństwie, to warto z kierownikiem duchowym rozeznaczyć, czy nie jest to ten trzeci rodzaj powołania. Kościół zachęca, by owa samotność funkcjonowała w jakiejś dookreślonej strukturze, a nie samowoli. W praktyce oznacza to bliższy czy dalszy związek z jakimś instytutem, zakonem czy diecezją. Z listów św. Pawła wynika, że od początku chrześcijaństwa opiekowano się dziewczynami. Droga czystości, czyli uczciwości – choć rzadka – była drogą wielu świętych, np. św. Katarzyny ze Sieny. Czystość jest sposobem życia w jasności duszy i ciała. Jest uprzywilejowanym sposobem kochania Boga i ludzi w Bogu.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Niestrudzenie miłował

Niniejsza publikacja jest zachętą do naśladowania bł. ks. Jerzego Matulewicz MIC. Przedstawia jego życiorys w perspektywie nieustrudzonej posługi na rzecz Kościoła, niezależnie od miejsca i zajmowanej funkcji. Wskazuje na założyciela siostr eucharystek jako wciąż szukającego aktualnych okazji do umiłowania ludzi i rozwijania duszpasterstwa. To wartościowa propozycja stwarzająca możliwość zapoznania się z teologiczno-biblią myślą błogosławionego, w której s. Alicja Pelszyńska SJE podkreśla wążek miłości, stanowiącej istotę życia chrześcijańskiego. Autorka, tworząc monografię, dotarła m.in. do źródeł archiwalnych z Watykanu, Litwy oraz własne-

go zgromadzenia. Korzystała ze wspomnień bezpośrednich świadków życia bł. ks. Jerzego Matulewicz, szczególnie tych zeznających w procesie beatyfikacyjnym. Książka została wydana z okazji przypadającego w 2023 r. stulecia Zgromadzenia Sióstr Służebnic Jezusa w Eucharystii. Czytelnik ma wyjątkową okazję zaprzyjaźnić się z bł. ks. Matulewiczem oraz poznać najważniejsze aspekty charyzmatu eucharystek i pracy duchowej podjętej przez siostry w ramach nowenny dziękczynnej z okazji zbliżającego się jubileuszu. **/plu**

„Umiłować Kościół”
Alicja Pelszyńska SJE
Oficyna Wydawniczo-Poligraficzna
„Adam”
Pruszków 2022

Kobiety Biblii

W ostatnim czasie przeżywamy w polskim Kościele wręcz wiosnę kobiecych inicjatyw modlitewnych i specjalistycznych duszpasterstw skierowanych do kobiet. W ten trend wpisuje się książka „Niezapomniane. Bohaterki Biblii. Księgi prorockie”. Opowiada o tym, jak Bóg działał w życiu poszczególnych kobiet i jakie wynikały z tego konsekwencje. Pozycja jest fascynującą podróżą przez księgi prorockie Starego Testamentu. Dzięki publikacji czytelnicy poznają często szerzej nieznane historie biblijnych bohaterek, poczynając od Rahab po Gomer. Na zakończenie każdego rozdziału przygotowanych zostało kilka pytań odnoszących się

do przeczytanego fragmentu, które skłaniają do refleksji.

Cenne jest też spojrzenie autorki, która prezentuje zróżnicowaną paletę kobiet dobrych i złych, na której znajdują się królowe oraz gospodynie domowe, prostytutki czy prostytutki. Magda Grabowska

docieka szczegółów, a w razie niepewności zadaje pytania i stawia przypuszczenia. Szeroki kontekst historyczny oraz kulturowy pozwala lepiej zrozumieć losy bohaterek. To książka warta polecenia każdej kobiecie i pomocna w kształtowaniu tożsamości. **/plu**

„Niezapomniane. Bohaterki Biblii. Księgi prorockie”
Magda Grabowska
Fundacja Prodoteo
Warszawa 2022

fol. FB/CharytatywniFreta

„Charytatywni Freta” od lat wspierają młodzież i dzieci z najuboższych rodzin. Niesamowici wolontariusze, darczyńcy, a może św. Jacek – na czym polega ich fenomen?

Grupa działa od jedenastu lat przy kościele dominikanów św. Jacka na stołecznej Starówce, przy ul. Freta 10. Anna Stadnicka, jedna z liderów „Charytatywni Freta”, mówi, że wspólnota prowadzi program dożywiania dzieci w szkołach, którym objętych jest ok. 200–240 podopiecznych ze szkół Warszawy i okolic oraz świetlic środowiskowych z kilku miast Polski. Wyjaśnia, że samorządowy system pomocy społecznej nie dostrzega części niedożywionej młodzieży. Wystarczy, że rodzina nieznacznie przekroczy próg dochodowy wskazany w przepisach, a nie może liczyć na sfinansowanie obiadów dla dziecka.

EVENTY U ŚWIĘTEGO

Środki na bieżące funkcjonowanie „Charytatywni Freta” pozyskują od sponsorów i z akcji „Charytatywna Niedziela”. Podczas wydarzenia obsługują stoiska dobroczynne przed kościołem św. Jacka. Na gości czekają kawiarnia i antykwariat z bogatym księgozbiorem, a dla wielbicieli nowości przygotowany jest klub książki z premierowymi publikacjami katolickich autorów. Corocznie pokaznym zastrzykiem finansowym są zyski z sierpniowego Jarmarku św. Jacka, na którym można kupić na przykład rękodzieło artystyczne. W tym roku, dzięki wielkiej ofiarności darczyńców, zebrano 15 tys. zł na kontynuowanie programu dożywiania w roku szkolnym 2022/2023 oraz 20 tys. zł na edukację dzieci uchodźców, które przebywają w dominikańskim Centrum św. Marcina de Porres w Fastowie na Ukrainie.

Dobrzy jak św. Jacek

fol. FB/CharytatywniFreta

„Charytatywni Freta” spędzają z podopiecznymi niezapomniane chwile w czasie wakacji i ferii. W okresie wakacyjnym na dwutygodniowym turnusie młodzież odpoczywa w miejscach, w których może bawić się oraz pracować, ale przede wszystkim być razem. Na wyjazdach odbywają się warsztaty rozwojowe, wycieczki tematyczne. Podobnie w ferie, tyle że na miejscu. – Dzięki naszym zimowym spotkaniom odwiedziliśmy każde ważne miejsce w Warszawie, byliśmy w większości muzeów – cieszy się Marzena Michałowska, jedna z założycielek grupy „Charytatywni Freta”. W czasie wakacji przeprowadzana jest również akcja „Plecak”. Wolontariusze zbierają przybory szkolne, z których szykują wyprawki dla podopiecznych. W tym roku zostały one skierowane do ukraińskich uczniów w Fastowie, Borodiance i Makarowie.

Wrażliwość osób z „Charytatywni Freta” przejawia się także w koordynacji świątecznej zbiórki żywności i artykułów chemicznych. Co roku na Boże Narodzenie i Wielkanoc jest szykowanych ok. 200 paczek dla rodzin dzieci objętych programem dożywiania w szkołach oraz rodzin, którymi opiekuje się klasztor dominikanów. Zbiórkom towarzyszy „akcja kartecz-

kowa”. Darczyńca może wziąć ze specjalnego koszyka kartkę z nazwą określonego produktu, kupić dany artykuł spożywczy i pomóc skomponować świąteczną paczkę. „Charytatywni Freta” nie zapominają także o stałym wsparciu, prowadzą korepetycje dla dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 16 lat. Najbardziej potrzebni są wolontariusze do przedmiotów ścisłych. Dzieci i młodzież uczą się na terenie klasztoru lub w domach podopiecznych.

Anna Stadnicka zachęca do udziału w wolontariacie. Po okresie pandemii brakuje wolontariuszy. Przekonuje, że warto zostać wolontariuszem, ponieważ dobro zawsze powraca. – Wolontariat nie wymaga nadmiernego wysiłku, można upiec ciasto do kawiarenki lub zgłosić gotowość przyjścia na półtoragodzinny dyżur w „Charytatywną Niedzielę” – dodaje.

fol. FB/CharytatywniFreta

Marzena Michałowska opowiada, że „Charytatywni Freta” to znaczna część jej życia, z każdym rokiem odkrywa w sobie coraz więcej pokładów sił, zrozumienia i cierpliwości. – Dzięki wolontariatowi więcej widzę. Czuję, że jestem szczęśliwa, żadne dobre materialne nie są w stanie mi tego dać. Najważniejsze jest dla mnie poczucie wypełniania swojego powołania. A ono, gdy dobrze je rozeznamy, sprawia, że wszystko staje się do zniesienia – przyznaje. „Charytatywni Freta” tworzy 5 osób zaangażowanych w pomoc na stałe, a ok. 150 wolontariuszy wspiera dzieło, pojawiając się na akcjach. Osoby z „Charytatywni Freta” zaznaczają, że wszelkie „cuda”, które dzieją się w ich grupie, czyli projekty i organizowane wydarzenia, są możliwe dzięki działaniu oraz opiece patrona – św. Jacka.

Patryk Lubryczyński

Jeśli chcesz zostać wolontariuszem, wejdź na www.charytatywnifreta.dominikanie.pl. Więcej informacji także na FB/CharytatywniFreta.

W SKRÓCIE

■ **Dzień Papieski.** W Świątyni Opatrzności Bożej przy ul. Hłonda 1 w Warszawie 16 października odbędą się obchody XXII Dnia Papieskiego. Zaplanowano w tym dniu: Msze święte w intencji polskich dzieci i młodzieży – o godz. 9.00 (pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza) oraz o godz. 12.00; w godz. 12.00–19.00 zwiedzanie Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego (ostatnie wejście o godz. 18.00; nieodpłatnie muzeum mogą zwiedzać posiadacze Karty Darczyńcy, placówka znajduje się w kopule Świątyni Opatrzności Bożej); w godz. 13.00–16.30 zwiedzanie świątyni i Panteonu Wielkich Polaków oraz Ruchomego Teatru XXI w. dla dzieci; godz. 15.00 Koronka do Bożego miłosierdzia.

■ **Materiały formacyjne.** Ks. Michał Stachera, koordynator diecezjalny Fundacji Dzieło Nowego Tysiąclecia, zachęca księży diecezji warszawsko-praskiej do skorzystania z materiałów związanych z obchodami Dnia Papieskiego: katechetycznych (konспекty lekcji w przedszkolu, szkole podstawowej i ponadpodstawowej), liturgicznych (propozycja modlitwy powszechnej i apelu jasnogórskiego), graficznych (plakaty dla parafii) oraz informacji związanych z Fundacją Dzieło Nowego Tysiąclecia (historia, idea oraz profil działalności). Są one dostępne na www.diecezja.waw.pl.

■ **Czytanie encykliki.** Parafia Wszystkich Świętych przy pl. Grzybowski 3/5 w Warszawie zaprasza 16 października w ramach Dnia Papieskiego po Mszy świętej o godz. 12.30 do kościoła górnego, gdzie odbędzie się czytanie encykliki „Veritatis splendor” św. Jana Pawła II, z 6 sierpnia 1993 r. W wydarzeniu wezmą udział aktorzy. Zakończenie o godz. 17.45. Wstęp wolny.

■ **Msza święta z nuncjuszem.** W liturgiczne wspomnienie bł. Carla Acutisa, 12 października, Mszy świętej w parafii św. Hieronima przy ul. Rumiankowej 2/4 w Warszawie będzie przewodniczył abp Salvatore Pennacchio, nuncjusz apostolski w Polsce. Liturgia rozpocznie się o godz. 18.00. Księża chcący włączyć się w koncelebrę proszeni są o zabranie własnych alb i przybycie do zakrystii nie później niż o godz. 17.45.

■ **Inauguracja roku akademickiego.** Kard. Kazimierz Nycz 9 października o godz. 19.00 w kościele akademickim św. Anny, ul. Krakowskie Przedmieście 68 w Warszawie, odprawi Mszę świętą inaugurującą rok akademicki na uczelniach warszawskich.

JUBILEUSZ W RADZYMINIE

Z okazji 70-lecia istnienia Zespołu Szkół Techniczno-Zawodowych im. inż. Czesława Nowaka przy al. Jana Pawła II 18 w Radzyminie bp Romuald Kamiński odprawił Mszę świętą w tamtejszej kolegiacie Przemienienia Pańskiego. Następnie uroczysto-

ści jubileuszowe były kontynuowane na terenie szkolnym z udziałem absolwentów. Nie zabrakło zwiedzania placówki, poczęstunku, wspólnych zdjęć. Był to czas wspomnień i spotkań z nauczycielami, szkolnymi kolegami oraz koleżankami.

INAUGURACJA NA PRADZE

fol. Irena Świerdzewska

Bp Jacek Grzybowski 2 października w kościele Nawrócenia św. Pawła na Grochowie przewodniczył Mszy świętej inaugurującej rok akademicki w Duszpasterstwie Akademickim „Arka”. – Nasze życie ma stać się służbą dla innych, nie oczekiwaniem gratyfikacji, ma być w nim więcej dawania niż brania dla siebie. Solidna nauka na studiach przygotowuje nas do służby społeczeństwu – mówił w homilii bp Grzybowski. Zachęcał studentów, by nie wstydzili się manifestowania wiary katolickiej i byli gotowi do dawania świadectwa wiary, świadomości trudów i przeciwności, które będą temu towarzyszyć./is

PAMIĘĆ O POWSTAŃCACH

2 października otwarto drzwi do budynku Izby Pamięci przy Cmentarzu Powstańców na warszawskiej Woli, który jest nowym oddziałem Muzeum Warszawy. Placówka powstała z inicjatywy żołnierza AK Wandy Traczyk-Stawskiej. Przestrzeń ma przywracać pamięć o zamordowanych i poległych w czasie powstania. Miejsce poświęcone ofiarom powstania warszawskiego składa się z dwóch pawilonów i Muru Pamięci, na którym znajduje się 93 240 mosiężnych tabliczek z nazwiskami 62 tysięcy zidentyfikowanych osób.

fol. PAP/Mateusz Marek

fol. ks. Paweł Kłys

RÓŻANE NIESZPORY

Nieszporom kończącym odpust ku czci św. Teresy od Dzieciątka Jezus w łódzkim kościele księży salezjanów przewodniczył i kazanie wygłosił abp Grzegorz Ryś. – Doktor Kościoła to jest ktoś, kogo prawda nie interesuje wyłącznie w kategoriach poznawczych, ale potrafi pokazać zbawczą moc prawdy – mówił abp Ryś. Po zakończeniu nieszporów metropolita łódzki pobłogosławił róże, a z kopuły świątyni rozsypane zostały na zebranych płatki róż. Zwyczaj ten nawiązuje do słów świętej, która mówiła, że po śmierci będzie zsyłała na ziemię deszcz róż./ks. Paweł Kłys

fot. Patryk Lubryczyński

ŚWIADKOWIE PAMIĘCI

Dzień Pamięci o Cywilnej Ludności Powstańczej Warszawy był obchodzony 2 października. Z tej okazji w parafii św. Wojciecha przy ul. Wolskiej 76 została odprawiona Msza święta w intencji mieszkańców stolicy – poległych, pomordowanych, wypędzonych z rodzinnych domów, osadzonych w obozach koncentracyjnych lub wywiezionych na przymusowe robo-

ty do Niemiec. Eucharystii przewodniczył i homilię wygłosił kierownik Katedry Metafizyki UKSW o. prof. Paweł Mazanka CSsR, autor wielu publikacji o rzezi Woli. – Mury tej świątyni były niemymi świadkami tragicznych wydarzeń sprzed 78 lat. Popękana miejscami posadzka i balustrada zachowały się do dziś – powiedział o. prof. Mazanka./**Patryk Lubryczyński**

DZIEŃ RÓŻAŃCA

Już po raz trzynasty w kościele dominikanów na Służewie, przy ul. Dominikańskiej 2, odbył się Warszawski Dzień Modlitwy Różańcowej. W obchodach wzięli udział członkowie stowarzyszeń Żywego Różańca, bractw różańcowych, osoby życia konsekrowanego i czciciele Matki Bożej ze swoimi duszpasterzami. Tegoroczne wydarzenie było dziełem zyczynieniem za beatyfikację założycielki Żywego Różańca, bł. Pauliny Jaricot.

fot. jacek-sulich.pl

ZASŁUŻENI DLA ARCHIDIECEZJI

Kard. Kazimierz Nycz odznaczył red. Annę Wojtas medalem za zasługi dla archidiecezji warszawskiej. Anna Wojtas przez ostatnie siedem lat pracowała w Biurze Prasowym Archidiecezji Warszawskiej, wcześniej była dziennikarką KAI. Medal „Zasługi dla Archidiecezji Warszawskiej” otrzymała także Klaudia Popkowicz (na zdjęciu) z parafii Miłosierdzia Bożego w Grójcu, pełniąc funkcję sekretarza KSM Archidiecezji Warszawskiej. Doceniono jej zaangażowanie na rzecz reaktywacji tej wspólnoty młodzieżowej w archidiecezji warszawskiej.

fot. ks. Kamil Falkowski

ROCZNICA HUBALA

W Krubkach-Górkach w powiecie wołomińskim 2 października odbyły się uroczystości poświęcone 83. rocznicy przebywania tam mjr. Henryka Dobrzańskiego ps. „Hubal”. Sprawowana była Msza święta, odbył się apel pamięci w intencji majora i jego podwładnych oraz złożenie wieńców pod pomnikiem upamiętniającym pobyt mjr. Dobrzańskiego z Oddziałem Wydzielonym Kawalerii Wojsk Polskich w Krubkach-Górkach.

fot. materiały prasowe Starostwo Powiatowe w Wołominie

■ **Nowy kurs ceremoniarza.** W parafii św. Feliksa z Kantalicją w Warszawie-Marysinie Wawerskim, ul. Kościuszkowców 85a, 29 października o godz. 10.00 rozpocznie się nowy kurs dla kandydatów z diecezji warszawsko-praskiej, przygotowujący do funkcji ceremoniarza. Rejestracja podczas pierwszego spotkania. Dokumenty wymagane przy zapisie: imienne skierowanie od proboszcza parafii miejsca posługiwania, w przypadku osób niepełnoletnich zgoda rodziców.

■ **200-lecie abp. Felińskiego.** W parafii Najczystszego Serca Maryi, ul. Józefa Chłopickiego 2 w Warszawie, odprawiona zostanie 9 października o godz. 12.30 Msza święta z okazji 200-lecia urodzin abp. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego. Eucharystii przewodniczyć będzie bp Romuald Kamiński.

■ **Spotkanie formacyjne.** Spotkanie formacyjne nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej w diecezji warszawsko-praskiej odbędzie się 19 listopada w parafii Świętych Apostołów Jana i Pawła na warszawskim Gocławiu, ul. Kapelanów Armii Krajowej. Rozpoczęcie o godz. 10.00, zakończenie ok. 13.30.

■ **Randki małżeńskie.** Parafia św. Tadeusza Apostoła przy ul. Goraszewskiej 16 w Warszawie zaprasza 9 października na warsztaty „Randka małżeńska. Jak rozmawiać w małżeństwie”, które rozpoczyna się Eucharystią o godz. 16.00. Podczas spotkania zapewniona ma być opieka nad dziećmi. Możliwość uczestnictwa online od godz. 17.30. Szczegółowe informacje i rejestracja: www.seminariummalzenskie.pl.

■ **Samo się nie robi.** Parafia św. Rity przy ul. Żupniczej 27 w Warszawie zaprasza na cykl spotkań dla małżeństw „Małżeństwo samo się nie robi”. Spotkania odbywają się w każdą третią niedzielę miesiąca po Mszy świętej o godz. 18.00. Najbliższe spotkanie 16 października.

■ **Rekolekcje w Loretto.** W dniach 14–16 października odbędą się w sanktuarium w Loretto rekolekcje „Życie Maryi drogą do Eucharystii”. Rozpoczęcie nauk rekolekcyjnych w piątek o godz. 18.00 Eucharystią, zakończenie w niedzielę ok. 15.00, siostry loretańki zapewniają noclegi i wyżywienie. Prowadzenie ks. Jacek Gancarek – krajowy moderator Żywego Różańca. Zapisy i szczegółowe informacje: e-mail centrum@loretto.pl, tel. 510 099 949, 29 741 17 87, formularz zgłoszeniowy: www.loretto.pl.

W przeddzień 201. rocznicy chrztu poety w Dąbrówce (powiat wołomiński) odsłonięto pomnik Cypriana Norwida. Monument, którego autorką jest Magdalen Karłowicz, przedstawia stojącą sylwetkę otoczoną kamiennymi walizkami i kuframi, na których wyryto cytaty z pism artysty.

Uroczystość w piątek 30 września rozpoczęła się złożeniem kwiatów na symbolicznym grobie matki Norwida na cmentarzu parafialnym. W kościele Podwyższenia Krzyża Świętego została odprawiona Msza święta, celebrowana przez bp. Romualda Kamińskiego. W homilii ordynariusz warszawsko-praski, mówiąc o wierności Ewangelii i prawu Bożemu, stwierdził, że „Cyprian jest dla nas wyrzutem sumienia”, ale też nauczycielem i wzorem – jako ten, który żył zgodnie z ewangelicznymi zasadami i nie wahał się płacić za to dużą cenę. Na zakończenie Eucharystii bp Kamiński oraz przedstawiciele Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Rozwoju i Technologii, Ministerstwa Obrony Narodowej, władz powiatowych i gminnych, a także środowiska norwidologów złożyli kwiaty pod znajdującą się w kościele tablicą upamiętniającą chrzest poety. Kulminacyjnym punktem uroczystości było odsłonięcie i poświęcenie pomnika, który stoi na placu im. Cypriana Norwida. Warto dodać, że przed kilkoma

Pomnik Norwida

fol. Tomasz Korpysz

tygodniami Rada Gminy Dąbrówka nadała poecie honorowe obywatelstwo.

Uroczystość, w której uczestniczyli także przedstawiciele licznych szkół z pocztami sztandarowymi oraz mieszkańcy Dąbrówki, zakończyła się prezentacją

procesu powstawania pomnika, wykładem norwidologa prof. Tomasza Korpysza z UKSW, autora tygodnika „Idziemy”, oraz koncertem zespołu Piramidy, wykonującego wiersze Norwida w aranżacjach rockowych./tk

Pielgrzymka maturzystów

Tradycją diecezji warszawsko-praskiej jest pielgrzymka młodzieży klas maturalnych na Jasną Górę. W tym roku została zaplanowana na 25 października. Wydział Nauki Katolickiej Diecezji Warszawsko-Praskiej prosi katechetów, księży, wychowawców i nauczycieli, aby towarzyszyli młodzieży w przeżyciu tego spotkania w Częstochowie. „Warto na wyjazd pielgrzymkowy zabrać także dyrektorów szkół. Usilnie zachęcamy, żeby katecheci uczący w klasach maturalnych wraz z duszpasterzami umożliwili młodzieży wspólny wyjazd na pielgrzymkę” – pisze Wydział Nauki Katolickiej. W programie: 10.30 zawiązanie wspólnoty, 11.00 powitanie w sanktuarium (ks. Mariusz Czyżewski – dyrektor Wydziału Nauki Katolickiej, Aurelia Michałowska – mazowiecki kurator oświaty), 11.15 konferencja ks. Michała Dziedzica – duszpasterza młodzieży, okazja do spowiedzi, 12.00 – Msza święta z homilią bp. Romualda Kamińskiego, po Eucharystii zawierzenie się młodzieży Matce Bożej, błogosławieństwo bp. Romualda Kamińskiego, apel jasno Górski.

Nocna Droga Różańcowa

Już po raz szósty w diecezji warszawsko-praskiej odbędzie się Nocna Droga Różańcowa. W tym roku startuje 14 października w kolegiacie Przemienienia Pańskiego w Radzyminie, ul. Polskiej Organizacji Wojskowej 1. W 23-kilometrową trasę uczestnicy wyruszą po Mszy świętej odprawionej o godz. 22.00 pod przewodnictwem bp. Jacka Gryzbowskiego.

Trasa będzie wiodła przez Słupno (przystanek 30 min z nawiedzeniem kościoła Matki Bożej Fatimskiej), Marki (przystanek 15 min w kościele św. Andrzeja Boboli oraz 30 min w kościele św. Izydora), Białolek (przystanek 30 min w kościele św. Mateusza Apostoła i Ewangelisty).

Uczestnicy będą modlić się w intencji diecezji warszawsko-praskiej w roku jubileuszu trzydziestolecia jej powstania, za pomyślność ojczyzny i o dalszą opiekę Matki Bożej nad polskim narodem, w intencji chorych i cierpiących oraz o powołania kapłańskie i zakonne. Zakończenie Drogi Różańcowej nastąpi po dojściu do kaplicy Matki Bożej Pompejańskiej przy ul. Myśluborskiej 28 w War-

szawie. Tu około godz. 8.00 odprawiona będzie Msza święta.

Można uczestniczyć w całej pielgrzymce lub w jej części. Osoba niepełnoletnia musi mieć opiekuna. Dojazd do Radzymina we własnym zakresie. Pielgrzymowanie w grupach do 20 osób wraz z przewodnikiem. Uczestnicy proszeni są o wyposażenie się w elementy odblaskowe, jak kamizelki, ewentualnie latarki, oraz zadbanie o wygodne obuwie, ciepłe ubranie, zabranie wody do picia itp.

Organizatorzy zapewniają, że nad bezpieczeństwem będzie czuwała służba porządkowa oraz policja radzyńska, marecka i białolecka. Nocna Droga Różańcowa jest inicjatywą świeckich z kilku parafii diecezji warszawsko-praskiej. Organizatorami tegorocznej pielgrzymki są ks. Roman Kot, Zakon Rycerzy św. Jana Pawła II, wspólnota Żołnierze Chrystusa, kierownikiem – Dariusz Ligęza.

Patronat medialny sprawuje tygodnik „Idziemy”.

Synodalne wnioski

fot. Irena Świerdzewska

W sanktuarium św. Ojca Pio na stołecznym Gocławiu 1 października odbyło się kolejne spotkanie Diecezjalnego Zespołu Synodalnego. Bp Jacek Grzybowski zauważył, że ogłoszony przez papieża Franciszka Synod o synodalności rozpoczął się w czasie, gdy Kościół niemiecki był w fazie prac nad nową niemiecką drogą synodalną. To wpłynęło na pojawienie się dystansu do inicjatywy synodu, zwłaszcza wśród młodszych wiekiem biskupów Kościoła amerykańskiego. Przeprowadzony etap diecezjalny synodu dał szansę zdystansowania się

od obaw. Bp Grzybowski odczytał otrzymany od kard. Mario Grecha list, w którym sekretarz generalny Synodu Biskupów dziękuje wszystkim zaangażowanym w prowadzenie synodu w diecezji warszawsko-praskiej. Socjolog Piotr Agatowski, omawiając wyniki raportu synodalnego diecezji warszawsko-praskiej, podkreślił, że istotą synodu była postawa wzajemnego słuchania. – Struktura Kościoła jest scentralizowana. Trzeba znaleźć granicę, w jakim stopniu świeccy mają być wysłuchani, a w jakim stopniu mają słuchać hierarchów. Często przeszkodą dla świeckich

w wypowiedzaniu się są obawy przed zabieraniem głosu. Dlatego potrzeba stworzyć taką możliwość w mniejszych grupach, we wspólnotach parafialnych – mówił socjolog. Podkreślił też, że badania wskazały na istotną rolę kapłanów, oceniano, że to ksiądz jest odpowiedzialny za zbawienie swoich parafian. Nie tylko przez niesienie posługi sakramentalnej, ale także przez jakość głoszonych homilii, przykład własnego życia, sposób zwracania się do świeckich. Bp Jacek Grzybowski podkreślił, że wiara świeckich w głównej mierze opiera się na kapłanach – Kościół ocenia my przez pryzmat postawy kapłana, która leży u podstaw komunikacji ze świeckimi. Kościół może wiele stracić przez nieodpowiednie zachowanie kapłana – powiedział bp Grzybowski.

Piotr Agatowski, odnosząc się do badań, wskazał także, że katolicy obawiają się dawać świadectwo wiary w środowisku życia i pracy, co ogranicza misyjność Kościoła. – Dochodzi do konfliktów między katolikami i tymi, którzy Kościół ośmieszają. Katolicy muszą otrzymywać narzędzia, jak konfrontować się ze współczesnym światem. Trzeba zwrócić na to uwagę, by katolicy nie byli „zamknięci” w przestrzeni Kościoła – mówił socjolog.

Kolejne spotkania diecezjalnego zespołu synodalnego odbędą się przed Adwentem, w Wielkim Poście i po Wielkanocy.

Irena Świerdzewska

Szkoła Ewangelizacji

W łódzkiej parafii NMP Królowej Polski na osiedlu Radogoszcz powstała parafialna Szkoła Nowej Ewangelizacji. Jest to jedna z 60 szkół istniejących na terenie całej Polski, formująca przyszłych ewangelizatorów. – 21 sierpnia br. podpisaliśmy porozumienie z Krajowym Biurem Szkół Nowej Ewangelizacji im. św. Andrzeja. Szkoła jest dziełem, które ma służyć Nowej Ewangelizacji. Chcemy wychowywać, formować i ewangelizować tych, którzy chcą spotkać Jezusa, a w przyszłości dzielić się tym radosnym doświadczeniem. Cieszymy się, że po kilkunastu latach starań się udało i że w Łodzi powstała Szkoła Nowej Ewangelizacji im. Wandy Malczewskiej – mówi ks. Łukasz Głapiński, dyrektor łódzkiej SNE./ks. **Paweł Kłys**

fot. ks. Paweł Kłys

Maryjna kaplica

Miesiąc modlitwy różańcowej rozpoczął się dla parafii MB Królowej Korony Polskiej na Marymoncie poświęceniem kaplicy Niepokalanej Dziewicy w miejscowym kościele. Kard. Kazimierz Nycz 1 października przed Mszą św. poświęcił znajdującą się w kaplicy płaskorzeźbę przedstawiającą Najświętszą Maryję Pannę. Podczas Mszy metropolita warszawski rozpoczął homilię od osobistej refleksji. Opisał spotkanie sprzed lat, przypominając, że już wtedy dostrzegł, jak bardzo kapłani wspierani są przez parafian, a przez to także mają wsparcie duchownych. – Była i jest to nadal relacja z natury ewangelizująca – podkreślił. Zwrócił też uwagę na wielką rolę, jaką odgrywa dziś katolickie wychowanie młodego pokolenia. – Sprawy dotyczące wiary, katechezy, stały się trudniejsze i stanowią obecnie coraz większe wyzwanie – powiedział. Nawiązał również do kultu Maryi, który od zawsze wyróżniał Polaków. Zwrócił uwagę na orędownictwo Matki Bożej w miejscowej parafii. – Ten kult jest zbawienny i trzeba go pielęgnować, a jego sym-

fot. Paweł Złowocki

bolem zewnętrznym jest poświęcenie w sobotę, czyli w dzień maryjny, płaskorzeźby przedstawiającej tutejszą Patronkę – dodał. Homilię zakończył podkreśleniem roli rodziny. – Każda parafia powinna pomagać rodzinie, gdyż żadna instytucja nie zastąpi rodziny – apelował.

Nowo poświęcona kaplica w parafii prowadzonej przez zgromadzenie marianów przy ul. Gdańskiej 6a ma stać się przestrzenią modlitwy dla wiernych z całej Warszawy.

Paweł Złowocki

Papieskie odznaczenia

Ośmiu księży archidiecezji warszawskiej otrzymało tytuł kapelana Jego Świątobliwości. Papieskie odznaczenia przyznawane zasłużonym kapłanom po 65. roku życia przekazał duchownym kard. Kazimierz Nycz 27 września w kurii metropolitalnej warszawskiej.

– To osoby zasłużone przez wieloletnią pracę duszpasterską w budowaniu żywego Kościoła, czyli wspólnoty parafialnej – powiedział kard. Nycz o odznaczonych duchownych.

Ks. prał. Eugeniusz Andrzejewski urodził się 2 września 1944 r. w Dokszycach, w ówczesnej archidiecezji wileńskiej (obecnie Białoruś). Po ukończeniu seminarium duchownego w Warszawie przyjął święcenia presbiteratu 1 czerwca 1969 r., z rąk bł. kard. Stefana Wyszyńskiego. W latach 1987–1990 był wędrownym katechistą w ramach Drogi Neokatechumenalnej. Od października 1990 r. jest wicerektorem Archidiecezjalnego Seminarium Misyjnego „Redemptoris Mater” w Warszawie.

Ks. prał. Henryk Bartuszek urodził się 8 stycznia 1956 r. w Mogielnicy. Po święceniach włączył się w organizowanie rekolekcji dla młodzieży i rodzin w ramach Ruchu Światło-Życie, z którym jest związany do dziś. Jako proboszcz w Otrębusach kontynuował budowę kościoła z zapleczem administracyjnym. Od dwudziestu siedmiu lat jest proboszczem parafii Świętego Jakuba w Warszawie, gdzie

kolejną kadencję pełni zadania dziekana dekanatu.

Ks. prał. Stefan Kazulak urodził się 7 sierpnia 1945 r. w Lesznie k. Błonia. Organizował parafię Świętego Maksymiliana Marii Kolbego w Bramkach k. Błonia. Przez osiemnaście lat był proboszczem parafii Miłosierdzia Bożego w Grójcu i dziekanem grójeckiego dekanatu. W obydwu parafiach wykazał się zdolnościami nie tylko dobrego gospodarza i organizatora, ale przede wszystkim niestrudzonego duszpasterza. Obecnie, po przejściu na emeryturę, pomaga duszpastersko w parafii w Łomiankach, gdzie rezyduje.

Ks. prał. Jan Mężynski urodził się 9 grudnia 1951 r. w Miedniewicach. Był proboszczem w Słomczynie k. Warszawy. Jest bardzo zaangażowany w działanie Ruchu Światło-Życie. Przez wiele lat pełnił funkcję moderatora diecezjalnego; każdego roku prowadzi rekolekcje dla młodzieży i rodzin. Od trzynastu lat jest proboszczem parafii Matki Bożej Bolesnej w Milanówku.

Ks. prał. Andrzej Perdziński urodził się 10 sierpnia 1952 r. w Kielcach. Od dwudziestu sześciu lat we wzorowy sposób sprawuje urząd proboszcza parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Komorowie. Był także wicedziekanem i dziekanem dekanatu pruszkowskiego. Dał się poznać jako niestrudzony i życzliwy ludziom duszpasterz

oraz kapłan zatroskany o sytuację księży kondekanalnych.

Ks. Bogdan Przegaliński urodził się 25 sierpnia 1953 r. w Radzyminie. Przez pięć lat pełnił funkcję dyrektora i budowniczego diecezjalnego domu rekolekcyjnego dla młodzieży i rodzin. Od siedmiu lat jest proboszczem parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Pruszkowie oraz wicedziekanem w swoim dekanacie.

Ks. prał. dr Jan Szubka urodził się 15 stycznia 1957 r. w Jaworzynie k. Kutna. Przez osiemnaście lat był wykładowcą prawa kanonicznego w seminarium archidiecezji warszawskiej. Był członkiem sekretariatu Czwartego Synodu Archidiecezji Warszawskiej. W latach 1992–2007 był proboszczem parafii w Babicach i miejscowym dziekanem. Od 2007 r. jest proboszczem parafii Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych w Warszawie.

Ks. prał. Jan Zieliński urodził się 18 sierpnia 1950 r. w Wólce (diecezja łomżyńska). Po święceniach pracował jako wikariusz w sześciu parafiach, w tym w parafii katedralnej. Był wówczas równocześnie spowiednikiem alumnów seminarium archidiecezji warszawskiej. Jest bardzo zaangażowany w działalność Drogi Neokatechumenalnej i w jej ramach przez pięć lat posługiwał jako wędrowny katechista. Od 2003 r. jest proboszczem parafii Najświętszej Maryi Panny Matki Kościoła w Warszawie.

REKLAMA

Różaniec Słuchaczy

codziennie, godz. 21.30

**Radio 106.2
Warszawa**
dobrze słuchać

fot. Robert Śliwiński

Uroczystości na Targówku

Nuncjusz apostolski w Polsce abp Salvatore Pennacchio przewodniczył 2 października Mszy świętej w parafii Zmartwychwstania Pańskiego na warszawskim Targówku, podczas której wprowadził do świątyni relikwie bł. Carla Acutisa. Wśród koncelebrantów obecni byli kapłani z Nuncjatury

Apostolskiej: radca nuncjatury ks. prał. Pavlo Talapka oraz ks. Paweł Rokicki.

Gości powitał ks. kan. Tomasz Gill, miejscowy proboszcz. – Do naszej wspólnoty (...) przybył nuncjusz apostolski, to tak, jakby sam papież Franciszek zawiązał dzisiaj do nas z Dobrą Nowiną, ponieważ ksiądz nuncjusz jest

ambasadorem Ojca Świętego – przypomniał ks. Gill.

Dzieci i młodzież z Niepublicznej Integracyjnej Szkoły Podstawowej im. Achillesa Rattiego poniosły w procesji relikwie bł. Carla Acutisa, które nuncjusz apostolski umieścił na ołtarzu.

W homilii abp Salvatore Pennacchio powiedział: – Moi drodzy, nie zapominajmy, że każdy z nas jest ukochaną owieczką Jezusa. Każdy z nas jest zaproszony do słuchania Jego głosu i do pójścia za Nim. Pan Jezus jest bardzo cierpliwy i czeka, kiedy wreszcie „nastroimy” uszu. Jeśli chcemy słuchać głosu naszego wielkiego Pasterza, czyli Jezusa, to znaczy, że idziemy dobrą drogą w kierunku świętości – mówił abp Penacchio. W dalszej części homilii nuncjusz przypomniał biografię bł. Carla Acutisa.

Na zakończenie liturgii nuncjusz poświęcił nowe organy w kościele, a następnie sale katechetyczne w szkole noszącej imię Achillesa Rattiego. Dzieciom przygotowującym się do Pierwszej Komunii Świętej wręczył różańce poświęcone przez papieża Franciszka.

Uroczystość była też okazją do świętowania 103. rocznicy konsekracji kościoła przez Achillesa Rattiego, późniejszego papieża Piusa XI. Muzycznie liturgię uświetnił działający przy parafii zespół artystyczny „Lumen Dei” pod dyrekcją Anny Sagan.

Robert Śliwiński

Chrześcijańska kawiarnia Agere Contra przy ul. Chłodnej 2/18 w Warszawie zaprasza w dn. 19–22 października na cykl spotkań „Twarze Kościoła”.

Gościem pierwszego spotkania zatytułowanego „Twarze Kościoła” 19 października o godz. 18.30 będzie o. Michał Legan OSPPE, paulin, doktor teologii pastoralnej, kierownik Redakcji Audycji Katolickich TVP. „Zapraszamy na spotkanie, podczas którego będziemy rozmawiali o wizerunku Kościoła. Jak Kościół postrzegają osoby znajdujące się poza tą wspólnotą, jak wierni i księża? Jak Kościół chciałby być postrzegany? Jaki wpływ Kościół wywiera na życie społeczne, jakie idee i nurty w nim dominują?” – zachęcają organizatorzy, twórcy chrześcijańskiej kawiarni Agere Contra.

Drugie spotkanie odbędzie się 20 października o godz. 18.30. Będzie to debata z udziałem przedstawicieli największych tygodników katolickich w Polsce, w tym tygodnika „Idziemy”, na temat „Geopo-

Twarze Kościoła

lityki Kościoła”. Dotyczyć będzie aktualnej sytuacji polityczno-społecznej, jak przekłada się ona na funkcjonowanie Kościoła oraz jakie przełożenie na obecne wydarzenia polityczne w świecie ma Kościół. – Poruszane będą m.in. zagadnienia związane z synodem o synodalności oraz sytuacją związaną z wojną w Ukrainie – mówi Tomasz Sztreker, właściciel kawiarni Agere Contra.

Trzecie spotkanie: „Rola kobiety w Kościele – feminizm po katolicku” odbędzie się 21 października o godz. 18.30. Prowadząca Ewa Sztreker będzie mówić na temat roli kobiety we współczesnym świecie. „Czy katolicka może nazywać siebie feministką? Z jakimi problemami musi zmierzyć się w obecnej rzeczywistości? Wspólnie zastanowimy się nad tym, jak obecnie wygląda rola kobiet i jak traktuje ją Kościół” – zachęcają do udziału organizatorzy.

Ewa Sztreker jest absolwentką Szkoły Liderów Nowej Ewangelizacji na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Tworzyła takie inicjatywy, jak projekt Oblicza Kobiety, Modna Katolizka, Skrzydlaty Sandał czy Niepokonani. Od 2013 r. współprowadzi Fundację Wiara w Biznesie. Zajmuje się ogólnopolskimi badaniami związanymi z sytuacją kobiet na rynku pracy oraz duchowymi potrzebami kobiet.

Udział we wszystkich spotkaniach jest nieodpłatny.

Patronat medialny nad wydarzeniami objął tygodnik „Idziemy”.

Na zakończenie cyklu spotkań „Twarze Kościoła”, 22 października o godz. 18.00, organizatorzy zapraszają do udziału we Mszy świętej w sanktuarium św. Faustyny przy ul. Żytniej 1, a potem na adorację Najświętszego Sakramentu.

Wystawa monet

Do 11 grudnia można w Muzeum Narodowym oglądać jubileuszową wystawę poświęconą stuleciu powstania Gabinetu Monet i Medali. Jest to okazja do obejrzenia cennych eksponatów, przybliżenia sobie sylwetek darczyńców, a także poznania tła historycznego i okoliczności towarzyszących powstaniu gabinetu. Zaprezentowane zostaną obiekty związane z szeroko pojętą historią pieniądza, datowane od połowy VI w. przed Chr., obejmujące najdalsze zakątki świata. Nie zabraknie także medali, obiektów sfragistycznych i falerystycznych.

foto: www.mnw.art.pl

Powstały w 1921 r. w Muzeum Narodowym w Warszawie Gabinet Monet i Medali miał za podstawę dwie wielkie kolekcje numizmatyczne – monet polskich Kazimierza hr. Sobańskiego (1859–1909) i monet antycznych Władysława Semerau-Siemianowskiego (1849–1938). Kolekcja Kazimierza hr. Sobańskiego była jedną z największych i najlepszych kolekcji monet polskich przełomu XIX i XX w. Formowana od początku lat 80. XIX w., liczyła około 9000 monet emitowanych od czasów Zygmunta I Starego (1506–1548) do połowy XIX w. Zbiór, kształtowany dzięki niezwyklej aktywności i nakładowi właściciela, zawierał wiele egzemplarzy wysokiej klasy i rzadkości. Jako donacja testamentowa (1908) dla miasta Warszawy stał się podwaliną kolekcji Gabinetu Monet i Medali Muzeum Narodowego w Warszawie.

Zbiór 27 711 obiektów numizmatycznych dr. Władysława Semerau-Siemianowskiego stanowił zasadniczą część kolekcji antycznej, przekazanej przez donatora Muzeum Narodowemu w lipcu 1921 r. Swoją kolekcję gromadził przez ponad czterdzieści lat w Imperium Osmańskim, gdzie pracował jako lekarz. Kolekcja Semerau-Siemianowskiego jest podstawą najlepszego zbioru w Polsce i jednego z najlepszych w Europie Środkowej, gromadzącego monety starożytne, m.in. greckie, rzymskie, perskie i bizantyńskie.

Wytrwałość i pasja stawia obu darczyńców w gronie największych polskich kolekcjonerów, oddanych ojczyźnie i społeczeństwu obywateli, których spuścizna trwale wzbogaciła skarby polskiej i światowej kultury. **dg**

foto: Wikipedia

Muzealna lekcja historii

Muzeum Bitwy pod Grunwaldem ma nową siedzibę w Stębarku. To 3,5 tysiąca metrów kwadratowych powierzchni wystawowej. W budynku jest też sala konferencyjna i przestrzeń biurowa.

Minister kultury i dziedzictwa narodowego Piotr Gliński powiedział podczas uroczystego otwarcia, że nowe muzeum będzie ciekawą lekcją historii. Jedną z atrakcji są filmy nagrane w technice 360 stopni, a także interaktywne mapy. Odwiedzający będą też mieli możliwość uczestniczenia w walkach rycerskich.

W muzeum można oglądać interaktywne mapy, fragmenty średniowiecznego uzbrojenia, a nawet kości odkryte podczas prac archeologicznych na polach Grunwaldu.

To muzeum jest symbolem wspólnego zwycięstwa Polski i Litwy, symbolem początku wielkości naszych narodów. Grunwald to miejsce, które pozwala nam budować przyjazne wzajemne stosunki. Inwestycja została dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Koszt nowej siedziby muzeum wyniósł 48 milionów złotych. **dg**

Bernardo Bellotto na zamku

W trzechsetną rocznicę urodzin włoskiego malarza Bernarda Bellotto, zwanego Canalettem, na Zamku Królewskim można obejrzeć wyjątkową wystawę jego dzieł. To pierwsza w historii polskiego muzealnictwa wystawa prezentująca wszystkie etapy życia artysty, zawierająca obrazy, grafiki i rysunki – w sumie 150 prac.

Polskiej publiczności Bellotto jest znany przede wszystkim jako portrecista Warszawy. Wystawę zorganizowały wspólnie dwie placówki muzealne, które posiadają w swoich kolekcjach najwięcej dzieł malarza – dlatego najpierw prace można było oglądać w Dreźnie. Ekspozycje różnią się zawartością, jednak przygotowano też wybór dzieł prezentowanych w obu muzeach.

Wystawa dostępna będzie do 8 stycznia przyszłego roku. Wydarzeniu towarzyszy między innymi program edukacyjny dla uczniów, nauczycieli, rodzin z dziećmi i dla dorosłych.

Bernardo Bellotto jest przedstawicielem weneckiego malarstwa wedutowego. W Polsce działał od 1767 r. Jak informuje

foto: FB/Zamek Królewski

Zamek Królewski w Warszawie, ostatni okres życia i twórczości malarza przypadł na Warszawę, gdzie artysta pracował dla króla Stanisława Augusta i przedstawicieli arystokracji.

W Zamku Królewskim w Warszawie, w sali zaprojektowanej na zamówienie polskiego króla, do dzisiaj można podziwiać zespół 22 według Warszawy i okolic, stanowiący największą istniejącą serię obrazów Bellotto. Artysta zmarł w Warszawie w 1780 r. **dg**

Mówi zwykła Niemka

Mirosław Winiarczyk

Rozpoczynając nowy sezon premiera w Teatrze Polonia stanie się z pewnością wydarzeniem artystycznym. Składa się na to kilka powodów. Tekst monodramu wybitnego dramaturga angielskiego Christophera Hamptona (autora scenariuszy kilku głośnych i nagradzanych filmów) powstał na podstawie wspomnień ponadstuletniej Brunhilde Pomsel, która w 2016 r. w dokumentalnym filmie austriackim opowiedziała fascynującą historię swojego życia.

Życiorys przeciętnej, „zwykłej” Niemki jawił się w filmie jako w pewnym sensie historia Niemiec w XX w. – od czasów cesarstwa, przez I wojnę światową, Republikę Weimarską, III Rzeszę, do czasów powojennych. Najbardziej fascynującym i zarazem złowrogim okresem życia pani Pomsel była jej praca w sekretariacie Ministerstwa Propagandy III Rzeszy, kierowanego przez słynnego diabolicznego dr. Josepha Goebbelsa.

Pomsel wspomina, że jako sekretarka Goebbelsa była bardzo zdyscyplinowana, pracowała sumiennie i dokładnie (świetnie stenografowała), nie zastanawiając się zbytnio nad faktyczną działalnością swego szefa, przebiegiem wojny i zbrodniami III Rzeszy.

Drugim, może ważniejszym powodem sukcesu dwugodzinnego przedstawienia w Teatrze Polonia jest wspaniała kreacja Anny Seniuk, która znakomicie interpretuje tekst monodramu, świetnie oddając wszystkie niuanse opowieści pani Pomsel. Bogata kariera Anny Seniuk od końca lat 60. ubiegłego wieku obfitowała we wszechstronne kreacje filmowe

i teatralne – od żywiołowo komediowych do skrajnie dramatycznych. Wydaje się, że w monodramie Hamptona artystka wykorzystała wszystkie środki wyrazu, jakimi posługiwała się podczas wieloletniej pracy artystycznej. Maestria aktorska Seniuk została tu dostosowana do charakteru wspomnień bohaterki sztuki. Aktorka mistrzowsko oddaje niuanse osobowości Pomsel, jej wypieranie ze świadomości zbrodniczego charakteru systemu III Rzeszy.

Pomsel, wychowana w przeciętnej niemieckiej rodzinie, przyzwyczajona do posłuszeństwa i dyscypliny, głosząc na nazistów, nie zastanawiała się nad konsekwencjami swoich czynów. Sama przecież nie popełniała żadnych zbrodni. Pytania, jakie nasuwają się po przedstawieniu, są bardzo poważne i zadawane wielokrotnie. Tutaj nabrały jednak dosłownej wiarygodności. Jaka była odpowiedzialność tzw. zwykłych Niemców za zbrodnie III Rzeszy...

Pani Pomsel, stosunkowo krótko przesłuchiwana przez aliantów, nie poniosła po wojnie żadnej kary, podobnie jak wielu funkcjonariuszy III Rzeszy, a nawet zbrodniarzy wojennych. Rytmikę scenicznej opowieści pani Pomsel przerywają w kilku momentach fragmenty kronik z okresu panowania nazizmu w Niemczech i przemówień ministra Goebbelsa. Dodaje to spektaklowi dramatyzmu.

Teatr Polonia; Autor sztuki, monodramu: Christopher Hampton; „Życie Pani Pomsel”; przekład: Małgorzata Wrzesińska; reżyseria: Grzegorz Małecki; Występuje: Anna Seniuk; premiera: 22.08.2022

Nagrody im. Norwida przyznane

Laureaci tegorocznej Nagrody im. Cypriana Kamila Norwida odebrali statuetki podczas uroczystej gali w Teatrze Polskim im. Arnolda Szyfmana w Warszawie. Galę prowadziła dziennikarka Grażyna Torbicka.

fot. PAP/Marcin Olara

Nagrodą Dzieło Życia, za całokształt twórczości, uhonorowany został Andrzej Seweryn, aktor i reżyser filmowy. W pozostałych kategoriach statuetki przyznano Jakubowi Małeckiemu za powieść „Święto Ognia” (Literatura), Mariuszowi Godlewskiemu za drugi tom nagrania „Pieśni” Stanisława Moniuszki oraz kreację Podczaszycy w nagraniu „Hrabiny” (Muzyka), Piotrowi Szulkowskiemu za wystawę „Interpretacje dyscyplin olimpijskich” (Sztuki Plastyczne), Krzysztofowi Warlikowskiemu za reżyserię spektaklu „Odyseja. Historia dla Hollywoodu” (Teatr).

Oprócz statuetek zwycięzcy otrzymali honoraria w wysokości 30 tysięcy złotych, a laureat Dzieła Życia – 40 tysięcy złotych. Nominowani zostali wyróżnieni imiennym medalem okolicznościowym i kwotą 10 tysięcy złotych.

Do tej pory Nagrodę im. Cypriana Kamila Norwida odebrało blisko stu artystów. Były to osobowości świata sztuki: aktorzy i reżyserzy – Gustaw Holoubek, Danuta Stenka, Jerzy Grzegorzewski, dyrygenci – Kazimierz Kord, Jacek Kasprzyk, Łukasz Borowicz, artyści plastycy – Leon Tarasewicz, Mirosław Bałka, Jacek Sempoliński, oraz literaci – Ernest Bryll, Henryk Bardjowski, Janusz Drzewucki. Nagrodą Dzieło Życia uhonorowani zostali między innymi: Danuta Szaflarska, Jan Kobuszewski, Tadeusz Konwicki, Erwin Axer, Andrzej Łapicki, Jerzy Maksymiuk, Piotr Paleczny./dg

KONKURS

W książce „Powiedz im o Maryi” (W drodze) Wilfrid Stinissen OCD wypełnia widoczną dla niego lukę w mowie o Matce Jezusa. Stosunek do mariologii po soborze, który miał uwolnić ją z „wszelkiej fałszywej przesady”, doprowadził według tego karmelity bosogo do powściągliwości graniczącej z minimalizmem. A – jak twierdzi – „Jeśli Bóg tak sprawił, że mamy nie tylko niebieskiego Ojca, ale i niebieską Matkę, to spychając Ją na margines, okaleczamy samych siebie”. Na kartach książki autor w sposób zwiezły przekonuje, dlaczego mamy Ją czcić i stawiać sobie za wzór pokory, wiary i miłości. Publikację rozpoczyna Jej niepokalane poczęcie, a kończy Jej kult i modlitwa różańcowa. Wśród czytelników, którzy 10 października między godz. 13.00 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Z jakiego dokumentu pochodzi przekonanie, że „gdy Matka czci doznaje, to Syna (...) poznaje się, kocha i wielbi w należyty sposób”?** – rozlosujemy dwa egzemplarze książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 40: „W cierpieniu krystalizuje się miłość” – pisała s. Faustyna. Zwycięzcom gratulujemy!

STINISSEN
POWIEDZ
IM O MARYI

Prawie 3 tysiące studentów ze 125 krajów rozpoczyna nowy rok akademicki na słynnej rzymskiej Gregorianie. Jezuicka uczelnia przyciąga coraz więcej kandydatów z Europy Wschodniej i Środkowej, Azji i Afryki.

Przy Piazza della Pilotta, w centrum Rzymu, wznosi się okazały gmach Pontificia Università Gregoriana, czyli Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego. Uczelnia za niecałe 30 lat będzie świętować 500-lecie istnienia.

ŚWIĘCI ABSOLWENCI

Przez wieki uczelnia była zarezerwowana tylko dla jezuitów, następnie kleryków i księży oraz duchownych z innych zgromadzeń. Ostatecznie i świeccy zostali dopuszczeni na studia i dziś stanowią rosnącą grupę.

Pośród studentów wciąż przeważają Europejczycy (45,31 proc., dane z roku akademickiego 2019/2020), z najliczniejszą grupą Włochów (791 osób), Polacy plasują się na 7. pozycji (72 osoby). Na drugim miejscu są studenci z obu Ameryk (23,13 proc.), z Azji i Afryki (po 15,5 proc.) oraz z Oceanii (0,56 proc.). W nadchodzącym roku akademickim naukę rozpocznie blisko 3 tysiące studentów ze 125 krajów świata.

– Na Gregorianie zauważa się dziś większą obecność studentów ze Wschodu. Tak nie było, kiedy ja tu byłem studentem przed upadkiem muru – zauważa ustępujący rektor, ks. prof. Nuno da Silva Gonçalves. – Dziś jest znacząca obecność studentów z Europy Środkowej i Wschodniej. Także studentów z Azji i Afryki, te grupy nieustannie rosną. To odzwierciedla geografii dzisiejszego Kościoła, który wzrasta w Azji i Afryce, a maleje na Zachodzie. Wspólnota studentów jest przede wszystkim coraz mniej europejska.

Absolwentami Uniwersytetu Gregoriańskiego było 16 papieży. 28 absolwentów tej uczelni zostało kanonizowanych, a 55 – beatyfikowanych. Wśród nich był św. o. Maksymilian Maria Kolbe, który obronił doktorat

z wyróżnieniem (*summa cum laude*), oraz niedawno beatyfikowany Jan Paweł I. Według statystyk z końca 2020 r. jedna trzecia obecnego Kolegium Kardynalskiego i prawie jedna czwarta biskupów świata szczyty się dyplomem tej papieskiej uczelni.

PIĘĆ WIEKÓW

Uczelnia, powołana do istnienia w 1551 r. przez założyciela Towarzystwa Jezusowego, św. Ignacego Loyolę, początkowo stanowiła szkołę gramatyki, humanistyki i doktryny chrześcijańskiej, przekształconą następnie w *Collegium Romanum*. Dewizą uczelni są słowa „Virtus et Scientia” (cnota i wiedza). Papież Paweł IV w 1556 r. przyznał Kolegium Rzymskiemu prawo nadawania stopni akademickich z filozofii i teologii. W 1584 r. odbyła się inauguracja działalności nowego, obszernego gmachu, wzniesionego przy poparciu i pomocy papieża Grzegorza XIII. To właśnie ze względu na niego uczelnię zaczęto nazywać Uniwersytetem Gregoriańskim. Jednak oficjalnie tytuł „Pontificia Università Gregoriana del Collegio Romano” nadał jej dopiero papież Pius IX w roku 1873.

Papieska uczelnia w sercu Rzymu

Anna
Artymiak

Pius IX był szczególnie związany z Kolegium Rzymskim. Jeszcze jako świecki młodziemiec był członkiem bractwa, które działało przy uczelni. Tam poznał działalność jezuitów, do której odnosił się z szacunkiem także później, jako następca św. Piotra.

W XIX w. jezuitcy profesorowie z Kolegium byli bardzo cenieni w Wiecznym Mieście. W 1852 r. wyszedł traktat nt. Niepokalanego Poczęcia Maryi o. Giovanniego Perrone SJ, wykładowcy Gregoriano, autorytetu teologicznego swojej epoki, a także konsultora Kurii Rzymskiej. Dwa lata później, 8 grudnia 1854 r., Pius IX ogłosił

dogmat o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny. W skład komisji opracowującej dogmat weszło siedmiu teologów, w tym trzech jezuitów. Jezuitom papież powierzył przygotowanie Soboru Watykańskiego I. Ich wkład teologiczny i praktyczny w jego organizację był nieoceniony. Mieli także wpływ na kształt konstytucji dogmatycznych o wierze katolickiej „Dei Filius” (1870) i o Kościele Chrystusowym „Pastor aeternus” (1870). Gmach Kolegium posłużył jako miejsce pracy podkomisji definiującej nieomyślność papieża. Podobnie w redakcję pierwszego kodeksu prawa kanonicznego (1917) zaangażowani byli jezuitcy kanoniści z Gregoriano.

Kasata zakonu jezuitów nie doświadczyła tak boleśnie Kolegium Rzymskiego, które w tym czasie przeszło w ręce księży diecezjalnych, jak upadek Państwa Kościelnego (rok 1870). Jezuitcy – podobnie jak inne zgromadzenia – przeżyli czas prześladowań. Budynek Kolegium Rzymskiego został przejęty i przekształcony w koszary. Nie przerwało to jednak nauczania, zakonnicy znaleźli tymczasowe rozwiązania.

Do XX w. na Uniwersytecie wykładali prawie wyłącznie jezuitcy. Ze względu na jego lokalizację byli w większości Włochami, następnie również Hiszpanami – z uwagi na pochodzenie zakonu. Największe zmiany w kadrze profesorskiej przyniosła druga połowa XX w., kiedy to pozwolono wykładać na Gregoriano także osobom świeckim.

Obecny gmach, oddany do użytku w 1930 r., powstał, gdy generałem zakonu był Polak, Włodzimierz Ledóchowski SJ.

POLACY NA GREGORIANIE

Polscy jezuitcy związani byli z Kolegium Rzymskim prawie od samego początku istnienia uczelni. Wśród pierwszej pięćdziesiątki Polaków kształcących się tu w XVI w. były tak wybitne postaci, jak Jakub Wujek SJ, Piotr Skarga SJ i Marcin Śmigieński SJ. W ko-

lejnych latach z bardziej znanych jezuitów byli tu: Maciej Kazimierz Sarbiewski, Jan Morawski, Franciszek Bohomolec, Stefan Łuski, Stanisław Szadurski czy Józef Rogaliński. Ustawiczny wzrost liczby polskich studentów nastąpił od XIX w., następnie w okresie powojennym XX w. Spadek nastąpił w latach 90., kiedy to po zmianach ustrojowych w naszym kraju zaistniała możliwość studiowania na innych uczelniach, w tym również w USA.

Pierwsi Polacy zasili kadry profesorskie na Gregoriano dopiero w XIX w., a wiązało się to z wydaleniem jezuitów z imperium rosyjskiego w roku 1820, gdy Polska była pod zaborami. Niektórzy z nich trafili do Rzymu. Wykłady z teologii i liturgiki prowadził Ignacy Chodykiewicz SJ (1836–1848), wykłady z teologii, filozofii i etyki – Józef A. Dmowski SJ (1829–1844), wykłady z teologii – Wincenty Leśniobrodzki SJ (1851–1852), z filozofii – Aleksander Saprynowski SJ (1835).

Zasilenie polskiej kadry na uczelni nastąpiło w XX w., zwłaszcza po II wojnie światowej. Do wykładowców tamtego wieku należeli: język hebrajski – Władysław Szczepański SJ (1909–1915), historia filozofii – Fryderyk Klimke SJ (1920–1924), archeologia i język hebrajski – Ludwik Semkowski SJ (1925–1959), filozofia i psychologia – Paweł Siwek SJ (1931–1940), teologia biblijna – Bronisław Zieliński SJ (1950–1968), etyka i prawo kanoniczne – Edmund Elter SJ (1951–1955), historia teologii moralnej – Antoni Mruk SJ (1952–1984), filozofia człowieka i filozofia kultury – Jerzy Szaszkievicz SJ (1964–1992), prawo kanoniczne – Marian Żurowski SJ (1969–1978), egzegza Pisma św. – Alfred Cholewiński SJ (1973–1987), teologia duchowości – Norbert Kotyla SJ (1978–1979), estetyka – Jan Popiel SJ (1979–1981). Do niedawna profesorem był Adam Wolanin SJ oraz tragicznie zmarły w 2017 r. Jacek Oniszczyk SJ. Przez krótki czas wykładowcami byli również Tomasz Grzywacz SJ z teologii moralnej i Marek Sygut SJ z prawa kanonicznego.

Do niedawna wykładowcy z Polski stanowili najliczniejszą grupę narodową na uczelni. Dziś plasują się na czwartym miejscu po Włochach (178), Amerykanach (18) i Niemcach (15). Do jezuitów pracujących na Uniwersytecie obecnie należą: Jakub Gorczyca, Marek Inglot, Janusz Kowal, współpracujący z naszym tygodnikiem Dariusz Kowalczyk, Stanisław Morgalla, Henryk Pietras.

Część z nich piastuje również inne stanowiska na uczelni, jak choćby o. Edward Czaja SJ, który jest ministrem, czyli zastępcą przełożonego wspólnoty jezuitów przy Uniwersytecie Gregoriańskim.

UNIwersytet DZIŚ

W skład Uniwersytetu Gregoriańskiego wchodzi obecnie sześć wydziałów: Teologii, Prawa Kanonicznego, Misjologii, Nauk Społecznych, Filozofii, Historii Kościoła oraz Kościelnych Dóbr Kultury (jego dziekanem jest o. prof. Marek Inglot SJ). Prócz tego są jeszcze trzy instytuty z prawem nadawania stopni naukowych: Duchowości, Antropologii i Psychologii, którym kieruje o. prof. Stanisław Morgalla, oraz pięć centrów: Św. Piotra Favra dla kształcących się do kapłaństwa i życia konsekrowanego, „Kardynała Bea” dla studiów judaistycznych, Wiara i Kultura „Alberto Hurtado”, Gregoriańskich Studiów Międzyreligijnych oraz Duchowości Ignacjańskiej. Z uniwersytetem związany jest również Papieski Instytut Biblijny oraz Papieski Instytut Wschodni. Od tego roku akademickiego rektorem Uniwersytetu jest drugi w historii uczelni Amerykanin, historyk o. prof. Mark Lewis SJ.

W odpowiedzi na wezwanie papieża Franciszka skierowane 10 kwietnia 2014 r. do wspólnoty akademickiej, by „doceńnić samo miejsce, w którym pracujecie i studiujecie, tzn. miasto, a przede wszystkim Kościół w Rzymie”, na Wydziale Historii i Kościelnych Dóbr Kultury zostały otwarte roczne studia specjalistyczne z chrześcijańskiego an-

tyku i średniowiecza, zaznajamiające z historią Kościoła w Rzymie od jego początków do średniowiecza na podstawie źródeł pisanych, archeologicznych i historyczno-artystycznych. Zajęcia nie ograniczają się jedynie do auli wykładowej, ale obejmują również zwiedzanie Wiecznego Miasta i pracę nad dokumentami. Wśród prowadzących zajęcia jest Polak, werbista, o. prof. Paweł Wójcik.

Uniwersytet, obok nauczania, zapewnia swoim studentom duszpasterską troskę – zwłaszcza świeckim, którzy nie mają formacji w innych miejscach. Mogą codziennie uczestniczyć we Mszy świętej w uczelnianej kaplicy. Na Gregoriano, jako jednej z wielu uczelni na świecie, sprawowane są także Msze święte w języku hebrajskim – przez kapłanów studiujących biblistykę. Ponadto studenci mają możliwość odbycia ćwiczeń ignacjańskich w klasycznej formie lub w połączeniu ze studiami.

Absolwentami uczelni byli m.in. Jakub Wujek SJ, Piotr Skarga SJ czy o. Maksymilian Maria Kolbe.

Kryzys gorszy niż wojna

W Wenezueli znajdują się największe na świecie złoża ropy naftowej

fol. Matthias Mullie/Unsplash

Nie ma tam wojny, a jednak ludzie uciekają. Efektem dramatycznych starć politycznych i upadku gospodarki jest exodus ludności Wenezueli. Kraj ten opuściło już ponad 6,1 mln osób, co jest porównywane do sytuacji na Ukrainie.

Piotr Kościński

To największy kryzys humanitarny w najnowszej historii Ameryki Łacińskiej. Wenezuelczycy trafili do 17 krajów w tym regionie. Wielu z nich wędruje pieszo, nie mając

pojęcia, dokąd iść, nie mając też z czego żyć. A powód jest prosty: lewicowe władze Wenezueli po prostu zniszczyły gospodarkę kraju, a na zmianę rządu się nie zanoszą.

ROPA TO PUŁAPKA

Paradoksalnie Wenezuela jest krajem niesłychanie bogatym – tu właśnie znajdują się największe na świecie złoża ropy naftowej. Od około 100 lat to właśnie ropa napędzała wenezuelską gospodarkę, tyle że jest to sytuacja na dłuższą metę skrajnie niebezpieczna. Widać to na przykładzie Rosji, która połowę dochodów swego budżetu czerpie z gazu i ropy. Spadek cen tych surowców czy zawirowania na światowych rynkach mogą zagrozić całej gospodarce kraju. Tak naprawdę do zmiany tej sytuacji potrzebne są głębokie reformy i inwestycje w wielu gałęziach gospodarki.

Jak długo ropa była droga, rząd Wenezueli mógł przeznaczać duże pieniądze na pomoc dla ubogich i rozmaite programy socjalne. Ale gdy cena spadła,

zabrakło pieniędzy w budżecie i wsparcie dla potrzebujących okazało się niemożliwe. Co więcej, władzom brakowało pieniędzy na wszystko. Dług zagraniczny zaczął wzrastać tak bardzo, że na jego spłatę nie wystarczyłyby całe rezerwy walutowe kraju. Cały czas groziło ogłoszenie niewypłacalności. A bankrutstwo kraju miałoby dramatyczne skutki.

Niepokoimy się wysoką inflacją w Polsce. Tymczasem w lipcu 2022 r. inflacja

w Wenezueli osiągnęła według agencji Reuters aż 137 proc. I tak przyhamowała, bo kilka lat temu dochodziła do około 500 proc. Oznaczało to, że wynagrodzenie otrzymane pod koniec miesiąca po kolejnym miesiącu traciło około połowy swej wartości. Bank-

noty – w Wenezueli pieniądzem są boliwary – stały się nic nieznaczącymi świstkami papieru. Ludzie zarabiali miliony, a nie mieli co jeść.

Lewicowy rząd zastosował metody wypróbowane przez socjalistów. Przede wszystkim wprowadził ścisłą kontrolę cen podstawo-

W lipcu 2022 r. inflacja w Wenezueli osiągnęła wg agencji Reuters aż 137 proc. Kilka lat temu dochodziła do 500 proc.

wych produktów spożywczych, ale w takich cenach po prostu nie można ich było kupić. Rozrastał się więc czarny rynek, gdzie za wszystko płacono dolarami. Nikt nie chciał boliwarów, bo były bezwartościowe. Władze zabrały się więc za nacjonalizację prywatnych firm, a możliwość zakupu dolarów przez ludność została bardzo ograniczona. Jednak produkowanie czegokolwiek stało się nieopłacalne, bo niskie ceny urzędowe wymuszały sprzedaż poniżej kosztów produkcji. Tymczasem sprowadzanie towarów przez rząd z zagranicy okazało się niemożliwe, gdyż władzom coraz bardziej brakowało pieniędzy.

Efekty były dramatyczne. W Wenezueli brakowało 85 proc. wszystkich rodzajów lekarstw. Ludzie chodzili głodni. Jak mówili, życie wyglądało jak środek wojny – tyle że bez walk na ulicach. Nie można się więc dziwić, że uciekali za granicę.

I niestety w ciągu ostatnich lat niewiele się zmieniło. W ubiegłym roku władze przeprowadziły denominację. Banknot o wartości 1 miliona boliwarów zamieniano na banknot 1 boliwara. Tyle że wartość waluty od tego nie wzrosła; po prostu na banknotach jest dużo mniej zer...

Po CHÁVEZIE – MADURO

Od roku 1999 do 2013 Wenezuelą rządził prezydent Hugo Chávez. Ten lewicowy polityk usiłował realizować własne idee, w tym m.in. „socjalizm XXI w.”. Odnosił sukcesy dzięki wysokim cenom ropy naftowej – udało mu się zlikwidować deficyt budżetowy, a także poprawić warunki życia społeczeństwa. O ile w 1998 r. aż 55 proc. mieszkańców żyło poniżej progu ubóstwa, o tyle w 2005 r. już tylko 37,9 proc. Udało się ograniczyć analfabetyzm i utworzyć sieć placówek podstawowej opieki zdrowotnej. Ale też Chávez kierował krajem twardą ręką, uniemożliwiając działanie opozycji.

W grudniu 2013 r. Chávez zmarł. Szeffem państwa został dotychczasowy wiceprezydent, Nicolas Maduro. Okazał się dużo mniej skuteczny od swojego poprzednika. Nie potrafił dać sobie rady z gospodarką, co natychmiast odbiło się na nastrojach społeczeństwa. Od 2014 r. w Wenezueli trwały protesty społeczne. Dochodziło do zamieszek; policja aresztowała setki ludzi. To wszystko spowodowało umocnienie się opozycji, która wygrała wybory parlamentarne w 2015 r. Koalicja na rzecz Jedności Demokratycznej uzyskała większość, a Zjednoczona Partia Socjalistyczna Wenezueli poniosła porażkę.

Jednak Maduro nie zamierzał się poddać. Usiłował ograniczyć uprawnienia parlamentu, a zarazem próbował wszelkimi sposobami ratować gospodarkę. Czynił to metodami co najmniej dziwnymi. I tak, chcąc zmniejszyć zużycie prądu, ograniczono pracę w sektorze

publicznym do zaledwie dwóch dni w tygodniu. Zarządzono też kolejne podwyżki płacy minimalnej.

W 2018 r. Maduro został ponownie wybrany na drugą, sześcioletnią kadencję. W wyborach nie wzięli udziału przedstawiciele opozycji. Wielu kandydatom odmówiono prawa do uczestnictwa w wyborach, inni zostali uwięzieni lub uciekli z kraju z obawy przed aresztowaniem, a partie opozycyjne dowodziły, że wybory nie były ani wolne, ani sprawiedliwe. Parlament nie uznał wyniku wyborów i nazwał Maduro „uzurpatorem”. Powołując się na konstytucję, przewodniczący Zgromadzenia Narodowego Juan Guaidó ogłosił się pełniącym obowiązki prezydentem. Jego władzę uznały Stany Zjednoczone, Kanada, Argentyna i blisko pięćdziesiąt innych krajów. Uczyniła to również Unia Europejska, w tym Polska.

W lutym 2019 r. polski MSZ stwierdził: „Wysoka Przedstawiciel Unii ds. Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa Federica Mogherini wezwała Nicolasa Maduro do pilnego przeprowadzenia wolnych, przejrzystych i wiarygodnych wyborów prezydenckich. W oświadczeniu wskazano, że jeśli w najbliższych dniach nie zostaną zwołane demokratyczne wybory prezydenckie, UE podejmie dalsze działania, dotyczące między innymi uznania przywództwa Wenezueli zgodnie z art. 233 konstytucji tego kraju. W związku z tym, że Nicolas Maduro nie podjął decyzji o rozpisaniu przedterminowych wyborów prezydenckich, Polska uznaje Juana Guaidó, przewodniczącego demokratycznie wybranego Zgromadzenia Narodowego, jako tymczasowego prezydenta Wenezueli”.

SOCJALIŚCI WCIAŻ RZĄDZA

Maduro jednak nadal rządził Wenezuelą. W 2020 r. odbyły się wybory do Zgromadzenia Narodowego, bojkotowane przez niemal całą opozycję. Frekwencja wyborcza wyniosła zaledwie 35 proc., a wygrali socjaliści, uzyskując ponad 60 proc. głosów. Po głosowaniu Unia Europejska stwierdziła, że wybory „nie wypełniły minimalnych standardów międzynarodowych”, a szef unijnej dyplomacji Josep Borrell podkreślił, iż „brak szacunku dla pluralizmu politycznego oraz dyskwalifikacja i ściganie przywódców opozycji nie pozwalają UE uznać tego procesu wyborczego za wiarygodny”. Podobnie uznały Stany Zjednoczone i Organizacja Państw Amerykańskich.

Ubiegłoroczne listopadowe wybory lokalne były przeprowadzone w sposób o wiele bardziej uczciwy i opozycja nie wzywała do bojkotu. Niestety, okazało się, że przeciwnicy władzy są słabi, a rządzący – silni. W głosowaniu wygrali socjaliści. Kandydaci prorzą-

dowi objęli 20 z 23 urzędów gubernatorów stanowych. Także 212 z 335 burmistrzów miast to socjaliści.

To nie zmieniło sytuacji w kraju. Wenezuelczycy jak uciekali – tak uciekają. Meksyk wprowadził dla nich obowiązek posiadania wiz, a przedtem właśnie przez ten kraj usiłowali dotrzeć do wymarzonego celu, jakim są Stany Zjednoczone. Teraz usiłują przedzierać się nielegalnie, przez pozbawioną dróg dżunglę na granicy Kolumbii i Panamy.

KOŚCIÓŁ KRYTYKUJE RZĄD

Niedawno o sytuacji w kraju wypowiedział się episkopat Wenezueli. „Ideologia przejęła kontrolę nad systemem władzy, który narusza prawa człowieka i jego godność” – napisali wenezuelscy biskupi w orędziu na zakończenie obrad Episkopatu.

Biskupi są zaniepokojeni ciągłym ograniczaniem praw obywatelskich przez reżim, który pomimo kolejnych niepowodzeń za wszelką cenę chce utrzymać się przy władzy. Episkopat przypomina, że postępuje demontaż instytucji demokratycznych, a ogromna większość obywateli żyje w ubóstwie. „U podstaw działania władzy leży wola przekształcenia człowieka, stworzonego do

wolności i odpowiedzialności, w wykonawcę poleceń bałwochwalczych ośrodków władzy” – czytamy w dokumencie biskupów.

Rozmawiając z Radiem Watykańskim nowy prze-

wodniczący Episkopatu Wenezueli abp Jesús González de Zárate podkreślił, że reformatorskie działania władzy mają charakter pozorny i nie poprawiają sytuacji większości obywateli. – Sytuacja w Wenezueli staje się coraz bardziej dramatyczna. Na obecne już wcześniej problemy natury społecznej, gospodarczej i politycznej nałożyły się trudności wynikające z pandemii. Ludzie coraz bardziej cierpią, narasta niezadowolenie i niepokój. W sposób szczególnie uderza to w rodziny. W tym kontekście Kościół wzywa wszystkich do odnowy naszego kraju, budując go na wartościach, które zawsze były fundamentem naszego społeczeństwa. Są to wartości ewangeliczne, solidarność, sprawiedliwość i wolność – powiedział.

Niestety, problem polega na tym, że Maduro i jego współpracownicy chcą za wszelką cenę utrzymać władzę – a w sprawach gospodarczych stać ich jedynie na działania zgodne z lewicową ideologią. Paradoksalnie szansą dla nich jest wojna na Ukrainie, bo światu potrzebna jest ropa inna niż rosyjska. Ale jak pokazała historia, ropa może pomóc tylko chwilowo. Na dłuższą metę potrzebne byłyby głębokie reformy – a nie zanoszą się na nie. Wenezuelczykom można więc tylko współczuć.

Jeśli uświadomimy sobie, że soborowa konstytucja o liturgii „Sacrosanctum concilium” została promulgowana przez Pawła VI prawie sześćdziesiąt lat temu, może zaskakiwać, że dalej wewnątrz Kościoła katolickiego wywołuje ona kontrowersje; jeszcze większe kontrowersje budzi wcielenie jej w życie.

ks. Kazimierz Ginter

Nie ma w tym nic dziwnego. Wszak chodzi o dobre sprawowanie liturgii, która przecież – według słów samego soboru – jest „szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła, i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc. Albowiem prace apostołskie to mają na celu, aby wszyscy stawiający się dziećmi Bożymi przez wiarę i chrzest, schodzili się razem, wielbili Boga pośród Kościoła, uczestniczyli w Ofierze i pożywiali Wieczerzę Pańską” (SC 10).

OD TRYDENTU DO VATICANUM II

Aby lepiej zrozumieć idee przyświecające ojcom soborowym w trakcie redagowania „Sacrosanctum concilium”, cofnijmy się do czasów poprzedniego wielkiego soboru, to jest Soboru Trydenckiego (1545–1563), by uświadomić sobie, co się wydarzyło w Kościele w ciągu czterystu lat dzielących te dwa wydarzenia.

Sobór Trydencki był odpowiedzią na zepsucie Kościoła późnośredniowiecznego, ale też na rosnące w siłę wpływy reformacji. Sobór ten w odpowiedzi na protestantyzm między innymi zdefiniował podstawowe prawdy dotyczące sakramentów, a zwłaszcza sakramentu Eucharystii. Ojcowie soborowi, mając świadomość konieczności wprowadzenia zmian w liturgii, powierzyli papieżowi rewizję ksiąg liturgicznych, w szczególności mszału rzymskiego – w którym wprowadzono niewielkie zmiany w porównaniu z tym, co dokonano się po ostatnim soborze.

Jakkolwiek bezpośrednio po Soborze Trydenckim nastąpiło w Kościele wielkie oży-

wienie religijne, to późniejszy okres przyniósł wiele trudności. Z jednej strony zwiększona kontrola ksiąg liturgicznych ze strony Stolicy Świętej ograniczyła bardzo mocno naturalny rozwój liturgii. To była jedna z przyczyn pewnego „zesztynienia” liturgii. Z drugiej strony cała reforma potrydencka szła w stronę uwypuklenia prestiżu i potęgi Kościoła. Dobrze to ukazuje nowy styl architektoniczny, barok, który będzie stosowany przy budowie kościołów nowego stylu. Również potęgę Kościoła podkreślało użycie organów. Miało to wiele plusów, ale miało i skutki negatywne – świeccy byli często bardziej słuchaczami niż uczestnikami Mszy świętej.

W praktyce potrydenckiej bardzo silne znaczenie miało też rywalizacyjne nastawie-

Na to wszystko od końca XVII w. nałożyło się oświecenie. Wojny religijne, ale też odkrycia naukowe, wobec których Kościół zajmował nie zawsze jasne stanowisko, doprowadziły wśród elit do oziębienia religijnego i zniechęcenia do tradycji. Apogeum tych procesów objawia się w rewolucji francuskiej, której przebieg popchnął wielu katolików na pozycje tradycjonalistyczne.

Z drugiej jednak strony już w XIX w. wzrasta świadomość, że liturgia jest dla zwykłych ludzi niezrozumiała, a to powoduje, że oddalają się oni od Kościoła. Dlatego też francuski benedyktyn Dom Prosper Guéranger włożył ogromny wysiłek w przybliżenie liturgii społeczeństwu francuskiemu, wydając w wieloletnich tysiącach egzemplarzy dzieło „L'année litur-

Liturgia odnowiona

nie do protestantyzmu. Jeśli protestanci coś podkreślali, to katolicy mieli skłonność do negowania tego. Na przykład jeśli protestanci dowodzili, że Msza jest tylko uczcą, kładąc nacisk na aspekt wspólnotowy, to katolicy kładli ogromny nacisk na to, że jest ofiarą (co oczywiście jest prawdą) itp. To siłą rzeczy utrudniało przyjmowanie tego, co było dobre u protestantów – np. wykorzystania Biblii.

gigue” (Rok liturgiczny). Na początku XX w. jeszcze bardziej rosła wśród katolików świadomość, że Kościół nie może się wyłącznie zamykać w „okopach świętej Trójcy”, zwłaszcza że przenoszenie się całych mas ludności ze wsi do miasta prowadziło do zerwania kontaktu z Kościołem; przyspieszał to rozwój doktryn laicystycznych, w szczególności socjalizmu. To właśnie stało za rodzącym się na po-

Sobór chciał poprzez liturgię uwypuklić przede wszystkim swój chrystocentryzm, a więc powrócić do ewangelicznych źródeł.

złasku XX w. ruchem liturgicznym, którego wielką troską było przybliżenie liturgii zwyktemu człowiekowi. Inicjatywa ta była zgodna z intencjami Stolicy Świętej. Już Pius X był świadomy potrzeby głębokiego odnowienia liturgii; on pierwszy użył określenia „aktywne uczestnictwo” we Mszy świętej.

Kolejnym katalizatorem przemian były dwie wojny oraz powstanie totalitarnych i wrogich religii państw komunistycznych, które w czasach bezpośrednio przed soborem święciły swoje triumfy. Zbrodnie I i II wojny światowej sprawiły zaś, że zarówno społeczeństwo, jak i Kościół były bardziej przekonane do tego, że trzeba podjąć dialog w miejsce wzajemnych konfliktów. Na katolików czasów przedsoborowych oddziaływało powstanie ruchu ekumenicznego – w który co prawda aż do soboru Kościół się nie włączał, ale który nie mógł pozostać niezauważony. I wreszcie ostatni ważny element zachęcający do głębokiej reformy liturgii: niezwykle udana reforma Triduum Paschalnego przeprowadzona przez Piusa XII w latach 50. XX w.

SACROSANCTUM CONCILIUM

I właśnie taki był kontekst, w którym Jan XXIII zwołał Sobór Watykański II, trwający od 11 października 1962 r. do 8 grudnia 1965 r. Jednym z głównych jego celów było *aggiornamento*, czyli dostosowanie Kościoła do czasów współczesnych, dialog ze światem

poświęceniowym, a pierwszą na soborze uchwaloną konstytucją jest właśnie „Sacrosanctum concilium” (4 grudnia 1963 r.).

Jakie są najważniejsze kwestie, które chcieli poruszyć w konstytucji o liturgii ojcowie soborowi? Jan Paweł II w swoim liście apostołskim „Vicesimus quintus annus” uwypukla tu trzy: koncentracja na misterium paschalnym Chrystusa, przywrócenie znaczenia Pisma Świętego, wydobywanie w liturgii wartości Kościoła jako wspólnoty.

Efektom reform było poczucie narastającego chaosu w Kościele, który był reakcją na wcześniejsze „zesztywnienie” liturgii.

„Pierwszą zasadą jest uobecnianie Tajemnicy paschalnej Chrystusa w Liturgii Kościoła, ponieważ «z boku umierającego na Krzyżu Chrystusa zrodził się przedziwny sakrament całego Kościoła». Całość życia liturgicznego koncentruje

się wokół Ofiary eucharystycznej oraz innych sakramentów, skąd czerpiemy jako z żywych źródeł zbawienia (por. Iz 12, 3). Dlatego musimy być świadomi tego, że przez «Tajemnicę paschalną Chrystusa zostaliśmy razem z Nim zanurzeni w śmierci, żeby z Nim też powstać do nowego życia» (Vicesimus annus, 6). Tak więc sobór chciał uwypuklić poprzez liturgię przede wszystkim swój chrystocentryzm, a więc powrócić do ewangelicznych źródeł.

„Drugą zasadą jest obecność Słowa Bożego. Konstytucja *Sacrosanctum Concilium* zalecała przywrócenie «czytań Pisma świętego, dłuższych, bardziej urozmaiconych i lepiej dobranych». Głębsza racja tej odnowy została w ten sposób podana przez Konstytucję liturgiczną: «aby było oczywiste, że w Liturgii obrzęd i słowo są ze sobą ściśle związane», a w Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym: «Kościół miał zawsze we czci Pisma Boże, podobnie jak samo Ciało Pańskie, skoro zwłaszcza w Liturgii świętej nie przestaje brać i podawać wiernym chleb żywota tak ze stołu Słowa Bożego, jak i Ciała Chrystusowego». Rozwój życia liturgicznego, a w konsekwencji rozwój życia chrześcijańskiego nie będą mogły być zrealizowane bez ciągłego pobudzania wiernych, a przede wszystkim kapłanów do «głębszej i żywej znajomości Pisma świętego» (Vicesimus annus, 8). Sobór chciał także wydobyć znaczenie Biblii – tu widać dialogiczne podejście Kościoła w stosunku do protestantów.

I wreszcie trzecią zasadą konstytucji było ujawnienie w liturgii samego Kościoła, liturgia bowiem jest „Kościółem trwającym na modlitwie. Sprawując kult Boży, Kościół wyraża to, czym jest w rzeczywistości: jeden, święty, katolicki i apostołski. [...] W ten sposób i nade wszystko w Liturgii jest głoszona, odczuwana i przeżywana Tajemnica Kościoła” (Vicesimus annus, 9). Sobór zamierzał tutaj podkreślić w sposób szczególny, że Kościół

jest nie tylko strukturą hierarchiczną, ale też wspólnotą braci, która „bardzo pragnie, aby wszystkich wiernych prowadzić do pełnego, świadomego i czynnego udziału w obrzędach liturgicznych, którego się domaga sama natura liturgii” (SC 14).

Jeśli chodzi o używanie języków narodowych, „Sacrosanctum concilium” wyrażała się bardzo oględnie, choć w czasie przygotowywania konstytucji był to temat bardzo dyskutowany. Czytamy w punkcie 36:

„§1. W obrzędach łacińskich zachowuje się używanie języka łacińskiego, poza wyjątkami określonymi przez prawo szczegółowe.

§2. Ponieważ jednak i we Mszy świętej, i przy sprawowaniu sakramentów, i w innych częściach liturgii użycie języka ojczystego nierzadko może być bardzo pożyteczne dla wiernych, można mu przyznać więcej miejsca [...]”.

Sobór zalecał przejrzenie i poprawienie „ksiąg liturgicznych przy pomocy znawców i z uwzględnieniem wypowiedzi biskupów z różnych stron świata” (SC 25), a także kalendarza.

TRUDNA REFORMA

Faktem jest, że reforma ksiąg liturgicznych, jaka została dokonana po soborze, była pełna różnego rodzaju trudności. Choćby mszał nigdy w historii Kościoła nie zmienił się aż tak bardzo w tak krótkim czasie. Na przykład do kanonu rzymskiego – dotychczas przez setki lat jedynej modlitwy eucharystycznej – dodano nowe. Zredagowano nowe lekcjonarze, radykalnie zmieniono układ brewiarza. W krótkim czasie ogromna część katolików przestała uczestniczyć we Mszy świętej w języku łacińskim, ponieważ niemalże wszędzie nastąpiło wprowadzenie języków narodowych.

Efektom tego wszystkiego było wśród bardzo wielu wiernych poczucie narastającego chaosu, który był reakcją na wcześniejsze „zesztywnienie” liturgii. Na to wszystko nałożyły się panujące na Zachodzie nastroje rewolucyjne, których szczytem była rewolucja seksualna 1968 r. Pojawiło się też wiele nadużyć w życiu liturgicznym; szczególnie bolesne były te dotyczące Eucharystii.

Polska była przed tym w znacznej mierze ochroniona z jednej strony przez bardzo roztropną politykę bł. kard. Stefana Wyszyńskiego, a z drugiej strony przez fakt, że znajdowaliśmy się za żelazną kurtyną i różne idee rewolucyjne docierały do nas powoli. I warto może na koniec dodać, że właśnie reforma liturgii, która stała się bliższa ludziom, ułatwiła Janowi Pawłowi II komunikowanie się z milionami wiernych na Mszach papieskich, co w przypadku Polski zaowocowało „Solidarnością” i upadkiem komunizmu.

Autor jest profesorem historii liturgii na Papieskim Uniwersytecie Świętego Krzyża w Rzymie

fol. xhz

DEPRECJACJA DZIĘKCZYNIENIA

Jest takie powiedzenie, że nic nie starzeje się tak szybko, jak wdzięczność. Wydaje się, że dziękczynienie dla wielu współczesnych ludzi odeszło już do lamusa. Znaleźlibyśmy wiele różnych przyczyn takiej sytuacji.

Jedną z nich z całą pewnością jest poczucie, że coś mi się należy. Dlatego nie muszę być komuś wdzięczny, bo tylko wykonał swoją pracę. Mógł jednak zrobić to mniej starannie czy z mniejszym entuzjazmem. A może takie zwykłe „dziękuję” nie tylko sprawiłoby komuś radość, ale też pozwoliło poczuć się potrzebnym? Tylu ludzi dziś potrzebuje pomocy w odnalezieniu sensu codziennego zmagania z życiem. Wielu z nas nawet w domu od swoich najbliższych tak rzadko słyszy słowo wdzięczności za zwykłe proste czynności. Takie drobne gesty potrafią sprawić, że życie staje się piękniejsze – albo chociaż normalniejsze, bardziej znośne. A może nawet mogłyby przyczynić się do uratowania więzi rodzinnych czy relacji małżeńskiej. Przesać? Tym bardziej warto spróbować czegoś tak oczywistego.

Kolejnym powodem może być feńicki wynalazek, a mianowicie monety. Chińczycy, wymyślając wiele wieków później banknoty, również przyczynili się do deprecjacji dziękczynienia. I pewnie dla wielu to pieniądze zastępują wdzięczność. Zapłacę i mam spokój, mogę wymagać. Ale nie ma co winić wynalazców. To nie same pieniądze, lecz sposób postępowania się nimi często jest niewłaściwy.

To tylko dwa źródła wykreślenia „dziękuję” z codziennego słownika. Może nawet nie najważniejsze, ale z całą pewnością powszechne.

Pan Jezus w dzisiejszym fragmencie Ewangelii doświadczył braku wdzięczności. A towarzyszący Mu Żydzi pewnie byli zdziwieni, że tylko cudzoziemiec wrócił i oddał chwałę Bogu. I choć Mistrz z Nazaretu nie był rozzarowany taką postawą, znał przecież dobrze ludzkie serca, to otaczający Go ludzie powinni czuć się co najmniej zawstydzeni takim zachowaniem.

Nie powinniśmy mieć problemu ze znalezieniem powodów do wdzięczności, zarówno wobec Boga, jak i drugiego człowieka. Pod warunkiem, że zrezygnujemy z myślenia, że coś nam się należy.

A gdybyś rano obudził się i miał tylko to, za co wieczorem podziękowałeś Bogu? Co by Ci pozostało? Bądźmy wdzięczni też za ludzi, nawet tych, których tak trudno nam kochać. Może wdzięcznością zmienimy nie tylko swoje serca...

ks. Julian Głowacki

Autor jest zastępcą redaktora naczelnego tygodnika „Idziemy” w diecezji wrocławskiej i prefektem Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu

XXVIII NIEDZIELA ZWYKŁA

9 października 2022

Czytanie z Drugiej Księgi Królewskiej

5, 14-17

Wódz syryjski Naaman, który był trędowaty, zanurzył się siedem razy w Jordanie, według słowa męża Bożego, a ciało jego na powrót stało się jak ciało małego dziecka i został oczyszczony. Wtedy wrócił do męża Bożego z całym orszakiem, wszedł i stanął przed nim, mówiąc: „Oto przekonałem się, że na całej ziemi nie ma Boga poza Izraelem! A teraz zechciej przyjąć dar wdzięczności od twego sługi!”. On zaś odpowiedział: „Na życie Pana, przed którego obliczem stoję – nie wezmę!”. Tamten nalegał na niego, aby przyjął, lecz on odmówił. Wtedy Naaman rzekł: „Jeśli już nie chcesz, to niech dadzą twemu słudze tyle ziemi, ile para mułów unieść może, ponieważ odtąd twój sługa nie będzie składał ofiary całopalnej ani ofiary krwawej innym bogom, jak tylko Panu”.

Psalm responsoryjny

98, 1-4

Refren: Pan Bóg okazał ludom swe zbawienie.

Śpiewajcie Panu pieśń nową,
albowiem uczynił cuda.

Zwycięstwo Mu zgotowała Jego prawica
i święte ramię Jego.

Pan okazał swoje zbawienie,
na oczach pogan objawił swoją sprawiedliwość.
Wspomnił na dobroć i na wierność swoją
dla domu Izraela.

Ujrzały wszystkie krańce ziemi
zbawienie Boga naszego.
Wołaj z radości na cześć Pana, cała ziemo,
cieszcie się, weselcie i grajcie.

Czytanie z Drugiego Listu św. Pawła Apostoła do Tymoteusza

2, 8-13

Najmilszy:

Pamiętaj na Jezusa Chrystusa, potomka Dawida. On według Ewangelii mojej powstał z martwych. Dla niej znoszę niedolę aż do więzów jak złoćyńca; ale słowo Boże nie uległo skrępowaniu. Dlatego znoszę wszystko przez wzgląd na wybranych, aby i oni dostąpili zbawienia w Chrystusie Jezusie, wraz z wieczną chwałą. Nauka to godna wiary: Jeżeli bowiem z Nim współumarliśmy, z Nim także żyć będziemy. Jeśli trwamy w cierpliwości, w Nim też królować będziemy.

Jeśli się będziemy Go zapierali, to i On nas się zaprze. Jeśli my odmawiamy wierności, On wiary dochowuje, bo nie może się zaprzeć siebie samego.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja

Za wszystko dziękujcie Bogu,
taka jest bowiem wola Boża względem was w Jezusie Chrystusie.

Słowa Ewangelii według św. Łukasza

17, 11-19

Zdarzyło się, że Jezus, zmierzając do Jeruzalem, przechodził przez pogranicze Samarii i Galilei. Gdy wchodził do pewnej wsi, wyszło naprzeciw Niego dziesięciu trędowatych. Zatrzymali się z daleka i głośno zawołali: „Jezusie, Mistrzu, ulituj się nad nami”. Na ich widok rzekł do nich: „Idźcie, pokażcie się kapłanom”. A gdy szli, zostali oczyszczeni. Wtedy jeden z nich, widząc, że jest uzdrowiony, wrócił, chwając Boga donośnym głosem, upadł na twarz do nóg Jego i dziękował Mu. A był to Samarytanin. Jezus zaś rzekł: „Czyż nie dziesięciu zostało oczyszczonych? Gdzie jest dziesięciu? Czy się nie znalazł nikt, kto by wrócił i oddał chwałę Bogu, tylko ten cudzoziemiec?”. Do niego zaś rzekł: „Wstań, idź, twoja wiara cię uzdrowiła”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 10 października

Dzień powszedni albo wspomnienie bł. Marii Angeli Truszkowskiej, dziewicy

Czytania mszalne: Ga 4, 22-24. 26-27. 31 – 5, 1; Ps 113, 1b-5a. 6-7; Łk 11, 29-32

Wtorek, 11 października

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Jana XXIII, papieża

Czytania mszalne: Ga 5, 1-6; Ps 119, 41. 43-45. 47-48; Łk 11, 37-41

Środa, 12 października

Dzień powszedni albo wspomnienie bł. Jana Beyzyma, prezbitera

Czytania mszalne: Ga 5, 18-25; Ps 1, 1-4. 6; Łk 11, 42-46

Czwartek, 13 października

Wspomnienie bł. Honorata Koźmińskiego, prezbitera

Czytania mszalne: Ef 1, 1-10; Ps 98, 1-6; Łk 11, 47-54

Piątek, 14 października

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Kaliksta I, papieża, albo wspomnienie św. Małgorzaty Marii Alacoque, dziewicy, albo wspomnienie bł. Radzima Gaudentego, biskupa

Czytania mszalne: Ef 1, 11-14; Ps 33, 1-2. 4-5. 12-13; Łk 12, 1-7

Sobota, 15 października

Wspomnienie św. Teresy od Jezusa, dziewicy i doktora Kościoła

Czytania mszalne: Ef 1, 15-23; Ps 8, 2. 3b. 4-7; Łk 12, 8-12

foto: PAP/EPA/Angelo Carconi

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

STRASZNA RANA LUDZKOŚCI

Przebieg wojny na Ukrainie stał się na tyle poważny, wyniszczający i groźny, że budzi wielki niepokój. Dlatego dziś przed modlitwą „Anioł Pański” pragnę poświęcić mu całe moje rozważanie. W istocie, ta straszna i niewyobrażalna rana ludzkości, zamiast się zabić, wciąż krwawi coraz bardziej, grożąc poszerzeniem się. Jestem zasmucony rzekami krwi i łez przelanych w minionych miesiącach. Ubolewam z powodu tysięcy ofiar, zwłaszcza wśród dzieci, oraz wielu zniszczeń, które pozostawiły wiele osób i rodzin bez dachu nad głową i które zagrażają rozległym terytoriom zimnem i głodem. Pewne działania nigdy nie mogą być usprawiedliwione! Nigdy! Bolesne jest to, że świat uczy się geografii Ukrainy poprzez takie nazwy, jak Bucza, Irpień, Mariupol, Izium, Zaporozże i inne miejscowości, które stały się miejscami nieopisanego cierpienia i lęku. A co powiedzieć o tym fakcie, że ludzkość po raz kolejny staje w obliczu zagrożenia atomowego? To absurdałne.

Co jeszcze musi się wydarzyć? Ileż krwi musi jeszcze popłynąć, abyśmy zrozumieli, że wojna nigdy nie jest rozwiązaniem, lecz jedynie zniszczeniem? W imię Boga i w imię pocucia humanizmu, które jest obecne w każdym sercu, ponawiam mój apel, aby natychmiast osiągnięto zawieszenie broni. Niech ucichnie broń i niech nastąpi poszukiwanie warunków do rozpoczęcia negocjacji, które mogłyby doprowadzić do rozwiązań nie narzuconych siłą, lecz uzgodnionych, sprawiedliwych i stabilnych. A będą one takimi, jeśli będą oparte na poszanowaniu świętej wartości życia ludzkiego, a także suwerenności i integralności terytorialnej każdego kraju oraz praw mniejszości i uzasadnionych obaw.

Głęboko ubolewam nad poważną sytuacją, która wytworzyła się w minionych dniach, z dalszymi działaniami sprzecznymi z zasadami prawa międzynarodowego. Powiększa ona bowiem ryzyko eskalacji nuklearnej, aż do obaw o niekontrolowane i katastrofalne skutki w skali globalnej.

Mój apel skierowany jest przede wszystkim do prezydenta Federacji Rosyjskiej, błagając go o zatrzymanie tej spirali przemocy i śmierci, także dla dobra jego narodu. Z drugiej strony, zasmucony ogromem cierpienia narodu ukraińskiego w wyniku doznanej agresji, z równym przekonaniem apeluję do prezydenta Ukrainy o otwartość na poważne propozycje pokojowe. (...)

Po siedmiu miesiącach działań wojennych niech zostaną wykorzystane wszystkie narzędzia dyplomatyczne, nawet te, które być może nie zostały dotychczas użyte, aby zakończyć tę ogromną tragedię. Wojna sama w sobie jest błędem i okropnością!

Ufajmy w miłosierdzie Boga, który może odmienić serca, i w matczyne orędownictwo Królowej Pokoju, w chwili, gdy wznoszone są suplikacje do Matki Bożej Różańcowej z Pompejów, łącząc się duchowo z wiernymi zgromadzonymi w Jej sanktuarium i w wielu częściach świata.

Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański” 2 października

„Gaudet Mater Ecclesia” – „Raduje się Matka Kościół” – tak 60 lat temu Jan XXIII rozpoczął przemówienie inaugurujące Sobór Watykański II, w którym przedstawił ojcom soborowym cel tego zebrania.

11 października 1962 r. przez plac św. Piotra przeszła procesja. Około dwu i pół tysiąca ojców soborowych, dalej gwardie szwajcarska, szlachetka i palatyńska oraz wielotyśeczny tłum wiernych. Procesja rozpoczęła się o 8.30, przejście do bazyliki św. Piotra trwało ponad godzinę. Na koniec w *sedia gestatoria*, papieskiej lektyce, wniesiono Jana XXIII. Papież zstąpił z przenośnego tronu, ukląkł przed ołtarzem nad grobem św. Piotra i zaintonował „Veni, Creator Spiritus”. Po odśpiewaniu hymnu celebrowano Mszę świętą, następnie Jan XXIII zaczął swoją słynną mowę: „Raduje się Matka Kościół, ponieważ dzięki szczególnej darowi Bożej Opatrzności nadszedł długo oczekiwany dzień, w którym tu, u grobu św. Piotra, pod opieką Bogurodzicy Dziewicy, której macierzyńską godność radośnie dziś obchodzimy, uroczystie rozpoczyna się II Watykański Sobór Ekumeniczny”.

EMANACJA ŚWIĘTOŚCI

Dalej mówił: „Początek Soboru świta w Kościele jak dzień błyszczący najwspanialszym światłem. Ledwie świta: ale jak słodko pierwsze promienie wiosennego słońca dotykają już naszych dusz! Wszystko tutaj emanuje świętością, budzi uniesienie”. Z pewnością tak było podczas uroczystej liturgii, kiedy ojcowie soborowi zjednoczyli się w modlitwie. Papież wiedział

Rozpoczęcie Soboru

fol. Peter Ceymayer, Wikipedia/domena publiczna

Wielkie otwarcie Ignacy Masny

jednak doskonale, że uniesienia nie będzie budził widok codziennej pracy soboru. Zaraz po jego rozpoczęciu zarysowały się stronnictwa, których spory mogły wywołać zgorznienie obserwatorów, zbyt dosłownie traktujących papieską wizję początku obrad jako „słodkich promieni wiosennego słońca”.

Pierwsza sesja Vaticanum II odbyła się 13 października. Biskupi mieli wybrać członków dziesięciu komisji, odpowiedzialnych za nadzór nad pracami przy treści głównych dokumentów, którymi miał zajmować się sobór. Kard. Alfredo Ottaviani, sekretarz Kongregacji Świętego Oficjum i jeden z najważniejszych reprezentantów rzymskiej kurii, rozpowszechnił wśród biskupów listę kandydatów, których uważał za odpowiednich. Miało się odbyć bezwzględne głosowanie. Pracownicy kurii, którzy przygotowywali sobór od trzech lat, liczyli na to, że biskupi, zajęci dotąd bieżącymi sprawami swoich diecezji, zaufają ich kompetencji w tej sprawie. Jednak kard. Achille Liénart poprosił o przełożenie głosowania, żeby biskupi mogli poznać się nawzajem i przygotować własne listy. Propozycja spotkała się z długim aplauzem. Kard. Giuseppe Siri, jeden z najwybitniejszych wówczas przedstawicieli

konserwatystów, nazwał to wydarzenie „manewrem wywołanym bardziej podświadomie niż świadomie przez pewną antypatię wobec Kurii”. Już pierwsze głosowanie pokazało, że światło, jakim sobór miał rozświetlić Kościół, zapłonęło jako efekt silnych tarć.

CEL WYZNACZA PAPIEŻ

Sobór nie był jednak czymś w rodzaju sejmku, w którym partie rywalizują o zwycięstwo, ale spotkaniem indywidualności, zasadniczo dążących do osiągnięcia jedności. Nadużywa się często prostych podziałów na kurię i biskupów spoza Rzymu lub na konser-

Nadużywa się często prostych podziałów na kurię i biskupów spoza Rzymu lub na konserwatystów i progresistów.

watystów i progresistów. Faktem jest, że te podziały wielokrotnie miały ogromne znaczenie, ale poszczególnych ojców trudno nieraz przyporządkować do jednej grupy – ci sami ludzie mogli głosować raz w duchu XIX-wiecznego katolicyzmu, innym razem za zmianą, raz poprzeć działania kurii, innym razem stanowczo je odrzucić.

Prostej ocenie wymyka się również Jan XXIII. Jako jeden z dwóch najważniejszych celów soboru wskazywał w mowie inauguracyjnej „zachowanie świętego depozytu doktryny chrześcijańskiej”. Skrytykował jednak wprost tych konserwatystów, którzy „w obecnym stanie ludzkiej społeczności nie widzą nic poza ruiną i kłopotami”, i wskazał drugi cel: „nauczanie doktryny w bardziej skutecznej formie”.

Kodeks prawa kanonicznego dawał papieżowi pełną władzę nad soborem: „Tylko Biskup Rzymski może zwołać sobór powszechny, przewodniczyć mu (...), zawiesić lub rozwiązać, jak również zatwierdzać jego dekrety. Biskup Rzymski określa sprawy, które mają być przedmiotem obrad soboru (...)”. Jan XXIII, który nigdy nie brał udziału w sesjach osobiście – obrady śledził w telewizji lub przez radio – korzystał z tej władzy z umiarem. Zakres poruszanych tematów skonsultował najpierw ze wszystkimi uprawnionymi do udziału w soborze kapłanami, później przyjął politykę nieingerowania w pracę komisji przygotowujących sobór. To on jednak zdecydował, co będzie przedmiotem obrad. Jednoznacznie wyraził to w inauguracyjnym przemówieniu: „Czym innym jest istota sta-

rodawnej nauki stanowiącej skarbiec wiary, a czym innym jest sposób jej wyrażania. Otóż na to właśnie – z cierpliwością, jeśli trzeba będzie – należy położyć wielki nacisk, wszystko przystosowując do zadań nauczania i duszpasterstwa”.

KANON CZY PANEGIRYK

Od soboru nicejskiego I w 325 r. zgromadzenia te uważane były przez Kościół za gremia określające obowiązującą doktrynę, sądowe i prawodawcze. W dokumentach soborowych od początku dominował więc język prawniczy. Charakterystyczną dla soborów formą literacką był

**Celem soboru
wyznaczonym przez
Jana XXIII była zmiana
sposobu wyrażania
prawd wiary, tak
by odpowiadał
on potrzebom
duszpasterstwa.**

kanon, w którym możliwe jednoznacznie próbowano określić dopuszczalne i niedopuszczalne zachowania. Tak np. wśród kanonów soboru nicejskiego można przeczytać: „Ponieważ znajdują się tacy, co w dniu Pańskim i w dniach Zesłania Ducha Świętego zginią kolana, Święty Sobór postanawia, celem zaprowadzenia we wszystkich eparchiach powszechnej zasady, że wszyscy powinni zanosić do Boga modły w pozycji stojącej”. Często – co naturalne w dokumentach prawnych – kanon określał również karę za przekroczenie zakazu. Ta forma wypowiedzi towarzyszyła soborom aż do poprzedzającego Vaticanum II Soboru Watykańskiego I, który ogłosił szereg kanonów, np.: „Jeśli ktoś jest tak śmiały, by twierdzić, że nie istnieje nic poza materią, niech będzie przeklęty”.

Język ten nie został wyparty z Kościoła po Soborze Waty-

kańskim II. Jest wciąż obecny, ale tam, gdzie przedstawia się obowiązujące w Kościele prawo, a więc przede wszystkim w kodeksie prawa kanonicznego. Podstawowym gatunkiem dokumentów soborowych stał się zaś panegiryk, również znany chrześcijaństwu od starożytności. Stosowany był chętnie przez ojców Kościoła. Jest to gatunek mający na celu wzbudzenie uznania dla osoby, zjawiska czy idei. Panegiryk może nauczać, ale przez sugestię lub przykład, a nie narzucone orzeczenie. Ma wzbudzić w odbiorcy wewnętrzną aprobatę. To był właśnie cel soboru wyznaczony przez Jana XXIII – zmienić sposób wyrażania prawd wiary, tak by odpowiadał on potrzebom duszpasterstwa. Jak jednak zauważa ojciec John W. O'Malley, historyk soborów, „przyswojenie sobie nowego języka tak gruntownie, żeby żyć z nim w zgodzie, musi pociągać za sobą wewnętrzną transformację”. Zmiana języka wyrażania pewnych treści łatwo może skutkować zmianą wyrażanych treści.

Osiągnięcie oczekiwanych przez Jana XXIII efektów soboru: „nauczania doktryny w bardziej skutecznej formie” przy „zachowaniu świętego depozytu doktryny chrześcijańskiej” nie było więc sprawą prostej zmiany formy wypowiedzi. Trzeba było tak zmienić formę, by bez zmian pozostała treść. Papież zdawał sobie sprawę z trudności: „Aby tak się stało, wymagany jest od was pogodny spokój, braterska harmonia, umiarkowanie inicjatyw, poprawność dyskusji, mądrość we wszystkich decyzjach”. Tylko tak sobór mógł spełnić swoje najważniejsze zadanie, określone przez Jana XXIII w ostatnich słowach tego historycznego przemówienia: „Jezusowi Chrystusowi, naszemu najmiłszemu Odkupicielowi, nieśmiertelnemu Królowi narodów i wieków, miłość, moc i chwała na wieki wieków. Amen”.

Grażyna Rybak

Warto unikać grypy

Grypa to ostra zakaźna choroba układu oddechowego wywołana przez różne typy ortomyksowirusów. Typy A i B są przyczyną ciężkich zachorowań i mogą osiągać rozmiary epidemii, natomiast typ C wywołuje zachorowania o lżejszym przebiegu i może dlatego choroba jest tak często ignorowana. Zainteresowanie profilaktyką grypy jest na razie małe wśród rodziców małych dzieci, a przecież aktualnie to one dominują wśród kaszlących i gorączkujących pacjentów w przychodniach. W tym roku może czekać nas cięższy sezon grypowy, ponieważ po dwóch latach bardzo niskich wskaźników zarażeń grypą, podczas epidemii COVID-19, odporność w populacji wynikająca z kontaktu z wirusem jest prawdopodobnie niska. Wirus grypy A, ogromnie zmienny, z jednociwiowym RNA, ma 8 segmentów i występuje u ludzi i zwierząt (świnie, konie, foki, norki, wieloryby oraz ptaki). Jego rezerwuarem jest ptactwo wodne. Wirus grypy B występuje tylko u ludzi, natomiast grypy C – u ludzi i świń, i często powoduje zapalenia spojówek.

Grypa to nie przeziębienie! Chorobę opisał już w 412 r. przed Chrystusem Hipokrates, a pierwszą epidemię zanożowano w XVI w. Kolejne fale zachorowań występowały co kilkadziesiąt lat. Najbardziej agresywną pandemię grypy, tzw. hiszpankę, wywołał szczep H1N1 bezpośrednio po I wojnie światowej, w latach 1918–1919. Wtedy zmarło od 50 do 100 milionów osób. Późniejsze epidemie – azjatycka w 1957 r. (szczep H2N2) i Hongkong w 1968 r. (szczep H3N2) – nie były już tak groźne.

Aktualny sezon grypowy trwa już od połowy kwietnia br. Liczba zakażeń w Australii przekroczyła średnią pięcioletnią. Zgodnie z raportem Państwowego Zakładu Higieny w Polsce w okresie od 16 do 22 sierpnia 2022 r. zarejestrowano ogółem

98 746 zachorowań na grypę. Ta ostra choroba układu oddechowego, z szybkim rozwojem objawów, gorączką, wodnistym katarrem, kichaniem, kaszlem, bólem gardła, może prowadzić do poważnych powikłań już po tygodniu od zakażenia, nawet u osób wcześniej zupełnie zdrowych. Dziesięciokrotnie zwiększa ryzyko zawału serca i ośmiokrotnie ryzyko udaru mózgu i zapalenia płuc. Fazę gorączkową grypy, nawet do temperatury 40 stopni, dzieci znoszą z pomocą leków przeciwgorączkowych dobrze, ale po niej występują bakteryjne zapalenia zatok, krtani, tchawicy i oskrzeli, ucha i mięśni. Może się pojawić ropień płuca i zapalenie mięśnia sercowego, napady drgawkowe u dzieci jako drgawkę gorączkową, będące – wraz z encefalopatią – najczęstszym powikłaniem neurologicznym grypy. Może wystąpić także ostre zapalenie nerek oraz sepsa. Choroby przewlekłe – cukrzyca, padaczka – zaostrzają się.

Ekstrakt z czarnego bzu hamuje replikację niektórych szczepów wirusa grypy przez wpływ na produkcję cytokin. Najskuteczniej można zapobiec grypie przez szczepienie. Dzieci poniżej ośmiu lat – dwoma dawkami. Ponieważ wirusy grypy łatwo ulegają mutacji, WHO co roku określa linie wirusa w sezonie, a szczepionki są produkowane z zalecanych linii. W pierwszych 24–48 godz. skutecznie można zacząć leczyć grypę, podając przez pięć dni Oseltamiwir/Tamiflu (droższy niż szczepionka!). Po tygodniu pozostaje leczenie powikłań.

Autorka jest specjalistą pediatrii

Kto rano wstaje, ten od miecza ginie...

dr hab. Tomasz Korpysz

Tytuł dzisiejszego odcinka jest wyrazistym (i chyba znanym czytelnikom „Idziemy”) przykładem kolejnego typu modyfikacji frazeologicznych, mianowicie tzw. kontaminacji.

Warto przy okazji wyjaśnić sam rzeczownik *kontaminacja*, nie jest on bowiem zbyt często używany. Słownik PWN notuje interesujące nas słowo w trzech następujących znaczeniach: 1. «całość powstała z połączenia elementów różnego pochodzenia; też: łączenie takich elementów», 2. «wyraz lub połączenie wyrazowe powstałe przez skrzyżowanie wyrazów lub połączeń wyrazowych; też: mechanizm powstawania takich form», 3. «zanieczyszczenie czegoś trującą lub promieniotwórczą substancją albo drobnoustrojami chorobotwórczymi». Jak widać, pierwsze z tych znaczeń jest opisowe i bardzo ogólne, drugie stanowi jego zawężenie do kwestii językowych (a konkretnie: leksykalnych), trzecie zaś też jest pewną konkretyzacją, ale zawiera dodatkowy element negatywnego wartościowania.

W językoznawstwie normatywnym kontaminacje leksykalne zwykle traktuje się jako błędy, tak też autorzy opisują to zjawisko w odniesieniu do frazeologizmów. Na czym ono wówczas polega? Zgodnie z przywołaną wyżej definicją kontaminacja frazeologiczna to innowacja polegająca na połączeniu elementów dwóch (czasem trzech) samodzielnych związków frazeologicznych w nową całość.

Kiedy taka kontaminacja jest zamierzona, kiedy pełni np. funkcję komiczną (jak w przypadku dzisiejszego tytułu), to traktujemy ją jako grę językową i w ogóle nie oceniamy pod kątem zgodności

z normą. Jednak w bardzo licznych kontekstach można natknąć się na skontaminowane frazeologizmy, które nie pełnią żadnej funkcji i wynikają z nieznamośności tradycyjnych sformułowań czy też z pośpiechu i nieuwagi.

Szczególnie często kontaminacje zdarzają się wówczas, gdy łączone frazeologizmy czy inne utrwalone konstrukcje mają podobną formę lub podobne znaczenie. Podręcznikowym przykładem jest wciąż powtarzające się w mediach **zawieszenie ognia*, będące swoistym skrzyżowaniem poprawnych połączeń wyrazowych *wstrzymanie ognia* i *zawieszenie broni*. Można jednak bez trudności wskazać więcej podobnych przykładów, chociażby następujące: **pełnić rolę* (złożone z elementów wyrażań *pełnić funkcję* i *odgrywać rolę*), **przywiązywać do czegoś znaczenie* (stworzone z elementów konstrukcji *przywiązywać do czegoś wagę* oraz *mieć znaczenie*), **wywierać piętno* (tu połączono *wywierać nacisk* i *odcisnąć piętno*) czy **zrównać kogoś z błotem* (podstawą są, oczywiście, frazy *zmieszać kogoś z błotem* oraz *zrównać kogoś z ziemią*).

Kontaminacje zamierzone, pełniące funkcję komiczną, dość często stosowała niezapomniana Ewa Szumańska w słynnym cyklu „Z pamiętnika młodej lekarki”. Znaleźć tam można chociażby następujące przykłady: *proste jak słońce* (*proste jak drut* oraz *jasne jak słońce*) czy *trafić w sam sęk* (*trafić w samo sedno* oraz *w tym tkwi sęk / sęk w tym, że...*). Na koniec proponuję Państwu fragment dialogu Ewy Szumańskiej, w którym dochodzi do nieporozumienia wynikającego właśnie z kontaminacji: *Młoda lekarka: „Ach, ileż to razy powtarzam społeczeństwu, że najważniejszą rzeczą jest higiena osobista, pościelowa, żywienia, płciowa oraz ręczna. Ale głos mój jest głosem wołającego o ścianę”. / Pacjent: „Na puszczy!” / Młoda lekarka: „Słucham?” / Pacjent: „Głos to na puszczy, a o ścianę groch!”*

Dodatek osłonowy

Edyta
Pisarczyk-Kulon

31 października
br. mija termin
złożenia

wniosku o dodatek osłonowy. Jest on skierowany do rodzin o niższych dochodach i ma złagodzić skutki inflacji oraz obecnego kryzysu. Dodatek przysługuje gospodarstwu domowemu, którego przeciętne miesięczne dochody nie przekraczają 2100 zł w gospodarstwie jednoosobowym albo 1500 zł na osobę w gospodarstwie wieloosobowym.

Dopłaty w ramach dodatku osłonowego są zróżnicowane. Jednoosobowe gospodarstwo domowe otrzyma 400 / 500 zł przy założeniu, że jego dochód nie przekroczy 2100 zł. Gospodarstwo 2–3-osobowe otrzyma 600 / 750 zł przy założeniu,

że dochód nie przekroczy 1500 zł miesięcznie na osobę. Gospodarstwo 4–5-osobowe otrzyma 850 zł / 1062,50 zł przy założeniu, że dochód nie przekroczy 1500 zł miesięcznie na osobę. Gospodarstwo złożone z 6 i więcej osób otrzyma 1150 zł / 1437,50 zł przy założeniu, że dochód nie przekroczy 1500 zł miesięcznie na osobę.

Kwota dofinansowania jest uzależniona od źródła ogrzewania. O wyższą z kwot mogą ubiegać się rodziny, w przypadku których głównym źródłem ogrzewania gospodarstwa domowego jest kocioł na paliwo stałe, kominek, koza, ogrzewacz powietrza, trzon kuchenny, piecokuchnia, kuchnia węglowa lub piec kaflowy na paliwo stałe, zasilane węglem lub paliwami węgl pochodnymi, zgłoszone do centralnej ewidencji emisyjności budynków.

W przypadku gdy wniosek o wypłatę dodatku osłonowego dla gospodarstwa domowego wieloosobowego złożyła więcej niż jedna osoba, dodatek ten przyznawany jest wnioskodawcy, który złożył taki wniosek jako pierwszy. Na potrzeby składania wniosków o wypłatę dodatku osłonowego przyjmuje się, że jedna osoba może wchodzić w skład tylko jednego gospodarstwa domowego.

W przypadku dodatku osłonowego obowiązuje tzw. zasada złotówka za złotówkę. Oznacza to, że dodatek ten otrzyma gospodarstwo domowe nawet po przekroczeniu kryterium dochodowego, a kwota dodatku będzie pomniejszana o kwotę tego przekroczenia. Minimalna kwota wypłacanych dodatków osłonowych będzie wynosić 20 zł.

Wniosek o wypłatę dodatku osłonowego składa się w gminie właściwej ze względu na miejsce zamieszkania oso-

by, która składa wniosek. Przyznanie przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta dodatku osłonowego nie wymaga wydania decyzji. Wnioskodawca otrzyma po prostu przyznane środki. Natomiast odmowa przyznania dodatku osłonowego, uchylenie lub zmiana prawa do tego dodatku oraz rozstrzygnięcie w sprawie nienależnie pobranego dodatku osłonowego wymagają wydania decyzji.

Wniosek o wypłatę dodatku osłonowego składa się na piśmie lub drogą elektroniczną, czyli bez wychodzenia z domu. W przypadku złożenia wniosku za pomocą środków komunikacji elektronicznej wniosek należy podpisać kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub uwierzytelnić z wykorzystaniem profilu zaufanego.

Wnioski o wypłatę dodatku osłonowego złożone po 31 października 2022 r. nie będą rozpoznawane.

Autorka jest radcą prawnym

fot. PAP/Adam Warzawa

Czwarte miejsce siatkarek

W ostatnim meczu grupy B mistrzostw świata siatkarek Polki po dramatycznym boju przegrały 2:3 z Turcją. To oznacza, że zajęły w grupie czwarte miejsce i do kolejnej rundy zabiorą tylko jedną wygraną – 3:0 z Tajlandią.

fot. PAP/EPA/Cati Cladera

Niesamowity

Siedem meczów i dziewięć goli. Robert Lewandowski nie zatrzymuje się na początku swojej przygody w Hiszpanii. Polski napastnik znów trafił do bramki. Tym razem w meczu 7. kolejki z Mallorcą. Dzięki temu umocnił się na pozycji lidera klasyfikacji strzelców La Ligi.

fot. PAP/EPA/H. Prabhoo

Tragedia na stadionie

Poważne błędy organizacyjne i złe decyzje, które doprowadziły do tragedii – mówią wstępne doniesienia na temat tragedii, do której doszło w Malang na Jawie w Indonezji. Zginęły 174 osoby, a liczba ofiar może wzrosnąć. Indonezja to kraj, który za rok ma organizować mundial U-20, kandyduje też do organizacji dużego mundialu w 2030 i 2034 r.

Drużyna z Warszawy rozbita

Asseco Resovia rozpoczyna sezon od mocnego uderzenia. Drużyna, która celuje w medal siatkarskiej PlusLigi, w imponującym stylu pokonała we własnej hali 3:0 Projekt Warszawa. Rywale przyjechali do Rzeszowa osłabieni, bo już na początku sezonu muszą zmagać się z kontuzjami.

fot. PAP/Darek Delmannowicz

CZEKAJĄC NA NIESPODZIANKĘ

Mariusz Jankowski

Na przystawkę była Chorwacja. Na drugie danie Tajlandia, a na deser Korea Południowa. Od zwycięstw rozpoczęły mistrzostwa świata polskie siatkarki. I bardzo pozytywnie zaskoczyły. Przede wszystkim stylem, w jakim wygrały te mecze.

Apetyt rośnie w miarę jedzenia, więc nie dziwię się, że w naszym kraju szybko zaczęto mówić o czymś więcej niż wyjście z grupy. Później przyszła jednak porażka z Dominikaną, która nieco schłodziła gorące głowy.

Na co więc stać nasze siatkarki? Na to pytanie trudno odpowiedzieć. Pamiętajmy, że nasze panie na turniej o mistrzostwo świata wróciły po dwunastu latach przerwy. Reprezentacja jest w przebudowie, a Stefano Lavarini pracuje z nią dopiero od stycznia tego roku. Włoch ma za sobą wiele lat pracy z młodzieżą, ale przede wszystkim ma jeden ważny atut. Siatkarki, które miały okazję poznać go bliżej, mówią o tym atucie bardzo często. Dotyczy on sfery mentalnej. Lavarini ma wyjątkową umiejętność: to człowiek potrafiący sprawić, by każda zawodniczka w drużynie poczuła się ważna i doceniona. A to – proszę mi wierzyć – w każdej szatni, w niemal każdym sporcie zespołowym, element niezwykle istotny.

Nieprzypadkowo już podczas mistrzostw świata nasza libero Maria Stenzel podkreślała, że trener to w biało-czerwonej drużynie „głowa rodziny”. Dobra atmosfera, chęć współpracy i parcia w tym samym kierunku mają często kolosalne znaczenie. Gdy jeszcze przychodzą dobre wyniki (a Polki mistrzostwa zaczęły z prztyupem), może z tego powstać mieszanek wybuchowa. Tym bardziej niebezpieczna dla rywalk, że przecież w naszej drużynie nie brakuje klasowych zawodniczek.

Numer jeden to oczywiście Magdalena Stysiak. Jeśli zagraniczne media nazywają ją „wschodzącą gwiazdą”, to nic więcej dodawać nie trzeba. Rozgrywająca Joanna Wołosz ma na koncie między innymi sukces w Lidze Mistrzyń. To siła spokoju i moc doświadczenia. W polu zagrywki potrafi postraszyć rywalki Olivia Różański, a w ataku siłę pokazuje Zuzanna Górecka. Atutów naszym siatkarkom nie brakuje.

Może właśnie na naszych oczach rodzi się wyjątkowa drużyna? Dlatego wspomniany wyżej apetyt u mnie też bardzo się wzmógł. I chociaż koledzy specjalizujący się w kobiecej siatkówce podkreślają, że trzeba twardo stąpać po ziemi, to ja, nie odrywając oczywiście nóg od podłoża, czekam. Na niespodziankę. Na to, by nasze siatkarki pomieszały szyki faworytkom. Niech postraszą wyżej notowane rywalki, niech pokażą charakter, wielką wolę zwycięstwa i niech nawiążą do pięknych sukcesów sprzed lat. Czy się udało? Państwo, czytając te słowa, już to wiedzą.

Autor jest dziennikarzem TVP

Koniec kariery?

Kamila Karpiel zawiesiła karierę na czas nieokreślony. Dwudziestolatka z Zakopanego miała być jedną z najbardziej utalentowanych polskich skoczek. Jej kariera nie przebiega jednak zgodnie z planem. Regularny rozwój utrudniła groźna kontuzja kolana (zakończona rekonstrukcją więzadeł) i burzliwe relacje w szeroko pojętym środowisku kobiecych skoków w Polsce.

fot. FB/Kamila Karpiel

DIETA KETO

Barbara Wiśniowska

Szokuje fakt, że na diecie wysokotłuszczowej i wysoko-białkowej można schudnąć.

Dieta zwana ketogeniczną, rozpropagowana przed laty przez dr. Jana Kwaśniewskiego, jest prawie całkowicie pozbawiona węglowodanów (można ich spożywać ok. 25 g dziennie), bazuje na tłuszczach, białkach, orzechach i warzywach. Jest stosowana podczas lekoopornej padaczki i cukrzycy, obniża poziom cukru, trójglicerydów, cholesterolu. Produkty zakazane to: cukier, ryż, chleby, kasze, ziemniaki, większość owoców i warzywa korzeniowe. Okazuje się, że mnogość tłuszczu w diecie nie przyspiesza magazynowania go, ale przeciwnie – skłania organizm do spalania własnych zgromadzonych zapasów w procesie ketozy. Nie trzeba się martwić, że bez regularnego dostarczania glukozy nasz mózg nie będzie miał paliwa. Wątroba potrafi wydobyć glukozę z tłuszczu, a nawet

z białek. Po to gromadzimy tkankę tłuszczową, żeby w sytuacji niedoborów rozłożyć zapasy na cząsteczki glukozy.

Nie cieszymy się jednak za wcześnie. Dieta ta przy całej wspaniałości niesie wiele niebezpieczeństw. Największym z nich jest wystąpienie kwasicy metabolicznej, która może prowadzić nawet do śmierci. Polega ona na zmianie pH krwi i niemożności pozbycia się z ustroju nadmiaru dwutlenku węgla. Objawia się m.in. problemami z oddychaniem. Kolejnym skutkiem ubocznym diety keto mogą być problemy z nerkami, wątroba, trzustką, niedobory witamin oraz zaparcia spowodowane brakiem błonnika. Skoro jednak nasi przodkowie, nomadzi, wcale nie jadalili węglowodanów i ludzkość przetrwała tysiące lat – my też możemy choć trochę ograniczyć ich ilość.

Dieta keto powinna być prowadzona pod okiem lekarza albo dietetyka. Pod-

fol. Barbara Wiśniowska

GYROS

Składniki: kawałki mięsa drobiowego ■ pomidory w ilości trzy razy większej ■ łyżka oleju kokosowego ■ łyżeczka wiórków kokosowych ■ przyprawa kebab solona w niewielkiej ilości ■ pieprz lub imbir ■ kawałki cebuli

Sposób przygotowania: Małe kawałki mięsa obtaczamy w przyprawach i smażymy krótko na oleju z każdej strony. Podajemy ze świeżymi warzywami.

czas jej stosowania trzeba dużo pić i ani razu nie zapominać o roślinnych składnikach posiłku. Roślin powinno być objętościowo trzy razy więcej niż produktów zwierzęcych. Posiłki powinny być zróżnicowane, np.: jajka z pa-

pryką, orzechy ze śmietaną, mięso z pomidorami, awokado, ryba z sałatą. Można jeść niewielkie ilości roślin strączkowych, jagód, jeżyn i maku. Polecane są zielone warzywa, oleje nierafinowane, grzyby, przyprawy.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – Michał, wokalista
- 1 G – duża antylopa
- 2 E – Stanisław, pisarz
- 3 A – cenny bibelot
- 3 G – syn Abrahama
- 6 A – przywódca sekty
- 6 H – choroba zakaźna
- 8 C – dawna twierdza
- 9 A – ciężkie położenie
- 9 G – firma spożywcza
- 10 E – smar okrętowy
- 11 A – rybackie wioski
- 11 G – ozdoba taleru

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – po kronikarsku
- C 1 – brak powodzenia
- C 8 – część kolumny
- D 3 – oklepny zwrot
- E 1 – drzewo liściaste
- E 8 – treściwy pokarm
- F 4 – szata liturgiczna
- G 1 – arabski dostojnik
- G 8 – cenna u jesiotra
- H 3 – synonim przesądu
- I 1 – mongolski pasterz
- I 8 – ponura dziura
- K 1 – artystka od wystaw

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 21 października na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.05 Sprawa dla reportera; **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl (40); **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (266); **09.05** Czas w las; **09.35** Okrasa łamie przepisy; **10.10** Kłasztorne smaki według Remigiusza Rączki; **10.45** Zmienności (4) – serial TVP; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Misja Zambia – cykl reportaży; **13.15** BBC w Jedyńce: Serengeti II (2) – serial dokumentalny; **14.15** Z pamięci: Kazimiera Iłakowiczówna, cz. 2; **14.25** Weterynarze z sercem; **15.00** Vabank – komedia sensacyjna, reż.: Juliusz Machulski, wyk.: Jan Machulski, Leonard Pietraszak, Witold Pirkosz, Jacek Chmielnik, Krzysztof Kiersznowski; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (56) – serial TVP; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (57) – serial TVP
21.15 Rolnik szuka żony – reality show
22.20 Bilet na księżyc – film obyczajowy, reż.: Jacek Bromski, wyk.: Filip Plawiak, Mateusz Kościukiewicz, Bożena Adamek, Krzysztof Stroiński, Anna Przybylska, Łukasz Simlat
00.30 Assassin's Creed – film akcji, USA 2016, reż.: Justin Kurzel, wyk.: Michael Fassbender, Marion Cotillard, Jeremy Irons, Brendan Gleeson, Charlotte Rampling
02.35 Głos – film TVP
03.45 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.30 Z pamięci: Kazimiera Iłakowiczówna, cz. 2
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.50 Barwy szczęścia (2671) – serial obyczajowy TVP, reż.: Jakub Skoczeń, wyk.: Michał Lesień-Głowacki, Katarzyna Glinka, Hanna Klepacka, Hanna Bieluszko, Marcin Perchuć, Ewelina Serafin, Konrad Skolimowski, Jacek Kałucki, Michał Rolnicki, Oliwier Kozłowski; **06.25** Barwy szczęścia (2672); **07.00** M jak miłość (1675) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.35** The Voice of Poland 13 – Bitwa (12), cz. I – widowisko muzyczne; **12.45** The Voice of Poland 13 – Bitwa (12), cz. II – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2023 (2). Czerwone Gitary – widowisko muzyczne; **16.15** Tak to leciało! – teleturniej muzyczny; **17.05** Lajki!; **17.30** Zaczni od zdrowia; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (specjalny) – teleturniej; **18.55** Na sygnale (387) – serial fabularny TVP; **19.25** Na sygnale (388) – serial fabularny TVP
20.00 Postaw na milion – teleturniej
21.00 Perfekcjonista – film fabularny, USA 2019, reż.: Yuval Adler, wyk.: Diane Kruger, Martin Freeman, Cas Anvar, Rotem Keinan, Lana Ettinger
23.10 Kino bez granic: Niezwyciężony – film akcji, USA 2017, reż.: David Gordon Green, wyk.: Jake Gyllenhaal, Tatiana Maslany, Clancy Brown, Miranda Richardson, Frankie Shaw
01.15 Twój Vincent – film animowany, Wielka Brytania/Polska 2017, reż.: Dorota Kobiela, Hugh Welchman, wyk.: Douglas Booth, Jerome Flynn, Robert Rulaczyk
03.00 Kobieta idzie na wojnę – film fabularny, reż.: Benedikt Erlingsson, wyk.: Halldora Geirharsdóttir, Johann Sigurðsson, David Thor Jonsson
04.45 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda Info; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda Info; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda Info; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda Info; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda Info; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda Info; **09.50** Wronicza 17; **10.59** Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda Info; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda Info; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda Info; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda Info; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda Info; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.24 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda Info
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.52 Pogoda Info
01.05 Wronicza 17
02.15 Minęła 20
03.05 Pogoda Info
03.10 INFO V4+
03.35 Głębia ostrości
04.05 Filmy Dokumentalne
TVP INFO
05.13 Agrobiznes – podsumowanie
05.30 Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Robi; **06.00** Jestem mamą; **06.15** Do światła; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Próba wiary; **11.30** Z Zaczisa na Syberię; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Papież Polak do Rodaków; **12.45** Koncert inauguracyjny w ramach 12. Europejskiego Spotkania Młodzieży Redemptorystowskiej; **14.05** Filmowe życiorysy. Ernesto Cofino – Wszyscy mogą być święci; **14.40** Drzwi do lasu; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **16.45** Prawda a Historia; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Na grzyby; **17.30** Sól Ziemi; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacja dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Moja katolicka rodzina
20.00 Informacja dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacja dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Stan Bezpieczeństwa Państwa
21.55 Muzyczne chwile
22.00 Dulce et decorum est pro Patria mori
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.45 Był taki dzień – 9 października; **06.55** Polozna – film dok.; **08.00** Msza greckokatolicka; **09.05** Wiedźmin (5) – serial fantastyczno-przygodowy; **09.55** Informacje kulturalne; **10.10** W kotle historii; **10.45** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945 (6); **11.10** Przestrzeń pamięci – Muzeum budownictwa ludowego w Sanoku; **11.45** Dania z lotu ptaka; **12.40** Tropikalne wyspy świata. Borneo – serial dok.; **13.40** Wojownicy czasu; **14.25** U Pana Boga w ogródku – komedia; **16.50** Giganci historii; **17.40** Noce i dnie (5) – serial TVP; **18.45** Historia Mediów: Media story – Pałacą troska; **19.20** Mumie starożytnego Egiptu – Spisek Krzyczącej Mumii (2); **20.15** Tajne akta III Rzeszy (6); **21.20** Wielka ucieczka – film przygodowo-histeryczny, USA 1963, reż.: John Sturges, wyk.: Donald Pleasence, Nigel Stock, Steve McQueen, Richard Attenborough, James Donald; **00.15** Kochankowie Roku Tygrysa – film obyczajowy; **02.15** Szerokie tory; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.05 XV Międzynarodowy Konkurs Skrzypowy im. H. Wieniawskiego; **08.00** Nabożeństwo ewangelickie; **09.05** Wschodzące gwiazdy baletu. Pięć lat później – serial dok.; **09.40** Wschodzące gwiazdy baletu. Pięć lat później; **10.20** Robin z Sherwood (6); **11.30** Trzeci punkt widzenia; **12.10** Magiczny Świat Davida Copperfielda – film fabularny; **14.20** Wędrowiec Polski; **14.55** Ballet of Difference – BoD; **15.25** Ballet of Difference – Made For Walking; **15.50** Ballet of Difference – Unibit; **16.25** „Zapatrzeni w siebie” – piosenki Marka Grechuty; **16.50** Zaginionie – odnalezione; **17.15** Niedziela z... Krzesimirem Dębskim; **18.10** Niedziela z... – Szlakiem Kolberga – Krzesimir Dębski; **18.40** Niedziela z... Opole 2022 – String Connection; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Captain Fantastic – film; **22.10** Scena muzyczna – Kobyliski/Truffaz; **23.15** Trzeci punkt widzenia; **23.55** Niewinne – dramat; **02.10** Własne śmieci – film anim.; **02.20** Mój dziwny starszy brat – film anim.; **02.45** Lecą żurawie – melodramat; **04.20** Legendy Rocka: Doo Wop; **04.55** Legendy Rocka: Alt Rock; **05.32** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.40** Ukryta prawda (929); **06.30** Kuchenne rewolucje 12 (12); **07.25** Nowa Maja w ogrodzie 6 (31); **07.55** Akademia ogrodnika (31); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień; **12.25** Mam talent 14 (6); **14.20** Harry Potter i zakon Feniksa – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2007, reż.: David Yates, wyk.: Daniel Radcliffe, Emma Watson, Rupert Grint, Imelda Staunton, Michael Gambon, Robbie Coltrane, Maggie Smith, Ralph Fiennes, Alan Rickman, Gary Oldman, David Thewlis, Emma Thompson; **17.25** Lego Masters 3 (2); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 11 (6); **21.35** Tajemnica zawodowa 2 (6) – serial; **22.40** Niezapomniany – film sensacyjny, USA 2017, reż.: Denise Di Novi, wyk.: Rosario Dawson, Katherine Heigl, Geoff Stults, Isabella Kai, Cheryl Ladd; **00.45** Kuchenne rewolucje 25 (6); **01.40** Największe polskie katastrofy (2) – program dokumentalny; **02.45** Uwaga!; **03.05** Noc Magii; **04.30** Zamieszkać na plaży (9); **04.55** Okazja na dom (4)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.25** Fernando – film animowany; **09.40** Garfield 2 – komedia familijna, Wielka Brytania/USA 2006, reż. Tim Hill, wyk. Meyer Breckin, Jennifer Love Hewitt, Ian Abercrombie, Billy Connolly, Roger Rees; **11.35** Piotruś Królik – film familijny; **13.40** Ninja Warrior Polska (41); **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znamo (171) – program rozrywkowy; **17.40** Ślubne pogotowie Izabeli Janachowskiej (6); **18.50** Wydarzenia – magazyn informacyjny; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (456); **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni (112); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (215); **23.45** Joker – film kryminalny, USA 2015, reż.: Simon West, wyk.: Michael Angarano, Hope Davis, Dominik Garcia-Lorido, Stanley Tucci, Jason Statham, Milo Ventimiglia, Sofia Vergara; **01.45** Pamięć absolutna – thriller s.f., USA/Kanada 2012, reż.: Len Wiseman, wyk.: Jessica Biel, Bokeem Woodbine, Bryan Cranston, Colin Farrell, Kate Beckinsale; **04.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4034); **05.10** Przysięga (733); **06.00** Wspaniałe stulecie (119); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Studio Raban; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (58) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (59) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (313) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** BBC w Jedyńce: Serengeti II (2); **14.00** Wspaniałe stulecie (120) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (734) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4035) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM!

20.30 Leśniczówka (600) – serial TVP

21.00 Teatr Telewizji: Tango – spektakl teatralny, reż.: Jerzy Jaroński, wyk.: Katarzyna Gniewkowska, Jan Englert, Ewa Wiśniewska, Jan Frycz, Marcin Hycnar, Grzegorz Malecki, Kamilla Baar

23.05 Świat bez fikcji – Rosja – Niemcy. Fatalne zauroczenie

00.10 Przylądek strachu – thriller, USA 1991, reż.: Martin Scorsese, wyk.: Robert De Niro, Nick Nolte, Jessica Lange

02.20 Bilet na księżyc – film obyczajowy, reż.: Jacek Bromski, wyk.: Filip Pławiak, Mateusz Kościukiewicz, Krzysztof Stróński, Anna Przybylska, Łukasz Simlat

04.25 Notacje – Stanisław Srokowski

04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (222); **05.30** M jak miłość (1632); **06.20** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Siła rodziny – serial dokumentalny; **06.35** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim – Millennium – serial dokumentalny; **06.55** Rodzinka.pl (182); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama-flesz i Pogoda-flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (107); **11.50** Barwy szczęścia (2672); **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (138); **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (273); **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (65); **15.50** Przepis dnia (25); **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (74) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (139) – serial obyczajowy; **19.30** Barwy szczęścia (2672) – serial obyczajowy TVP

20.00 Przepis dnia (26)

20.10 Barwy szczęścia (2673)

20.45 Kulisy serialu „M jak miłość”

20.55 M jak miłość (1676)

21.40 Miłość i medycyna (13) – serial obyczajowy, Dania 2018, reż.: Roni Ezra, wyk.: Anna Stokholm, Mikkel Hilgart, Molly Blixt Egelind, Jesper Groth

22.40 Anatomia kłamstwa (5) – serial

23.50 Kobieta idzie na wojnę – film fabularny, Francja/Ukraina/Islandia 2018, reż.: Benedikt Erlingsson, wyk.: Halldora Geirharsdóttir, Johann Sigurðsson, David Jonsson

01.40 O mnie się nie martw (9) – serial komediowy TVP

02.40 Perfekcjonistka – film fabularny, USA 2019, reż.: Yuval Adler, wyk.: Diane Kruger, Martin Freeman, Cas Anvar, Rotem Keinan, Lana Ettinger

04.40 Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda Info; **06.30** Info Poranek; **06.46** Pogoda Info; **06.50** Felieton TVP INFO – Ambasador Roku; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda Info; **10.29** Info Dzień; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda Info; **12.00** INFO Raport; **13.29** Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.50** Pogoda Info; **14.59** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** INFO Kultura; **16.50** Rodzina i praca; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.15** Homilia Mszy św. w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej

19.40 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20

21.00 Nie da się ukryć

21.20 Serwis Info Wieczór

21.41 Pogoda Info

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 INFO Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

00.57 Pogoda Info

01.05 Minęła 20

02.00 W tyle wizji

02.35 Serwis Info Wieczór

02.40 W tyle wizji Extra

03.06 Pogoda Info

03.12 O co chodzi

03.40 Filmy Dokumentalne TVP INFO

05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Niemy świadek historii. Puszczą Rudnicka; **06.00** Spektakl teatralny: Powrót posta; **07.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **07.35** Drzwi do lasu; **07.50** Święty na każdy dzień; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Słowo życia; **09.20** Muzyczne chwile; **09.30** Moja katolicka rodzina; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Polka; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Za kratą są zielone drzewa; **15.20** Pożegnanie bohatera. Śp. kpt. Tadeusz Gajda ps. „Tarzan”; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Świadkowie; **17.30** Na łowy; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia

18.15 Rozmowy niedokończone

19.00 Msza święta w intencji ofiar katastrofy smoleńskiej i ojczyzny

20.00 Informacje dnia

20.20 Różaniec

20.50 Myśląc Ojczyzna

21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny

22.00 Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny

22.50 Muzyczne chwile

22.55 Władysław hr. Zamoyski – Pan z Wielkopolski – Władca Tatr – film dokumentalny

00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 10 października; **07.10** Czas honoru (28); **08.00** Ex Libris (512); **08.25** Historia Polski: Chocim 1621 – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Syndykat zabójców; **10.40** Brazylia. Historia naturalna (5) – serial dok.; **11.35** Archiwum zimnej wojny; **12.10** Tajemnice początków Polski – cykl dok.; **13.10** Ucieczka w kajdanach – film fabularny; **14.55** Wszystkie kolory świata – Kongo, serce Afryki – serial dok.; **15.50** Tropikalne wyspy świata. Borneo – serial dok.; **16.45** Flesz historii (609); **17.05** Czas honoru (29); **17.55** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **18.25** Spór o historię; **19.00** Historia Polski: Akcja Burza. To był zbiorowy obowiązek – film dok.; **20.10** Historia w postaciach zapisana: Egipt Tutanchamona i Ramzesa II; **22.45** Sądy, przesady; **23.45** Bunt barbarzyńców (2); **00.45** Info Wilno; **01.00** Szronie torę; **01.35** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **02.05** Sensacje XX wieku; **03.00** Encyklopedia II wojny światowej; **03.25** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.10** Informacje kulturalne; **07.40** Co dalej?; **08.25** Wydarzenie aktualne; **08.55** Zezowate szczęście – komediodramat; **11.00** Reżyserzy: William Wyler; **11.55** O Janku, co psom szyl buty; **12.05** Rouff – film anim.; **12.25** Niedziela z... Krzesimirem Dębskim; **13.30** Panny i wdowy (3); **14.35** Panny i wdowy (4); **16.00** Życie za życie. Maksymilian Kolbe – dramat, Polska/Niemcy 1990, reż.: Krzysztof Zanussi, wyk.: Christopher Waltz, Krzysztof Zalewski, Jerzy Stuhr, Franciszek Pieczka, Jan Peszek, Agnieszka Krukówna; **17.45** Trzeci punkt widzenia; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 4 (1); **20.00** Pluton – dramat wojenny; **22.10** Kronos – Faust; **23.00** Jak pies z kotem – film fabularny; **00.50** Scena muzyczna: Kobyliński/Trufaz – koncert; **01.55** Captain Fantastic – film; **04.00** Informacje kulturalne; **04.25** Gorący czas Montparnasse'u. Śledztwo w sprawie życia, twórczości i losów Modiglianiego – film dok.; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.20 Uwaga!; **05.35** Nowa Maja w ogrodzie 6 (32); **06.00** Akademia ogrodnika (32); **06.10** Ukryta prawda (1313); **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (6); **11.50** Ukryta prawda (1430); **12.55** Tajemnice miłości (21); **14.00** Ukryta prawda (1314); **15.05** Ukryta prawda (1107); **16.10** Ten moment (49); **16.45** Kuchenne rewolucje 18 (14) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1431); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (22); **20.15** Na Wspólnej 20 (3503) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (577); **21.35** Herkules (6) – serial; **22.40** Godziny szczytu II – film sensacyjny, USA 2001, reż.: Brett Ratner, wyk.: Jackie Chan, Chris Tucker, John Lone, Zhang Ziyi, Roselyn Sanchez, Harris Yulin; **00.35** Co za tydzień; **01.25** Na granicy światów (3) – serial; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii; **04.15** Zamieszkać na plaży (10); **04.45** Recepta na stary dom (2); **05.15** Okazja na dom (5)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (293); **09.10** Malanowski i Partnerzy (294); **09.40** Sekrety rodziny (264); **10.40** Dlaczego ja? (1132); **11.40** Gliniarze (335); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1142); **14.40** Dlaczego ja? (1188); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (724); **17.00** Gliniarze (733); **18.00** Pierwsza miłość (3472); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami (130); **22.05** Apocalypso – film fabularny, USA 2006, reż.: Mel Gibson, wyk.: Morris Birdyellowhead, Jonathan Brewer, Dalia Hernández, Rudy Youngblood; **01.05** Sprawiedliwość ulicy – film akcji, USA 2007, reż.: Don E. Faunt-LeRoy, wyk.: Steven Seagal, Kirk B.R. Woller, Liez Carstens, Eddie Griffin, Cory Hart, Carmen Serano; **03.15** Świat według Kiepskich (238); **03.55** Świat według Kiepskich (185); **04.40** Disco Grammy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4035); **05.10** Przysięga (734); **06.00** Wspaniałe stulecie (120); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (59) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (60) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (314) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **13.00** Natura w Jedyne: Tajemnice zwierząt (5); **14.00** Wspaniałe stulecie (121) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (735) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4036) – telenowela TVP; **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.30** Leśniczówka (601) – serial obyczajowy TVP **21.00** Pełny obraz (6) – cykl dokumentalny **21.40** Magazyn Ekspresu Reporterów **22.45** Ocaleni – reality show **23.50** Magazyn śledczy Anity Gargas **00.30** Wierna – film akcji, USA 2016, reż.: Robert Schwentke, wyk.: Shailene Woodley, Theo James, Naomi Watts, Jeff Daniels, Zo Kravitz **02.35** Obóz integracyjny – komedia, Wielka Brytania/USA/Meksyk 2013, reż.: Rob Meltzer, wyk.: Jean-Claude Van Damme, Adam Brody, Dennis Haysbert **04.15** Notacje: Eugeniusz Cydzik **04.30** Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (223); **05.30** M jak miłość (1633) – serial TVP; **06.25** Nieś nadzieję – reportaż; **06.55** Rodzinka.pl (183) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – podbudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama-flesz i Pogoda-flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (108) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2673) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (139) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (274) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (66) – serial; **15.50** Przepis dnia (26); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (75) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (140) – serial obyczajowy **19.30** Barwy szczęścia (2673) – serial obyczajowy TVP **20.00** Przepis dnia (27) **20.10** Barwy szczęścia (2674) – serial obyczajowy TVP **20.40** Kulisy serialu „M jak miłość” **20.55** M jak miłość (1677) – serial TVP **21.55** Miłość i medycyna (14) – serial obyczajowy, Dania 2018, reż.: Roni Ezra, wyk.: Anna Stokholm, Mikkel Hilgart, Molly Blixt Egelind, Jesper Groth **22.55** Anatomia kłamstwa (6) – serial kryminalny **00.10** Ludzkie historie – Kraina miodu – film dokumentalny **01.50** Krzyżacy – film fabularny, reż.: Aleksander Ford, wyk.: Mieczysław Kalenik, Andrzej Szalawski, Grażyna Staniszevska, Aleksander Fogiel, Urszula Modrzyńska, Emil Karewicz, Lucyna Winnicka, Janusz Stachocki **04.45** Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda Info; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda Info; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda Info; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda Info; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.15** Info Kultura; **19.20** O tym się mówi **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Serwis Info Wieczór **21.41** Pogoda Info **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** Info Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.05** Minęła 20 **02.00** W tyle wizji **02.35** Serwis Info Wieczór **02.40** W tyle wizji Extra **03.06** Pogoda Info **03.12** O co chodzi **03.45** Filmy Dokumentalne TVP Info **04.45** wojsko-polskie.pl **05.13** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Filmowe Życiorysy; **06.05** Muzyczne chwile; **06.10** Savionalia; **07.00** Miasteczko Świętej Rodziny – Cotignac; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Wenezuela – San Felix; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.30** Mazurskim szlakiem piękna stworzenia; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w Wierze; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Możesz – 10 przykazań; **13.10** Jej misja trwa; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Inna Teresa; **15.25** Muzeum Powstania Warszawskiego; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Przyroda w Obiektywie; **16.40** Serce i oblicze Boga; **16.55** Sekrety mnichów **17.10** Prosto o gospodarce **17.30** Zostań Żołnierzem RP **17.45** Muzyczne chwile **17.55** Poczet Wielkich Polaków **18.00** Anioł Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Każdy maluch to potrafi **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyzna **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Możesz – 10 przykazań **22.55** Muzyczne chwile **23.00** Pamięć Sybiru **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 11 października; **07.10** Czas honoru (29); **08.00** Flesz historii (609); **08.30** Historia Polski: Akcja Burza. To był zbiorowy obowiązek – film dok.; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Pojedynek w Wenlo; **10.45** Dzieje człowieka ubranego – Buty; **11.15** Przestrzeń pamięci; **11.50** Doceńalam każdy przeżyty dzień – film dok.; **12.50** Mumie starożytnego Egiptu (2); **13.45** Historia w postaciach zapisana: Cesarzowa Sissi – miłość, chwala i tragedia; **15.25** Położna – film dok.; **16.15** Księża wolności 1914–1981 – ks. Roch Łaski; **16.40** Czas honoru (30); **17.30** Na bitewnym szlaku (7); **17.55** Nowy początek. Jak wymyślono II RP; **18.25** Oblicza wojny (17); **19.05** Historia Polski: Płaterówki – film dok.; **20.10** Gulag – Budowanie imperium (1); **21.10** Wojna koreańska – Zapomniana wojna; **22.05** Wielka ucieczka – film przygodowo-historyczny; **00.55** Info Wilno; **01.10** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.45** Sensacje XX wieku; **02.45** Encyklopedia II wojny światowej; **03.20** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.05 Co się dzieje (122); **07.40** Informacje kulturalne; **08.10** Wędrowiec Polski; **08.50** Którędy po sztuce; **09.10** Życie za życie. Maksymilian Kolbe – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 4 (1); **12.15** Kod origami – film dok.; **13.20** Panny i wdowy (5) – serial TVP; **14.20** Siedlisko (1) – serial TVP; **15.55** Pacjorki jednego różańca – dramat, reż.: Kazimierz Kutz, wyk.: Marta Straszna, Augustyn Halota, Jan Bogdół, Franciszek Pieczka, Róża Rychter, Ewa Wiśniewska, Stanisław Zaczek; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 4 (2); **20.00** Wstęp do spektaklu; **20.10** Ferdynand; **21.45** Blue Jasmine – komediodramat, USA 2013, reż.: Woody Allen; **23.35** Młoda Polska: Play – film krótkometrażowy; **00.05** Co dalej?; **00.35** Jak pies z kotem – film fabularny, reż.: Janusz Kondratiuk; **02.30** Informacje kulturalne; **02.55** Moskwa nie wierzy łzom – dramat; **05.20** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.54** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1314) – program obyczajowy; **07.05** Kuchenne rewolucje 18 (14) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (22); **11.50** Ukryta prawda (1431) – program obyczajowy; **12.55** Tajemnice miłości (22); **14.00** Ukryta prawda (1315); **15.05** Ukryta prawda (1108) – program obyczajowy; **16.10** Ten moment (50); **16.45** Kuchenne rewolucje 19 (1) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1432); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (23); **20.15** Na Wspólnej 20 (3504) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (578); **21.35** Ślub od pierwszego wejścia 8 (6); **22.40** Kuba Wojewódzki 17 (6); **23.45** Superwizjer (1252) – magazyn reporterów; **00.20** Herkules (6) – serial; **01.25** Zabójcza broń 3 (5) – serial; **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.05** Zamieszkać na plaży (11); **04.35** Recepta na stary dom (3); **05.05** Okazja na dom (6)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (295); **09.10** Malanowski i Partnerzy (296); **09.40** Sekrety rodziny (265); **10.40** Dlaczego ja? (1133); **11.40** Gliniarze (336); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1143); **14.40** Dlaczego ja? (1189); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (725); **17.00** Gliniarze (734); **18.00** Pierwsza miłość (3473); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polska (42); **22.05** Transformers: Zemsta upadłych – film s.f., USA 2009, reż.: Michael Bay, wyk.: Josh Duhamel, Megan Fox, Tyrese Gibson, Shia LaBeouf, John Turturro; **01.20** Szalony lot – film akcji, USA/Wielka Brytania/Rumunia 2007, reż.: Michael Keusch, wyk.: Steven Seagal, Mark Bazeley, David Alki, Angus MacInnes, Ciera Payton, Steve Toussaint; **03.35** Świat według Kiepskich (208); **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4036); **05.10** Przysięga (735); **06.00** Wspaniałe stulecie (121); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (60) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (61) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (315) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **13.00** Natura w Jedyne: Tajemnice zwierząt. Chemicy (6) – cykl dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (122); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (736); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (4037); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.50** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.00 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (602) – serial obyczajowy TVP

20.55 Piłka nożna – Liga Mistrzów 2022 – 4. kolejka

23.10 Historia bez tajemnic: Jack Lemmon – nieprzeciętny Everyman – film dokumentalny, Francja 2019, reż.: Julia Kuppenberg, Clara Kuppenberg

00.15 Okup za córkę – film fabularny, USA/Kanada 2019, reż.: Doug Campbell, wyk.: Scottie Thompson, McKinley Blehm

01.55 Prokurator (5) – serial kryminalny TVP

02.50 Karmazynowe wesele (6) – serial

03.50 wojsko-polskie.pl (40)

04.25 Notacje: Mariusz Chwędczuk

04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (224) – serial fabularny TVP; **05.30** M jak miłość (1634) – serial TVP; **06.25** Pozyteczni.pl; **06.55** Rodzinka.pl (184) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama-flesz i Pogoda-flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (109) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2674) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (140) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (275) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (67) – serial; **15.55** Przepis dnia (27); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (76) – serial obyczajowy; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (141) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2674)
19.55 Przepis dnia (28)
20.05 Barwy szczęścia (2675)
20.35 Kulisy seriali „Na dobre i na złe” i „Na sygnale”

20.50 Na dobre i na złe (856) – serial TVP

21.55 Miłość i medycyna (15) – serial obyczajowy, Dania 2018, reż.: Roni Ezra, wyk.: Anna Stokholm, Mikkel Hilgart, Molly Blixt Egelind, Jesper Groth

22.55 Zdrójca (1) – serial sensacyjny, Estonia 2018, reż.: Ergo Kuld

00.10 Jesienne szczęście – film obyczajowy, USA 2020, reż.: Gary Yates, wyk.: Nikki DeLoach, Andrew W. Walker, Daina Leitold

01.50 Medyceusze Wspaniali (15) – serial kostiumowy

03.00 Wytrwałość – film dok.

04.25 Za marzenia (4) – serial TVP

05.15 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda Info; **06.30** Info Poranek; **06.53** Pogoda Info; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda Info; **10.29** Info Dzień; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda Info; **12.00** Info Raport; **13.29** Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.15** Info Kultura; **19.20** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda Info
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda Info
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda Info
03.12 O co chodzi
03.45 Filmy Dokumentalne TVP Info
04.47 Info V4+
05.13 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Tam, gdzie Bóg płacze; **06.05** Brat naszego Boga; **07.25** Pierwszy zmysł; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści biblijne – historie animowane z Nowego Testamentu; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audyencja Generalna z Watykanu; **11.00** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** Sympozjum o bezpieczeństwie energetycznym; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zainspirowani muzyką; **14.55** Mojżesz – 10 przykazań; **15.00** Kuźnia Redemptorystów; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszynski – historia; **17.00** Po stronie prawdy; **17.50** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień – program religijny

19.30 Opowieści z Księgi Cnót – serial animowany dla dzieci

20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny

22.55 Muzyczne chwile
23.05 Wyjście – film dokumentalny

00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 12 października; **07.10** Czas honoru (30); **08.05** Nowy początek. Jak wymyślono II RP; **08.40** Historia Polski: Płaterówki; **09.35** Informacje kulturalne; **09.55** Sensacje XX wieku: Mata Hari; **10.50** Szmaragdowa oaza w Brazylii – film dok.; **11.50** Oblicza wojny (17); **12.25** Kuba – rewolucja od kuchni; **13.20** Wszystkie kolory świata – Luizjana, kreolska Ameryka; **14.20** Saga prastarej puszczy; **15.25** Gulag – Budowanie imperium (1); **16.20** Flesz historii; **16.30** Przestrzeń pamięci; **17.00** Czas honoru (31); **17.55** Nie taka prosta historia; **18.20** W PRL-u; **19.00** Historia Polski: Ostatnia droga Edyty Stein; **19.55** Lotnictwo w pierwszej wojnie światowej; **21.00** Bunt barbarzyńców (2); **22.05** Plac Zbawiciela – dramat, reż.: Joanna Kos-Krauze, Krzysztof Krauze, wyk.: Jowita Budnik, Arkadiusz Janiczek, Ewa Wencel, Jerzy Gudejko; **23.55** Info Wilno; **00.15** W sercu ją noszę – reportaż; **00.50** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku: Mata Hari; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **02.45** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.30** Informacje kulturalne; **08.00** Co dalej?; **08.30** Do dzieła; **09.00** Paciorki jednego różańca – dramat; **11.00** Rodzina Durrellów 4 (2); **12.15** Biblijne zoo – film dok.; **13.30** Siedlisko (2) – serial TVP; **14.35** Siedlisko (3) – serial TVP; **16.00** Cafe pod Minogą – komedia; **17.40** Ktoś po sztuce; **17.50** Przestrzeń pamięci; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 4 (3); **20.00** Niebo nad Berlinem – film fabularny, Francja/Niemcy 1987, reż.: Wim Wenders, wyk.: Bruno Ganz, Solveig Dommartin, Otto Sander, Peter Falk; **22.20** Mistrz i Małgorzata (6) – serial; **23.25** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. Henryka Wieniawskiego – podsumowanie 1 etapu (studio); **00.20** Więcej niż fikcja – Etgar Keret. To się zdarzyło naprawdę – film dok.; **01.40** RAD. Trio feat. Candy Dulfer in concert. Baloise Session 2018; **02.55** Blue Jasmine – komediodramat; **04.35** Play – film krótkometrażowy; **04.55** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1315); **07.05** Kuchenne rewolucje 19 (1) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (23); **11.50** Ukryta prawda (1432); **12.55** Tajemnice miłości (23); **14.00** Ukryta prawda (1316); **15.05** Ukryta prawda (1109); **16.10** Ten moment (51); **16.45** Kuchenne rewolucje 19 (2) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1433); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (24); **20.15** Na Wspólnej 20 (3505) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (579); **21.35** Top Model 11 (6); **23.10** Jurassic World – film przygodowy, USA 2015, reż.: Colin Trevorrow, wyk.: Chris Pratt, Bryce Dallas Howard, Irrfan Khan, Vincent D'Onofrio, Ty Simpkins, Nick Robinson; **01.40** Tajemnica zawodowa 2 (6) – serial; **02.50** Superwizjer (1252) – magazyn reporterów; **03.25** Noc Magii; **04.50** Uwaga!; **05.10** Zamieszkać na plaży (12)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (297); **09.10** Malanowski i Partnerzy (298); **09.40** Sekrety rodziny (266); **10.40** Dlaczego ja? (1134); **11.40** Gliniarze (337); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1144); **14.40** Dlaczego ja? (1190); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (726); **17.00** Gliniarze (735); **18.00** Pierwsza miłość (3474); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Hell's Kitchen – Piekielna Kuchnia (67); **21.35** Świat według Kiepskich (583); **22.05** Klik: i robisz, co chcesz – komedia, USA 2006, reż.: Frank Coraci, wyk.: Adam Sandler, Kate Beckinsale, David Hasselhoff, Henry Winkler, Sean Astin, Christopher Walken; **00.35** To dopiero początek – komedia, USA 2017, reż.: Ron Shelton, wyk.: Elizabeth Ashley, Morgan Freeman, Headly Glennie, Tommy Lee Jones, Joe Pantoliano, Russo Rene; **02.40** Wielki Biały Ninja – komedia, USA 1997, reż.: Dennis Dugan; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4037); **05.10** Przysięga (736); **06.00** Wspaniałe stulecie (122); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Pełnia Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (61) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (62) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (316) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce: Demokracja wśród zwierząt (1); **14.00** Wspaniałe stulecie (123); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (737); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4038); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (603) – serial TVP
21.00 Na sygnale (389) – serial fabularny TVP

21.35 Sprawa dla reportera
22.35 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.15 Magazyn kryminalny 997
00.05 Magazyn Ekspresu Reporterów
01.10 Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show
01.50 Londyńczycy (7) – serial obyczajowy TVP, reż.: Maciej Migaś, wyk.: Natalia Rybicka, Marcin Bosak, Przemysław Sadowski, Lesław Żurek, Rafał Więckiewicz, Grażyna Barszczewska, Rafał Maćkowiak, Gabriela Muskała, Michał Włodarczyk

02.45 Ocaleni – reality show
03.50 Magazyn śledczy Anity Gargas
04.20 Notacje: Józef Piłsudski
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 M jak miłość (1635) – serial TVP; **06.20** Smaki świata – po bałkańsku (41); **06.55** Rodzinka.pl (185) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama-flesz i Pogoda-flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** W drodze do jedności i doskonałości – film dokumentalny; **11.50** Barwy szczęścia (2675) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (141) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (276) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (68) – serial; **15.55** Przepis dnia (28); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (77) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (142) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2675)
20.00 Przepis dnia (29)
20.10 Barwy szczęścia (2676)
20.40 Kulisy serialu „Ojciec Mateusz”
20.55 Ojciec Mateusz (360) – serial kryminalny TVP

21.55 Miłość i medycyna (1) – serial obyczajowy, Dania 2018, reż.: Roni Ezra, wyk.: Anna Stokholm, Mikkel Hilgart, Molly Blixt Egelind, Jesper Groth
22.55 Zdrój (2) – serial sensacyjny
00.10 Chłód w lipcu – film kryminalny, USA 2014, reż.: Jim Mickle, wyk.: Michael C. Hall, Sam Shepard, Don Johnson, Vinessa Shaw
02.10 Witamy u Hartmannów – komedia, Niemcy 2016, reż.: Simon Verhoeven, wyk.: Senta Berger, Heiner Lauterbach, Palina Rojinski, Florian David Fitz
04.15 Gomorra (32) – serial
05.10 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda Info; **06.30** Info Poranek; **06.53** Pogoda Info; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.29** Info Poranek; **10.21** Pogoda Info; **10.29** Info Dzień; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda Info; **12.00** Info Raport; **13.29** Info Dzień; **13.51** Pogoda Info; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.15** Info Kultura; **19.20** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda Info
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda Info
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda Info
03.12 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP Info
04.15 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Pierre Teilhard de Chardin; **05.55** Święty na każdy dzień; **06.00** Audycja Generalna Ojca Świętego Franciszka z Watykanu; **07.00** Po stronie prawdy; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Poznajemy Polskę; **08.55** Święty na każdy dzień; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Opowieści z Księgi Cnót; **09.45** Muzyczne chwile; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Mysłąc Ojczyzna; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia obiecana; **13.05** 180 lat na zdrowie; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Polscy werbiści w Brazylii Centralnej; **14.40** Lotte małopolska Inka wczoraj i dzisiaj; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **16.35** Zew natury

17.05 Akademia pro-life
17.10 Historie obozowe
17.30 Odpowiedzialni za Kościół
17.55 Poczet Wielkich Polaków
18.00 Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Przysięga i bohaterowie
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Głos Polski
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia obiecana – serial fabularny
22.45 Na przekór ciemności – program historyczny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 13 października; **07.10** Czas honoru (31); **08.00** W kotie historii; **08.35** Historia Polski: Ostatnia droga Edyty Stein; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Bitwa pod Mokrą; **10.40** Flesz historii – ekstra; **10.50** W sprawie Ducha – film dok.; **11.45** W PRL-u; **12.20** Doktor Murek (3); **13.25** Normandia. Ostatni bohaterowie desantu (1); **14.25** Planety: Mars (2); **15.30** Lotnictwo w pierwszej wojnie światowej; **16.30** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **16.40** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **16.50** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.15** Czas honoru (32); **18.05** Historia Mediów: Media story – Pałaca troska; **18.30** Archiwum zimej wojny; **19.10** Historia Polski: Tajemnice astronomii Kopernika; **20.05** Malowanie i śpiewanie. Jan Kąty Pawłuskiewicz; **21.05** Belmondo Wspaniały – film dok.; **22.00** Ekspertyza; **22.30** Sądy, przysięgi; **23.20** Król Bibi: życie i role Beniamina Netanjahu – film dok.; **00.25** Info Wilno; **00.45** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.15** Sensacje XX wieku; **02.05** Encyklopedia II wojny światowej; **02.35** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.40** Informacje kulturalne; **08.10** Zaginione – odnalezione; **08.35** Dziką Muzyką – Granie do nieba – skrzypkowie Radomskich; **09.15** Cafe pod Minogą – komedia; **11.00** Rodzina Durrellów 4 (3); **12.15** T.S. Eliot – w poszukiwaniu szczęścia – film dok.; **13.15** Siedlisko (4); **14.20** Siedlisko (5); **15.20** Janio Wodnik – film obyczajowy, reż.: Jan Jakub Kolski, wyk.: Franciszek Pieczka, Grażyna Błęcka Kolska, Bogusław Linda, Katarzyna Aleksandrowicz, Olgierd Łukasiewicz; **17.15** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – the best of 1 etap; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Rodzina Durrellów 4 (4) – serial; **20.00** Wstęp do filmu „Zwierciadło”; **20.10** Zwierciadło – film fabularny; **22.05** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **22.45** Malowanie i śpiewanie. Jan Kąty Pawłuskiewicz; **23.50** Gomorra (13); **00.55** Co dalej?; **01.35** Niebo nad Berlinem – film fabularny; **03.45** Informacje kulturalne; **04.10** Visconti – między prawdą a pasją – film dok.; **05.15** Teledyski; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1316); **07.05** Kuchenne rewolucje 19 (2); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (24); **11.50** Ukryta prawda (1433); **12.55** Tajemnice miłości (24); **14.00** Ukryta prawda (1317); **15.05** Ukryta prawda (1110); **16.10** Ten moment (52); **16.45** Kuchenne rewolucje 19 (3) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1434); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku 17 (25); **20.15** Na Współnej 20 (3506) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (580); **21.35** Kuchenne rewolucje 25 (7); **22.45** Sztuka kochania: Historia Michałiny Wisłockiej – film obyczajowy, Polska 2017, reż.: Maria Sadowska, wyk.: Magdalena Boczerska, Eryk Lubos, Piotr Adamczyk; **01.10** Kac Vegas III – film komedia, USA 2013, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Ken Jeong, John Goodman, Melissa McCarthy, Heather Graham; **03.20** Uwaga!; **03.40** Noc Magii; **05.00** Zamieszkać na plaży (13); **05.25** Okazja na dom (7)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (299); **09.10** Malanowski i Partnerzy (300); **09.40** Sekrety rodziny (267); **10.40** Dlaczego ja? (1135); **11.40** Gliniarze (338); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1145); **14.40** Dlaczego ja? (1191); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (727); **17.00** Gliniarze (736); **18.00** Pierwsza miłość (3475); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (271); **21.05** Przyjaciółki (237); **22.05** Erin Brockovich – dramat, USA 2000, reż.: Steven Soderbergh, wyk.: Julia Roberts, Albert Finney, Aaron Eckhart, Peter Coyote, Marg Helgenberger; **01.00** Mamuśka – komedia, USA 1998, reż.: Chris Columbus, wyk.: Julia Roberts, Susan Sarandon, Ed Harris, Jena Malone, Liam Aiken, Lynn Whitfield; **03.45** Kabaret Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkupy TV Okazje

TVP 1

04.40 Klan (4038); **05.10** Przysięga (737); **06.00** Wspaniałe stulecie (123); **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (62) – serial TVP; **09.40** Komisarz Alex (63) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (317) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Natura w Jedyńce: Demokracja wśród zwierząt (2) – film dokumentalny; **14.00** Wspaniałe stulecie (124) – serial kostiumowy; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (738) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (4039); **18.20** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.20** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (361) – serial TVP
21.25 Kulisy serialu „Na sygnale”
21.35 Na sygnale (390) – serial TVP
22.15 Jutro nie umiera nigdy – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania 1997, reż.: Roger Spottiswoode, wyk.: Pierce Brosnan, Jonathan Pryce, Michelle Yeoh, Teri Hatcher

00.25 Drapieżnik – thriller, USA 2007, reż.: Wai Keung Lau, wyk.: Richard Gere, Claire Danes, KaDee Strickland, Ray Wise, Russell Sams, Avril Lavigne
02.15 S. W. A. T. – Jednostka specjalna (53) – serial
03.10 Ratownicy (6) – serial TVP
03.55 Magazyn kryminalny 997
04.40 Notacje: Zofia Klusek-Daniszevska
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 M jak miłość (1636) – serial TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się: Karolina Kapata; **06.55** Rodzinka.pl (186) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama-flesz i Pogoda-flesz; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Zaczynaj od zdrowia; **11.50** Barwy szczęścia (2676) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (142) – serial obyczajowy; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (277) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (69) – serial; **15.55** Przepis dnia (29); **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (78) – serial obyczajowy, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (143) – serial obyczajowy

19.30 Barwy szczęścia (2676)
20.00 Przepis dnia (30)
20.10 Barwy szczęścia (2677)
20.45 Roztańczony Narodowy – koncert

22.15 Roztańczony Narodowy – koncert

23.15 Kino relaks: Love, Rosie – komedia, USA/Niemcy 2014, reż.: Christian Ditter, wyk.: Lily Collins, Sam Claflin, Christian Cooke

01.10 Chłód w lipcu – film kryminalny, USA 2014, reż.: Jim Mickle, wyk.: Michael C. Hall, Sam Shepard, Don Johnson, Vinessa Shaw

03.10 Jesienne szczęście – film obyczajowy, USA 2020, reż.: Gary Yates, wyk.: Nikki DeLoach, Andrew W. Walker, Daina Leitold

04.40 Rodzinka.pl – serial TVP
05.05 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda Info; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda Info; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda Info; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda Info; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda Info; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.50** Pogoda Info; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.49** Pogoda Info; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.15** Info Kultura; **19.20** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda Info
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.10 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda Info
01.05 Forum
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda Info
03.12 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.38 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Anioł Dobroci; **06.00** Prawdziwie spada z nieba; **07.00** Misja Bilaj; **07.30** Historie obozowe; **07.45** Muzyczne chwile; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Jestem mamą; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Głos Polski; **11.35** Wodziejski maraton; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia obiecana; **13.05** Świat widziany sercem; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament; **16.40** Prosto o gospodarce; **17.00** Życie z Pasją; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
19.00 Warto zauważyć... w mijającym tygodniu
19.30 Król Chwały
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzną
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia obiecana – serial fabularny
22.45 Muzyczne chwile
22.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”
23.00 Bogu się podobać
23.30 Orędowniczka w codzienności
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 14 października; **07.10** Czas honoru (32); **08.05** Kuchnia dwudziestolecia (24); **08.35** Historia Polski: Tajemnice astronomii Kopernika; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Czerwona orkiestra; **10.45** Malowanie i śpiewanie. Jan Kanty Pawluśkiewicz – film dok.; **11.40** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **12.10** Alfabet Andrzeja Dobosza; **12.35** Doktor Murek (4); **13.40** Opowieści o Yellowstone (3); **14.40** Północne Włochy z lotu ptaka; **15.45** Geniusze i marzyciele. Zygmunt Puławski; **16.50** Ex Libris (513); **17.15** Czas honoru (33); **18.05** Z wieszaka historii (2): Pleć i ubiór; **18.35** Normandia. Ostatni bohaterowie desantu (1) – film dok.; **19.35** Historia Polski: Kościuszkowski. Przewodnik bardzo współczesny; **20.45** Teatr Telewizji: Nie-Boska komedia; **22.45** Operacja Foxley. Zabić Hitlera; **23.50** Tajemnice III Rzeszy 2 (3) – cykl dok.; **00.45** Info Wilno; **01.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.35** Sensacje XX wieku; **02.35** Encyklopedia II wojny światowej; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Wydarzenie aktualne; **07.25** Kronos – Faust; **08.15** Rodzina Durrellów 4 (4); **09.30** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2, cz. 1; **12.00** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2, cz. 1; **13.45** Siedlisko (6); **14.50** Siedlisko (7); **15.55** Reżyserzy: Sam Peckinpah; **17.00** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2 (dzień 1); **19.00** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2 (dzień 1); **20.15** Informacje kulturalne; **20.45** Wstęp do filmu „Dersu Uzala”; **20.50** Dersu Uzala – dramat, Japonia/ZSRR 1975, reż.: Akira Kurosawa, wyk.: Svetlana Danilchenko, Dmitri Korshikov, Maksim Munzuk, Yuri Solomin; **23.20** Zaginionie – odnalezienie; **23.50** Dorian Gray. Portret Oscara Wilde’a – film dok.; **00.55** Górra (14) – serial; **02.10** Norma – film anim.; **02.15** Cykl – film anim.; **02.20** Red Light Train – film anim.; **02.35** Zwierniadowo – film fabularny; **04.25** Teledyski; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1317); **07.05** Kuchenne rewolucje 19 (3) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku 17 (25); **11.50** Ukryta prawda (1434); **12.55** Tajemnice miłości (25); **14.00** Ukryta prawda (1318); **15.05** Ukryta prawda (1111); **16.10** Ten moment (53); **16.45** Kuchenne rewolucje 19 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1435); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Lego Masters 3 (3); **21.35** Jurassic World: Upadłe królestwo – film przygodowy, USA 2018, reż.: J.A. Bayona, wyk.: Chris Pratt, Bryce Dallas Howard, Rafe Spall, Justice Small, Daniella Pineda, James Cromwell, Jeff Goldblum, Geraldine Chaplin; **00.10** Uniwersalny żołnierz – film s.f., USA 1992, reż.: Roland Emmerich, wyk.: Jean-Claude Van Damme, Dolph Lundgren, Ally Walker, Ed O’Ross, Jerry Orbach; **02.30** Kuba Wojewódzki 17 (6); **03.35** Noc Magii; **05.00** Uwaga!; **05.20** Zamieszkać na plaży (14)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (301); **09.10** Malanowski i Partnerzy (302); **09.40** Sekrety rodziny (268); **10.40** Dlaczego ja? (1136); **11.40** Gliniarze (339); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1146); **14.40** Dlaczego ja? (1192); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (728); **17.00** Gliniarze (737); **18.00** Pierwsza miłość (3476); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znamo (172); **22.05** Ant-Man i Osa – film s.f., USA 2018, reż.: Reed Peyton, wyk.: Bobby Cannavale, Michael Douglas, Laurence Fishburne, Judy Greer, Lilly Evangelina, Michael Pena, Michelle Pfeiffer, Paul Rudd; **00.45** Klik: i robisz, co chcesz – komedia, USA 2006, reż.: Frank Coraci, wyk.: Adam Sandler, Kate Beckinsale, David Hasselhoff, Henry Winkler, Sean Astin, Christopher Walken; **03.00** Świat według Kiepskich (583); **03.35** Świat według Kiepskich (584); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teledyski TV Okazje

TVP 1

05.05 Mister Twister – Ostrożnie jak z jajkiem (35); **05.30** Mister Twister – Drzewo genealogiczne (36); **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** **Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojско-polskie.pl (41); **08.45** Pełnosprawni (471); **09.20** Fascynujący świat – Wszystko, co o tobie wiemy – film dokumentalny; **10.20** Sprawa dla reportera; **11.20** Noce i dnie (6) – serial TVP; **12.30** Gwiazdy w południe: Najgorszy rewolwerowiec Dzikiego Zachodu – komedia, USA 1968, reż.: Alan Rafkin, wyk.: Pat Morita, Don Knotts, Barbara Rhoades, Jackie Coogan; **14.10** Z pamięci; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (218) – serial kryminalny TVP; **15.55** Rolnik szuka żony – reality show; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Ojciec Mateusz (361) – serial kryminalny TVP; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.00 Rozmowa z kard. Kazimierzem Nyczem z okazji XXII Dnia Papieskiego
20.10 Pogoda
20.14 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (219) – serial TVP
21.35 Hit na sobotę: Ikar. Legenda Mietka Kosza – film fabularny, reż.: Maciej Pieprzycza, wyk.: Barbara Wypych, Marek Pyś, Magdalena Schejbal, Tomasz Schimschneider, Robert Talarczyk
23.45 Kula w łeb – film fabularny, Szwajcaria/Indie/USA 2012, reż.: Walter Hill, wyk.: Sylvester Stallone, Jason Momoa
01.25 Vabank II, czyli riposta – komedia sensacyjna
03.15 Jaka to melodia?
04.15 Film dokumentalny
04.45 Z pamięci
04.50 Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2673) – serial obyczajowy TVP, reż.: Jakub Skoczeń, wyk.: Michał Lesień-Głowacki, Katarzyna Glinka, Olivier Kozłowski, Julia Zielińska, Marieta Żukowska, Lesław Żurek, Piotr Ligienza, Maria Świłpa, Wiktoria Gąsiewska, Monika Dryl; **05.50** Barwy szczęścia (2674) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2675) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1676) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda-flesz; **12.15** Rodzinny ekspres – Blask Prawdy, XXII Dzień Papieski; **12.55** Tak to leciało! – teleturniej muzyczny; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.30** Kolo fortuny – teleturniej; **15.05** Szansa na sukces. Opole 2023 (2). Czerwone Gitary – widowisko muzyczne; **16.00** Gala wręczenia nagród TOTUS TUUS 2022 – koncert; **17.10** Smaki świata – po bałkańsku (42); **17.45** Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Postaw na milion – teleturniej; **19.35** Lajki!
20.00 The Voice of Poland 13 – Bitwa (13), cz. I – widowisko muzyczne
21.10 The Voice of Poland 13 – Bitwa (13), cz. II – widowisko muzyczne
22.15 The Voice of Poland 13 – Bitwa (13), cz. I – widowisko muzyczne
23.30 The Voice of Poland 13 – Bitwa (13), cz. II – widowisko muzyczne
00.45 Kabaret. Super Show Dwójki (26)
01.50 Love, Rosie – komedia, USA/Niemcy 2014, reż.: Christian Ditter, wyk.: Lily Collins, Sam Claflin, Christian Cooke
03.45 Ciemna strona Wenus – dramat obyczajowy, reż.: Radosław Piwowarski, wyk.: Agnieszka Wagner, Jan Englert, Paweł Deląg, Anna Przybylska, Marcin Jędrzejewski
05.20 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda Info; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda Info; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda Info; **07.31** Info Poranek; **07.50** Bezpieczna jazda; **08.00** Info Poranek; **08.22** Pogoda Info; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Info Dzień weekend; **10.22** Pogoda Info; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda Info; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda Info; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda Info; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda Info; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda Info; **15.00** Debata TVP Info; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info med; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiecym okiem; **18.52** Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.15 Śledczym okiem
21.40 Serwis Info Wieczór weekend
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 Info Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda Info
01.05 Salon dziennikarski
02.00 Minęła 20
02.52 Pogoda Info
03.25 Filmy Dokumentalne TVP Info
04.25 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.30** Grani-ca – film dokumentalny; **06.15** Musical – Życie Maryi; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Inauguracja Roku Akademickiego w AKSiM – transmisja naukowa; **11.30** Święty na każdy dzień; **11.35** Retrospekcja; **11.40** Polski Punkt Widzenia; **12.00** Inauguracja Roku Akademickiego w AKSiM – transmisja nabożeństwa; **14.00** Ocalić od zapomnienia – program edukacyjny; **14.10** Muzyczne chwile; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Natura Obiektywnie; **15.00** Regal; **15.30** Wierzę w Boga; **15.55** Święty na każdy dzień; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Wilhelm Pluta – „biskup rodziny”; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Wolność Słowa; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański**
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Manna z Nieba – program religijny dla dzieci
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec**
20.50 Mysłąc Ojczyzna
21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Głos serca – serial fabularny
22.45 Święty na każdy dzień
22.50 Otto Schimek wierny sumieniu – film dokumentalny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 15 października; **07.00** Park Narodowy Gór Stołowych – film dok.; **07.55** Wojownicy czasu – Reduty wrześnie, czyli przedmoście kałuźskie 1939 – cykl reportaży; **08.35** Wiedźmin (6) – serial fantastyczno-przygodowy; **09.30** Informacje kulturalne; **09.45** W Polskę jedziemy – magazyn; **10.20** Planety – Mars (2); **11.20** Wszystkie kolory świata – Burgundia – serce Francji – serial dok.; **12.20** Tajemnica olbrzymów epoki lodowcowej – film dok.; **13.25** Z wieszaka historii (3) – magazyn; **14.00** U Pana Boga za miedzą – komedia; **15.55** Nie taka prosta historia: Gomorra; **16.30** Opowieści o Yellowstone (3) – cykl dok.; **17.30** Spór o historię – Bitwa pod Budziszynem, debata; **18.10** Noce i dnie (6) – serial TVP; **19.00** Giganci historii; **19.50** Rok 1982. Kalendarium (41); **20.05** Gerninal; **22.50** Historia w postaciach zapisana: Genialny Leonardo da Vinci – cykl dok.; **01.15** Paciorki jednego różańca – dramat; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.10 Ostatni swing – film dok.; **08.25** Czarne chmury (9) – serial TVP; **09.30** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2 (część 2); **11.55** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2 (część 2); **13.35** Film dokumentalny o Domeyce; **14.35** Nie lubię poniedziałku – komedia, reż.: Tadeusz Chmielewski, wyk.: Mieczysław Czechowicz, Jerzy Turek, Halina Kowalska, Bohdan Łazuka; **16.25** Do dzieła; **17.00** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2 (dzień 2); **19.00** 16. Międzynarodowy Konkurs Skrzypcowy im. H. Wieniawskiego – etap 2 (dzień 2); **20.15** Informacje kulturalne; **20.35** Nasz najlepszy rok – film obyczajowy, Francja 2017, reż.: Cedric Klapisch, wyk.: Pio Marmai, Anna Girardot, Francois Civil; **22.40** Twarz w twarz – western; **00.25** Dersu Uzala – dramat; **02.55** Informacje kulturalne; **03.15** Przemasz, czy tu biją? – film sensacyjny
05.15 Tamte lata, tamte dni: Krystyna Tkacz; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (930) – program obyczajowy; **07.05** Kuchenne rewolucje 12 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (893) – serial; **13.30** MasterChef 11 (6) – program kulinarno-rozrywkowy; **15.10** Top Model 11 (6); **16.45** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (6); **17.50** MądrzeGotujemy z Katarzyną Bosacką (7); **17.55** Kuchenne rewolucje 25 (7) – program kulinarno-rozrywkowy; **19.00** Fakty – serwis informacyjny; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent 14 (7); **21.45** Nietykalni – film obyczajowy, Francja 2011, reż.: Olivier Nakache, Éric Toledano, wyk.: Françoise Cluzet, Omar Sy, Anne Le Ny, Audrey Fleurot; **00.00** Prawda czy wyzwanie – horror, USA 2018, reż.: Jeff Wadlow, wyk.: Lucy Hale, Tyler Posey, Violet Beane, Sophia Ali; **02.10** Na granicy światów (3) – serial; **03.15** Uwaga!; **03.35** Noc Magii; **04.55** Recepta na stary dom (6)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.00** Piotruś Pan – film familijny; **10.10** Ewa go-tuje (461); **10.40** Nasz Nowy Dom (271); **11.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (40); **12.45** Górale (21); **13.15** Górale (22); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (121); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (122); **14.40** Rolnicy. Podlasie (26); **15.45** Więzienie (30); **16.15** Więzienie (31); **16.45** Więzienie (32); **17.15** Więzienie (33); **17.45** Chłopaki do wzięcia (275); **18.15** Chłopaki do wzięcia (276); **18.50** Wydarzenia; **19.15** Prezydenci i Premierzy; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Doda. 12 kroków do miłości (7); **21.00** Piękna i bestia – film familijny, USA 2017, reż. Bill Condon, wyk. Emma Watson, Dan Stevens, Luke Evans, Kevin Kline, Josh Gad, Ewan McGregor, Stanley Tucci, Emma; **23.15** Pociąg z forsą – komedia sensacyjna, USA 1995, reż. Joseph Ruben, wyk. Woody Harrelson, Wesley Snipes, Jennifer Lopez, Joe Grifasi, Chris Cooper; **02.15** Gothika – thriller; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkapy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 28 IX 2022 r.

XIV Międzynarodowy Festiwal Filmowy „Niepokorni Niezłomni Wyklęci” (Gdynia, 28 września – 1 października 2022) odbył się w cieniu wojny na Ukrainie. To wydarzenie, organizowane z dużym rozmachem, corocznie skupia różne środowiska propagujące patriotyzm. Oprócz możliwości obejrzenia filmów polskich i międzynarodowych daje okazję do dyskusji oraz spotkań ze świadkami historii. – To was chcemy stawiać w światłach jupiterów, waszą historię przybliżać, w filmach, słuchowiskach radiowych, teledyskach i książkach – mówili prowadzący galę finałową do obecnych na niej bohaterów walk o wolność.

Hasło festiwalu NNW brzmi „Przywracamy pamięć”. Wobec sytuacji za wschodnią granicą zastanawiano się, czy patriotyzm budowany na tej pamięci nie jest czynnikiem decydującym o bohaterstwie narodu ukraińskiego.

Za całokształt twórczości Platynowy Opornik otrzymał Mirosław Chojecki, wydawca, producent filmowy, działacz opozycji w PRL i kawaler Orderu Orła Białego. Z kolei kapituła nagrody literackiej im. bł. ks. Władysława Bukowińskiego uhonorowała publicystę Jana Maciejewskiego. W międzynarodowym konkursie filmów fabularnych zwyciężył film „Mauretańczyk” w reżyserii Kevina Macdonalda. Z kolei spośród zagranicznych filmów dokumentalnych uhonorowano film „Plai. Droga przez góry”

fol. PAP/Jan Dżban

Patriotyzm w trudnych czasach

w reżyserii Ewy Dzhyshyashvili – za znakomite walory kinematograficzne i poruszającą historię ukraińskiej rodziny, opowiedzianą z wyjątkową wrażliwością.

W konkursie polskich filmów dokumentalnych statuetka Złoty Opornik przypadła Eugeniuszowi Starky’emu za film „1939 – Oblężenie Warszawy”, opowiadający historię amerykańskiego fotoreportera Juliana Bryana, przekazującego światu prawdę o tragedii Warszawy. A spośród dokumen-

tów radiowych laur zdobyło słuchowisko „Obrazu obrazu” Mariusza Kamińskiego z Polskiego Radia Lublin. Autor przygotował audycję o reakcji mieszkańców Wojciechowa na aresztowanie przez komunistyczne władze wizerunku Matki Boskiej Częstochowskiej w 1966 r.

Pomysłodawcą i dyrektorem Festiwalu NNW jest Arkadiusz Gołębiowski. Patronat medialny nad wydarzeniem objął m.in. tygodnik „Idziemy”./bs

O wartościach w społeczeństwie

Uczestnicy VI Festiwalu Katolickiej Nauki Społecznej (Warszawa, 27–28 września) debatowali na temat bieżących zagadnień gospodarczych i związanych z Unią Europejską. Wydarzenie rozpoczęła Msza święta pod przewodnictwem bp. Mariana Florczyka, przewodniczącego Rady ds. Społecznych KEP. W przesłaniu do uczestników papież Franciszek wyraził nadzieję, że „festiwal przyczyni się do integracji środowisk realizujących zasady katolickiej nauki społecznej oraz wymiany doświadczeń i dobrych praktyk w tym obszarze”.

– Jest szansa, aby zrealizować marzenie św. Jana Pawła II, że wejście Europy Środkowej do Unii Europejskiej zmieni Europę Zachodnią. Póki co to się nie realizuje. Europa Zachodnia zmienia nas. Ale jest szansa, że te kryzysy odwrócą tę

tendencję – mówił politolog prof. Tomasz G. Grosse podczas debaty „Silna czy krucha – jaka jest Unia Europejska?”. Podkreślił jednak, że „jeżeli mamy ratować Europę Zachodnią również od strony wartości europejskich, to najpierw musi nastąpić integracja Europy Środkowo-Wschodniej”. Z kolei ks. prof. Piotr Mazurkiewicz wśród wielu poruszonych wątków zauważył – nawiązując do słów Roberta Schumana: „Niemcy są za duże na Europę” – że „potrzebny jest proces integracji po to, żeby spacyfikować Niemcy i uniemożliwić ich dominację w Europie”.

W czasie Festiwalu rozdano nagrody związane z praktycznym propagowaniem katolickiej nauki społecznej. Antoni Stolarski, prezes firmy SaMASZ z Podlasia, produkującej maszyny rolnicze i ko-

munalne, został laureatem nagrody Bonum et Lucrum (z łac. Dobro i Profit). Z kolei za najlepszą publikację z zakresu KNS wyróżniona została dr Klaudia Rosińska, specjalizująca się w tematyce fake newsów.

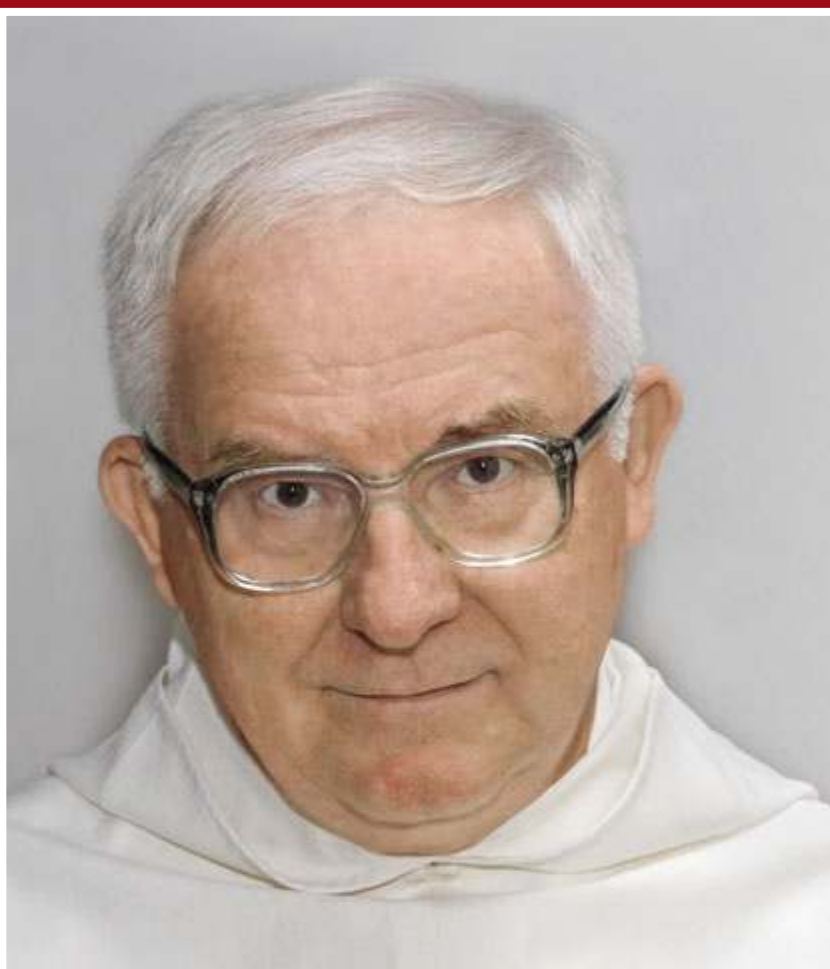
Festiwal gromadzi ekspertów katolickiej nauki społecznej, przedsiębiorców, przedstawicieli świata nauki, samorządu i Kościoła. Wypracowane w czasie warsztatów rozwiązania dla konkretnych zagadnień społecznych mają zostać przedstawione Radzie ds. Społecznych KEP, władzom parlamentarnym i samorządowym. Organizatorem wydarzenia jest Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana”. Patronatu honorowego udzielił: nuncjusz apostolski w Polsce abp Salvatore Pennacchio, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Stanisław Gądecki oraz metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz. Patronat medialny objął m.in. tygodnik „Idziemy”./bs

*Jestem wdzięczny o. Jackowi
Salijowi za jego wielki trud
uczenia nas rozumienia
skomplikowanych problemów
moralnych, nieustający, trwający
przez lata wysiłek tłumaczenia
najtrudniejszych zagadnień
teologicznych, filozoficznych,
moralnych i obyczajowych.*

Z posłowania bp. Jacka
Grzybowskiego

*Postanowiliśmy zebrać wywiady,
których Ojciec Jacek udzielił
naszym redaktorom przy różnych
okazjach, i wydać je w książce.
Choć są zakorzenione
w konkretnej sytuacji
i przeprowadzone w konkretnym
czasie, to dotyczą one bardzo
ważnych i w gruncie rzeczy
wciąż aktualnych tematów.
Dlatego uznaliśmy, że wielu ludzi
zechce mieć je pod ręką, zebrane
w jednym miejscu.*

Ze wstępu ks. Henryka
Zielińskiego

Rozmowy z OJCEM JACKIEM

Publikację można zamawiać
w redakcji „Idziemy”

pod nr. tel.

22 512 00 95

dostępna jest też w dobrych księgarniach
na terenie całego kraju

PACHNĄ MORSKĄ BRYZĄ

**SMAKUJĄ
JAK PODCZAS
NAJLEPSZYCH
EGZOTYCZNYCH
PODRÓŻY**

**Dostępne
w sklepach
LIDL i ALDI**

